

**KONTULALAISEN TYÖIKÄISEN ASUKKAAN
SUHTAUTUMINEN EVANKELIS-LUTERILAISEEN KIRKKOON
JA SEN VIESTINTÄÄN -
KIRKKO MUUTOSPAINOISSA**

Hannele Saxelin

Opinnäytetyö

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä

Järvenpään toimipiste

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi - diakoni (AMK)

24.2.2010

TIIVISTELMÄ

Hannele Saxelin. Kontulalaisen työikäisen asukkaan suhtautuminen evankelis-luterilaiseen kirkkoon ja sen viestintään, kevät 2010, 85 sivua, 5 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Järvenpään yksikkö, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus.

Tässä opinnäytetyössä etsitään vastauksia teemahaastattelun keinoin työikäisten kontulalaisten näkemyksistä siihen, miten he suhtautuvat evankelis-luterilaiseen kirkkoon ja sen sanomaan sekä miten he haluaisivat saada tietoa oman asuinalueen, Helsingin Mikaelin seurakunnan toiminnasta, riippumatta ovatko he kirkon jäseniä vai eivät.

Kartoitettaessa seurakuntien tiedotusta ja viestintää Kirkon tutkimuskeskukselta, kävi ilmi, ettei Suomessa ole yhtään virallista tutkimusta aiheesta, jossa tutkitaan suomalaisten toiveita ja tarpeita kirkon viestinnän suhteen. Yksittäiset seurakunnat ovat tehneet kyselyjä, mutta tutkimustuloksia ei ole hyödynnetty kuin omassa seurakunnassa eikä niitä ole koottu tai julkistettu. Tutkimusaineistoa ei voi verrata muihin, jo olemassa oleviin tutkimuksiin, koska niitä ei ole.

Tutkimusmetodi oli puolistrukturoitu teemahaastattelu ja kohderyhmänä olivat kontulalaiset työikäiset asukkaat Mikaelin seurakunnan alueella. Seurakuntaan kuuluvat Kontulan lisäksi Kivikko, Kurkimäki, Mellunmäki, Vesala ja entinen Länsi-Sipoo. Kuusi kohdealueella asunutta henkilöä osallistui tähän tutkimukseen.

Tutkimuslöydöksenä voidaan tutkimusmateriaalin pohjalta todeta se, että kirkko ei kiinnosta ihmisiä koska sen nähdään olevan kriisissä. Kriisi johtuu kirkon sisäisistä erimielisyyksistä työntekijöiden kesken. Kirkon olisi ensin tultava toimeen itsensä kanssa. Eri-laisuuden sietäminen ja toisaalta selkeän linjan esillä pitäminen, miellyttipä se kaikkia tai ei, olivat tärkeimpiä löytöjä. Seurakunnassa työskentelevät ihmiset edustavat ihmisille vahvasti Jumalaa. Riitelevät ihmiset antavat kuvan riitelevästä Jumalasta, joka ei tiedä mitä tahtoo. Tämä tieto ei lohduta kirkosta vieraantunutta, ei myöskään seurakunta-aktiivia. Tiedotukselle ja viestinnälle ei ole tutkimuksen mukaan vastaanottokykyistä reaalipohjaa.

Kirkon tutkimuskeskus on ilmaissut kiinnostuksensa tästä tutkimuksesta ja neuvottelut ovat käynnissä. Tärkeäksi asiakokonaisuudeksi nousi myös kirkon tiedotuksen ja viestinnän erittäin suuri kehittämistarve. Tutkimuksesta muodostui myös informatiivinen perustietopaketti kirkon tiedottajille, luvut 2-3, sekä lomake kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen toteuttamiseksi Helsingin Kontulassa sijaitsevassa Mikaelin seurakunnassa. Lomake on käytettävissä kaikissa Suomen evankelis-luterilaisissa seurakunnissa.

Tutkimuksen keskeiset käsitteet ovat seurakunnan tiedotus, kirkon viestintä, kontulalainen työikäinen asukas, puolistrukturoitu teemahaastattelu, Helsingin Mikaelin seurakunta, entinen Mellunkylän seurakunta.

ABSTRACT

Hannele Saxelin. Views of a Working-age Inhabitant of Kontula on the Evangelical-Lutheran Church and Its Communication. 85 p., 5 appendices. Language: Finnish. Järvenpää, Spring 2010.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of the thesis was to find out what kind of view people had of the Evangelical-Lutheran Church of Finland and its message and how they would like to receive information about the activities of the parish of their own neighbourhood in Kontula, the parish of Mikael in Helsinki.

While charting the communication and bulleting of the parishes, it was found that there was no previous, official research in Finland on the subject. Individual parishes have made inquiries but the research results have not been implemented outside the individual parish nor have the results been compiled or published. There was no point of comparison as no previous research existed.

The method of the study was theme interview and the target group was working age population living in Kontula. The territory of the parish of Mikael includes, in addition to Kontula, the neighbourhoods of Kivikko, Kurkimäki, Mellunmäki, Vesala and the former western parts of Sipoo. Six people living in the target neighbourhood of the research participated in the qualitative theme interview.

The results indicate that the Church is not found to be interesting and is ongoing a crisis due to the controversy within the church and its employees. With the results it became clear that the Church has to learn to cope with itself. Tolerance of differences and, on the other hand, the need to hold a well-defined position, whether everyone likes it or not, were the most important discoveries. The employees of a parish strongly represent God for people. Quarrelling people give a picture of a God who does not know what he wants. This view does not console a person who has drifted away from the Church and is not an active churchgoer. According to the research communication and bulletin do not have a receptive basis.

The Research Centre of the Church was interested in this research and negotiations are under way with them. An important issue was the need for development of communication and bulletin. The research also created an informative package of knowledge for the spokespersons of the Church and a form to carry out a quantitative research in the parish of Mikael. The form is available in every parish of the Evangelical-Lutheran Church of Finland.

Key words: bulletin of the parish, communication of the church, working-aged inhabitant of Kontula, a half-structured theme interview, the parish of Mikael, the former parish of Mellunkylä.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUKSEN TEORIA	7
2.1 Viestintä ja tiedotus	7
2.2 Sisäinen viestintä.....	8
2.3 Ulkoinen viestintä	9
2.4 Yhteisöviestinnän tavoitteet ja tehtävät	10
2.5 Viestintästrategian merkitys	12
2.6 Joukkoviestimien merkitys yhteisöviestinnässä.....	12
2.7 Kriisiviestintä	14
2.8 Nonverbaalinen viestintä.....	14
2.8.1 Nonverbaalisen viestinnän havainnoiminen ja tulkinta	15
2.8.2 Nonverbaalinen viestintä osana vuorovaikutusprosessia	16
3 KIRKOLLINEN VIESTINTÄ.....	18
3.1 Kirkollisen viestinnän historiasta nykypäivään	18
3.2 Suomen kristillisen media historiasta nykypäivään	20
3.3 Hengellinen elämä verkossa ja sosiaalinen media	21
3.4 Uskontojournalismi	25
3.5 Kirkon tiedotus, tiedottajat sekä oman toimen ohella tapahtuva tiedotus eli oti – tiedotus	27
4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA MENETELMÄT – TEEMAHAASTATTELU TUTKIMUSMENETELMÄNÄ.....	30
4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	30
4.2 Tutkimusympäristö: Mikaelin seurakunta Helsingin Kontulan kaupunginosassa	30
4.2.1 Kontula osana Mikaelin seurakunnan aluetta	30
4.2.2 Mikaelin seurakunta	32
4.2.3 Viestintä ja tiedotuskanavat Mikaelin seurakunnassa.....	33
4.2.4 Mikaelin seurakunnan tilastoja	33
4.3 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä ja tutkimuksen teemakysymykset	34
4.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	35
4.5 Laadullinen analyysi ja tutkimusmenetelmän arviointi	37
4.6 Haastateltavien valinta ja haastattelujen tekeminen.....	38
5 HAASTATELTAVIEN NÄKEMYKSIÄ SEURAKUNNAN VIESTINNÄSTÄ.....	40
5.1 Haastateltavien esittely.....	41
5.2 Kirkkoon kuuluminen ja usko Jumalaan; kirkon usko ja oma usko	42
5.3 Seurakunnan harrastetoiminta ja odotukset kirkolta	46
5.4 Kirkko instituutiona	49
5.5 Mitä ja miten kirkko viestii	52
6 POHDINTA	56
6.1 Tieteellinen materiaali tutkimustulosten peilinä	57
6.2 Tutkimuksen jatko ja evankelis-luterilaisen kirkon tulevaisuus	62
LÄHTEET	65
LIITTEET	68

LIITE 1 Tilastoja Kontulan alueelta sekä Mikaelin seurakunnasta

LIITE 2 Puolistrukturoitu haastattelurunko

LIITE 3 Tutkijan testamentti

LIITE 4 Saatekirje tutkimukseen osallistuville

LIITE 5 Kyselylomake

1 JOHDANTO

Yksikään yhteisö ei pysty toimimaan ilman viestintää; työyhteisön toiminta ja perusedellytykset rakentuvat viestinnälle. Viestintä on erittäin suuri voimavara yhteisölle. Tapa, jolla viestintä toteutetaan, on merkityksellinen yhteisön sisäisen ja ulkoisen toimivuuden kannalta. Jos sisäinen viestintä ei toimi, ei ulkoinenkaan voi toimia.

Evankelis-luterilaisella kirkolla ja sen yksittäisillä seurakunnilla on yksi pääsanoma: evankeliumi. Olen pohtinut seurakunta-aktiivina yhdessä kirkon työntekijöiden kanssa sitä, miten seurakuntien järjestämät tapahtumat tavoittaisivat eri kohderyhmiä. Seurakunnan tiedottajien on löydettävä oikeat viestintäkanavat.

Onko kirkon viesti vanhentunut, miksi kirkko ei tavoita ihmisiä arjessa? Useimmat ihmiset käyttävät mielellään kirkon peruspalveluja. Kaste, rippikoulu, konfirmaatio, avioliittoon vihkiminen ja hautaus kuuluvat maksuttomina peruspalveluina luonnollisena osana ihmisen elämään. Kirkon muuhun toimintaan osallistuminen ei ole kiinnostavaa, tietoa ei ole riittävästi tai se ei tavoita alueen ihmisiä.

Tässä opinnäytetyössä etsitään vastauksia teemahaastattelun keinoin työikäisten kontulalaisten näkemyksiä siihen, miten he suhtautuvat evankelis-luterilaiseen kirkkoon sekä miten he haluaisivat saada tietoa oman asuinalueen, Mikaelin seurakunnan toiminnasta, riippumatta siitä ovatko he kirkon jäseniä vai eivät. Työikäinen ihminen on 16-65-vuotias henkilö. Eläkeikä vaihtelee ammattialoittain. Helsingin Mellunkylän seurakunnan nimi muuttui Mikaelin seurakunnaksi Lounais-Sipoon palautuessa osaksi Helsinkiä ja Mikaelin seurakuntaa kesällä 2009. Mikaelin seurakunnan alueeseen kuuluu kuusi kaupunginosaa: Kontula, Kivikko, Kurkimäki, Mellunmäki, Vesala, sekä entinen Lounais-Sipoon alue. Alueiden sosioekonominen rakenne vaihtelee hyvin suuresti

Tässä opinnäytetyössä käytetään sekä viestintä että tiedotus-sanoja. Kirkon omat julkaisut puhuvat vuoropuhelusta ja viestinnästä. Kirkon tutkimuskeskuksen vuonna 2008 julkaisema Monikasvoinen kirkko, Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2004-2007-julkaisu, käyttää ilmaisua kirkollinen tiedotus.

2 TUTKIMUKSEN TEORIA

2.1 Viestintä ja tiedotus

Kuneliuksen mukaan viestinnän järjestelmällisessä pohtimisessa alkuun pääseminen on aina hankalaa. Tämä johtuu siitä, että viestintä on käsite. Viestintää puhtaana, todellisuudesta tavoitettavissa olevana ilmiönä ei ole sellaisenaan. Käsitteet ovat ajattelun välineitä. (Kunelius 1998, 9.) Juholin toteaa viestinnän olevan yhteinen asia. Latinan sana *communicare*, tehdä yhdessä, kuvastaa yhteisöllisyyttä ja informaatiovaihtoa. Viestintä ei ole toivomallamme tavalla yksinkertaista. Vaikka sama perusviesti lähtee useaa eri kanavaa hyväksikäyttäen eteenpäin, muutoksia ei aina tapahdu haluamallamme tavalla. Jos vastaanottaja ei ymmärrä viestiä tai ei hyväksy lähettäjää, koska tämä ei miellytä häntä, hän ei kykene perehtymään siihen. Vastaanottajan ollessa täysin eri mieltä saamastaan viestistä, vastaanottaja ei hyväksy saamaansa viestintää. (Juholin 2001, 25-26.)

Lineaariset ja lähettäjakeskeiset niin sanotut vanhat viestinnän mallit rakentuivat sille, että lähettäjällä oli asiaa, joka formuloitiin ajatuksista sanomiksi, jotka puolestaan välitettiin vastaanottajalle kanavia pitkin. Yleinen oletus oli, että viesti menee perille muodossa jonka lähettäjä oli valinnut. Ellei näin käynyt, todettiin että prosessissa oli häiriö tai vastaanottaja ei ymmärtänyt omaa etuaan. (Åberg, 1997, 30.)

Uudet viestinnän mallit ovat ammentaneet sisältönsä kaaosteoriasta ja semiotiikasta. Semiotiikka tutkii merkkejä ja symboleja ja korostaa vastaanottajan roolia ja hänessä tapahtuvia merkityksenannon prosesseja. Viestinnän satunnaisuus korostuu kaaosteoriassa. Vastaanottaja, satunnaisuus ja merkityksenanto ovat uusissa viestinnän malleissa keskeisiä tekijöitä. Vastaanottajaa ei siten pidetä objektina, passiivisena vastaanottajana, vaan aktiivisena toimijana, subjektina. Vastaanottaja tekee havaitsemilleen viesteille mitä tahansa. Tämä on masentava tieto lähettäjän kannalta. Vastaanottaja antaa viime kädessä merkityksen saamalleen viestille, joka on aina prosessi. Lähettäjä joutuu siis miettimään, miten hänen kannattaa viestiä ja millaisia viestejä käyttää. Vastaanottajapäässä tapahtuu kuitenkin aina lopullinen merkityksenanto. Merkityksenanto on aina yksilöllinen tapahtuma. (Åberg, 1997, 30.)

Ihminen vertaa havaitsemiaan viestejä olemassa oleviin mielikuviinsa, jotka ovat aina yksilöllisiä ja ainutkertaisia assosiativisia kytkentöjä. Kaaosteoria tutkii ilmiöitä, jotka näyttävät täysin satunnaisilta tai arvaamattomilta ensi näkemältä, mutta joissa kuitenkin voi olla takana dynaaminen ja monimutkainen kaava. Lähettäjä voi vain pyrkiä suuntaamaan viestintänsä siinä toivossa, että se saa aikaan halutun tuloksen. Mitään automaattista varmuutta ei lopputuloksen syntymisestä ole. (Åberg, 1997, 30.)

Tiedottamisen tarkoitus on välittää tapahtumatietoja, ajankohtaisia sekä pysyviä tietoja ja uutisia yhteisöstä yhteistyö- ja kohderyhmille. Tiedotusta tehtäessä yhteisön on otettava huomioon vastaanottaja ja rakennettava sanoma hänelle sopivaksi valiten vastaanottajaryhmän hyväksymät keinot ja kanavat. Tavoite on tietoisuuden lisääminen yhteisön kannalta tärkeissä kohde- ja yhteistyöryhmissä. (Siukonsaari 1999, 131, 163.)

2.2 Sisäinen viestintä

Sisäisen viestinnän tehtäviä ovat informointi, perehdyttäminen ja kiinnittäminen, keskustelu, sisäinen markkinointi ja vuorovaikutuksen mahdollistaminen. Sisäisessä viestinnässä valitaan menetelmä, huomioiden sisällön kiireellisyys, sisältö ja kohderyhmä. Henkilökohtainen keskustelu, kokoukset, sisäinen radio- ja televisio, ilmoitustaulu, sähköposti, intranet, henkilöstölehti ja tiedotteet ovat keinoja sisäisen viestinnän toteuttamisessa. (Kortetjärvi-Nurmi & Rosenström 2002, 224-227.)

Ulkoisen ja sisäisen viestinnän jako on yksinkertainen ja selkeä Ikävalkon mukaan. Sisäinen viestintä informoi työyhteisön tai organisaation sisällä oman yhteisön toiminnan tuloksista, suunnitelmista ja työyhteisöä kiinnostavista asioista. Sisäisellä viestinnällä voidaan myös perehdyttää työntekijä työhön, työyhteisöön ja koko organisaatioon. (Ikävalko 1995, 46.)

Kun sisäinen viestintä toimii hyvin, se edistää ulkoisen viestinnän toimivuutta. Ulkoinen viestintä puolestaan tiedottaa yhteisön tai organisaation asioista ulospäin, pitäen yhteyttä yhteisön ympärillä oleviin ryhmiin, asiakkaisiin ja yhteistyökumppaneihin. Ulkoisella viestinnällä rakennetaan yhteisökuvaa tärkeiden organisaation ulkopuolisten kohderyhmien keskuudessa. (Siukonsaari 2002, 131,163.) Yhteisö päättää itse siitä, ketkä

kuuluvat sisäisen, ketkä ulkoisen viestinnän piiriin. Suurien järjestöjen henkilöstö kuuluu sisäiseen viestintään, kun taas jäsenistö kuuluu ulkoiseen. Yhteisön tärkeintä viestintää on sisäinen viestintä, joka koostuu pääosin henkilöstöviestinnästä. (Siukonsaari 1995,65.)

Sisäisen viestinnän tavoitteita ovat muun muassa työmotivaation lisääminen ja avoin tiedonkulku. Työyhteisölle on tärkeää, että se saa tiedon yhteisön uutisista ja muutoksista mahdollisimman rehellisesti ja nopeasti. Kun työntekijöiden oma asema työyhteisössä, yhteisön tavoitteet ja tapahtumat ovat selkeitä, työmotivaatio ja työssä viihtyminen lisääntyvät. (Kortetjärvi-Nurmi & Rosenström 2002, 224-227.)

Puron mukaan oman organisaationsa sisäisestä tiedottamisesta vastaavat henkilöt joutuvat katsomaan kahtaalle. Paineet niin muutokseen kuin perinteiseen hyväksi havaittuun toimintatapaan ovat haastavia. Vuosien myötä toimiviksi osoittautuneet käytännöt, jotka ovat osoittautuneet tottumuksen myötä luotettaviksi, ovat tuttuja. Toisaalta jatkuva kehittymisen ja parantamisen tarve olemassa olevien, vallitsevien käytäntöjen suhteen on jatkuvasti läsnä. (Puro 2004, 121.)

2.3 Ulkoinen viestintä

Viestintä toteutuu kun kansalaisella on oikeus ilmaista oma mielipiteensä. Vaikka viestintä-sanaa käytetään mielellään, harvoin vuorovaikutteisuus toteutuu viestin lähettäjän ja vastaanottajan välillä. (Kulla 2002, 147.)

Joukkoviestintä kokoaa hyvin erilaisia ryhmiä ja joukkoja yhteen. Joukkoviestintä luo myös toisistaan fyysisesti kaukana olevien ihmisten kesken kuvitteellisen ryhmän esimerkiksi televisiouutisten äärellä, jossa uutisankkuri puhuu silmiin katsoen, puhumatta kenellekään henkilökohtaisesti. Vaikka sanat tuntuvat henkilökohtaisilta ja puhuttelevilta, juuri itselle sanotuilta, katsoja tietää, että myös muut ihmiset kokevat saman: heitä puhutellaan yhtenä monista. Uutisten katsojina meitä yhdistää jonkinlainen peruskansalaisuus. (Kunelius 1998, 17.)

Julkishallinnon viestintä on kaikkea sitä informaatiota, jonka viranomainen itse tai viranomaistahon palveluksessa oleva henkilö saadessaan jakaa ja tuottaa. Eri lailla sääntelemättömät tyytymättömyyden ilmaisut, kuten kanto ja ilmianto kuuluvat osana julkishallinnon viestintää. Kansalaisen oikeutena osallistuminen ja oikeusturva ovat tärkeä osa julkishallinnon viestintää. Tässä toteutuu vuorovaikutus. (Kulla 2002, 147.)

2.4 Yhteisöviestinnän tavoitteet ja tehtävät

Juholin, Siukonsaari, Ikävalko, Kunelius ja Åberg ovat tutkineet yhteisöviestintää ja sen tavoitteita. Yhteisöviestinnällä tarkoitetaan Juholinin mukaan sellaista erilaisten yhteisöjen, kuten yritysten, julkisyhteisöjen ja järjestöjen viestintää, toiminnallista kokonaisuutta, jolla on jokin tarkoitus ja tavoitteet, tarvetta kertoa itsestään ja kommunikoida ympäristönsä kanssa. Sen rinnalla käytetään myös käsitettä yritysviestintä, jolloin tarkoitetaan erityisesti yksityisen sektorin organisaatioiden välistä viestintää. Organisaatioviestintä-sanaa käytetään usein synonyymina yhteisöviestinnälle, vaikka organisaatioviestintä tarkoittaa yhteisön sisäistä viestintää. (Juholin 2006,17.)

Siukonsaaren mukaan yhteisöviestintä on tavoitteellista, suunniteltua ja johdettua toimintaa, jolla pyritään vahvan, selkeän ja oikean yhteisökuvan rakentamiseen sekä vuorovaikutteisen ja avoimen tiedonkulun varmistamiseen. (Siukonsaari 1999,12). Yhteisöviestintä on paljon muutakin kuin vain virallista tiedonvälitystä, josta yleisesti puhutaan. Viestintää on monenlaista: epävirallista ja virallista, epäsuoraa ja suoraa, epäluotettavaa ja luotettavaa, sekavaa ja ymmärrettävää, viiveellä saatavaa ja reaaliaikaista. (Ikävalko 1995, 10.) Yhteisöviestintää määriteltäessä on tärkeää tarkastella ensin sille asetettuja tavoitteita ja tehtäviä. Viestinnän tarkoituksena on tukea yhteisön toimintaa. Viestinnän eri tehtävät, rooli ja painotus vaihtelevat ajankohdan ja tilanteen mukaan. Yhteisön oma ymmärrys viestinnästä, tehtävistä ja sen tavoitteista on tärkeä täsmentää viestinnän suunnittelua ajatellen. (Juholin 2006, 49.)

Yhteisön viestinnällä on viisi päätehtävää; perustoimintojen tuen, kiinnittämisen, informoinnin, profiloinnin sekä vuorovaikutuksen tehtävät. (Åberg 1989, 66). Perustoimintojen tukeminen on yhteisön viestinnän tärkein tehtävä. Operatiivinen työviestintä sekä sisäinen ja ulkoinen markkinointi sisältyvät perustoimintoihin. Työviestintä on viestin-

tää, jota työntekijät tarvitsevat oman työnsä hoitamiseen. Suora yhteydenpito on henkilökohtaista kasvokkain olemista ja viestien vaihdantaa. Välitetty viestintä tapahtuu erilaisia teknisiä viestimiä käyttäen. Tärkein suoran viestinnän taso on esimiehen delegoimat työohjeet. Mainonta, henkilökohtainen myyntityö, myynnin edistäminen sekä teksti-mainonta ja julkistaminen ovat markkinointiviestinnän keinoja. (Åberg 1997, 111-112.)

Yhteisön sisäistä viestintää on työhön ja työyhteisöön perehdyttäminen. Kyse on kiinnittämisestä. Kiinnittäminen tuo työyhteisöön me-henkeä ja on tärkeä tekijä osana työviihtyvyyttä. Yhteisön toimivuuden kannalta on tärkeää, että uusi työntekijä tulokkaana oppii ja osaa toimia työyhteisön pelisääntöjen pohjalta. Uudet työtehtävät ja toimintatavat tuovat pitkään talossa olleen työntekijän kiinnittämisen pariin. (Åberg 1997, 117-118.)

Informointi on sisäistä ja ulkoista tiedotusta. Tällöin on kyse perinteisestä viestinnästä, jossa kerrotaan yhteisön asioista sidosryhmille niin yhteisön sisällä kuin ulkopuolella. (Ikävalko 1995, 14.) Painopiste informoinnissa on siinä, mitä yhteisössä kulloinkin tapahtuu. Tiedotteet, tiedotustilaisuudet, esitteet, asiakaslehdet ja toimintakertomukset ovat informoinnin keinoja saattaa informaatio tiedoksi. Tietoista, halutunlaista mielikuvaa luodaan pitkäjänteisen viestinnän keinoin. Profilointi vaikuttaa kaikkeen yhteisön viestintään, erityisesti mainontaan. Osa profiloinnista tapahtuu koko ajan, jopa tiedostamatta. Profilointia ovat tapa vastata puhelimeen, kohdata asiakkaita ja omaan henkilöstöön suhtautuminen, heidän kohtelemisensa. (Ikävalko 1995, 14, 19.)

Edellä mainitut viestinnän tehtävät ovat niin sanottua virallista, johdettua ja suunniteltua toimintaa, joilla on määritellyt tavoitteet ja suunnitelmat. Yhteisöissä ja lähipiirissä tapahtuu paljon erilaisia kohtaamisia ja vuorovaikutusta joka ei ole ennalta suunniteltu. (Juholin 2006, 44). Yhteisön on täysin mahdotonta kontrolloida vuorovaikutusta: ihmisten jakamia viestejä, sosiaalista prosessia niin yhteisön sisällä kuin yhteisön ja eri sidosryhmien välillä tapahtuvassa kommunikoinnissa. Tämä yksilötason mielipidetointi näkyy usein ulospäin, ja se luo kuvaa yhteisöstä.

Kuvatun viiden viestinnän tehtävän lisäksi on syytä nostaa esiin sidosryhmät ja yhteiskuntasuhteet, joihin kuuluu edellä esitettyjen viestinnän muotojen lisäksi tiedonvälitys ja pyrkimys yhteisön tunnettavuuden lisäämiseen. (Juholin 2006, 44). Viestinnän tehtä-

vät voi jakaa kahteen ryhmään; lyhyen ja pitkän tähtäimen tavoitteisiin. Nämä vaikuttavat samanaikaisesti, sulkematta toinen toistaan pois. Yhteisön on tiedostettava millä toimenpiteillä tähdätään mihinkin päämäärään. Lyhyen tähtäimen tavoitteiden tulee tukea pitkän tähtäimen suunnitelmia. Lyhyen tähtäimen tavoitteet ovat aina osa kokonaisuutta, osatekijöitä pitkän tähtäimen suunnitelmassa. Yhteisön profilointiprosessi vaatii vuosien pitkäaikaisen työn. (Ikävalko 1995,14.)

2.5 Viestintästrategian merkitys

Viestintästrategia perustuu aina yhteisön kokonaisstrategiaan. Viestinnälle on asetettava ensisijaisesti tavoitteita, koska viestinnän merkitys on suuri. Viestinnän suunnittelussa määritellään peruslinjat, jotta viestintä tukee yhteisön strategisia tavoitteita. (Åberg 2000, 227.) Siukonsaaren mukaan viestinnän merkitys tulee esiin viestinnän tavoitteista, joita ovat yhteisön maine tai yhteisökuva, näkyvyys julkisuudessa, yhteisön korostamisen arvojen näkyvyys ja toimivuus, tiedonkulun sekä vuorovaikutuksen toimivuus, yleinen tyytyväisyys viestintää kohtaan ja tunnettavuus sidosryhmien keskuudessa. Tavoitteita asetettaessa määritetään tavoitetilanne eli se millainen yhteisökuvan tulisi olla. Tavoitteet ovat esimerkiksi konkreettisia tulostavoitteita tai linjaus siitä mihin ollaan menossa ja mitä pidetään tärkeänä. (Juholin 2006, 104-105.)

Viestintästrategia perustuu nykytilan analyysiin, yhteisön toimintastrategiaan, viestinnän resursseihin, päätavoitteisiin sekä tulosten seurantaan ja analyysiin. Suunnittelu voidaan jakaa kahteen osaan: koko yhteisöä koskevaan kokonaissuunnitteluun sekä projektisuunnitteluun, joka koskee yksittäistä hanketta kuten tiedotetta, asiakaslehteä, seminaaria tai lehdistötilaisuutta. Viestintäsuunnittelun lähtökohtana ovat aina käytössä olevat resurssit ja tavoitteet. (Ikävalko 1999, 31, 33.)

2.6 Joukkoviestimien merkitys yhteisöviestinnässä

Median keskeisin tehtävä on tiedon välittäminen ja sitä kautta yhteiskunnan päätöksenteon valvonta. Tiedon välittämisen ohella media pyrkii journalistisen työnsä sekä valintojensa kautta helpottamaan kansalaisten ymmärrystä ilmiöistä ja ympäröivästä maail-

masta. Yhteisöihin nähden medialla on kaksoisrooli. Samalla kun yhteisö pyrkii median kautta tavoittamaan omia kohderyhmiään, media itsessään on yksi kohderyhmistä. Media ei anna valtaansa toimitusten ulkopuolelle. Näin se kontrolloi omaa toimintaansa, joten mediaa ei voi rinnastaa yhteisön omiin tiedotuskanaviin. Yhteisön tiedottaja ei pysty päättämään sitä, miten hänen tiedotteensa tulkitaan ja sanomansa tulee julki. Toimittajien ja viestimien vastaanotto riippuu täysin sen hetkisestä uutistilanteesta sekä kyseisen median yleistavoitteista. (Ikävalko 1999, 72.) Ikävalkon mukaan yhteisöjen tulisi viestiä median kanssa säännöllisesti antamalla taustatietoja, tarjoamalla uutisia tai tekemällä itseään tunnetuksi. Yhteisön kannalta on tärkeää tulla median kanssa toimeen niin hyvinä kuin huonoina aikoina. Mitä paremmin suhde toimii, sitä parempi on yhteisön kokonaisuusjulkisuuskuva, huonoista uutisista huolimatta. (Ikävalko 1999, 76.)

Ollakseen toimittajalle hyvä tiedonlähde tiedottajan on tunnettava median ja joukkoviestinnän toimintatavat, oltava itse luotettava ja ammattitaitoinen kumppani, tunnettava perusteellisesti oma yhteisönsä ja sen tärkeimmät henkilölähteet. Toimittajat arvostavat yksilöllisesti palvelevaa tiedottajaa. Yhteisön julkisuuskuvan hallinnassa eräänä keinona on henkilökohtainen yhteydenpito viestimien ja toimittajien kanssa. Hoitaessaan tätä tehtävää viestinnän ammattilainen voi omaksua hyvin erilaisia rooleja yhteisönsä julkisuusstrategian pohjalta. Hän voi toimia vaihdellen toimintatapaansa lähestyessään mediaa, markkinointilähtöisestä avoimeen informatiivisuuteen. (Juholin 2006, 239-240.)

Yhteisöt hakeutuvat nopean ja edullisen journalistisen julkisuuden mainonnan piiriin, koska journalistista julkisuutta pidetään uskottavampana kuin maksettua mainontaa. Mediajulkisuudella voi käydä julkista keskustelua, tehdä itseään tunnetuksi ja vaikuttaa sidosryhmiin. Informaatio ja tunnettavuus, keskustelun käyminen yhteisön kannalta tärkeistä aiheista avautuvat mediajulkisuuden kautta. Yhteisön maineeseen voidaan näin vaikuttaa, samalla kun saadaan ilmaisjulkisuutta: mediajulkisuudesta tulee näin yksi markkinointiviestinnän kanava. (Juholin 2006, 230-231.)

2.7 Kriisiviestintä

Kriisi on tapahtuma tai prosessi joka uhkaa yhteisöä aineellisesti tai kohdistuen sen ai-neettomiin arvoihin eli maineeseen, ihmisiin tai kiinteistöön. Kriisi voi olla pitkäkestoi-nen, pitemmällä aikavälillä etenevä tapahtumaketju tai äkillinen onnettomuus. (Juholin 2006, 299.) Suhteessa julkisuuteen kriisi antaa kaksi mahdollisuutta kansalaisille. Yh-teisön kanssa aiemmin tekemisissä olleille kriisi on tilanne arvioida suhdettaan yhtei-söön uudelleen, kun taas niille, joilla ei ole ollut aiemmin suhdetta yhteisöön, on mah-dollisuus muodostaa mielipiteensä yhteisöstä. Tilanearvion jälkeen kansalaiset tekevät omat johtopäätöksensä joko lähentyen tai etääntyen suhteessa yhteisöön. (Lehtonen 1999, 11.)

Jokaisella yhteisöllä tulisi olla suunnitelma muutosviestinnän osalta. Muutosviestinnän osa, kriisiviestintä, on tärkeä osa yhteisön toimintaa. Kriisi on yhteisön näkökulmasta uhka ja mahdollisuus, josta on kerrottava heti ja avoimesti. Vääriä tietoja on vaikea kor-jata myöhemmin. Onnistuneesti johdettu ja tiedotettu kriisi voi lisätä kansalaisten luot-tamusta yhteisöön ja vahvistaa sitoutumista yhteistyökumppaneiden taholta. (Ikävalko 1999, 122.) Kriisin edetessä tarpeet vaihtelevat luonnollisesti.

Yhteisön toiminnan täytyy olla suunniteltua ja johdonmukaista myös muutosviestinnäs-sä, jonka osa kriisiviestintä on. Ennakkovarautuminen, suunnittelu, ylläpito sekä kriisien tunnistaminen on tärkeää. Olennaista on ensin laatia kartoitus jotta kriisiviestintä voi alkaa. Olennaista on ensin kartoittaa kuinka laajalti tieto koskettaa kansalaisia. Tiedotta-jan rooli on olennainen, koska hänen tulee tunnistaa ulkoa ja sisältä tulevat kriisit ja tie-dottaa niistä nopeasti, sisällyttäen informaatioon tilannetiedot ja toimintaohjeet. Yhtei-sön toimintaedellytysten ja jatkuvuuden turvaaminen kriisistä huolimatta, yhteisön nä-kökulma ja viestien huomioiminen ovat kriisiviestijän ensisijaiset tavoitteet jotta tilan-teesta syntyy julkisuudessa oikea mielikuva. (Siukosaari 1999, 196, 198.)

2.8 Nonverbaalinen viestintä

Verbaalinen viestintä on puhumalla viestimistä, jossa puhe-, kirja- ja murrekieli ovat puheen eri muotoja. Puhekieli on vapaampaa kuin kirjakieli; ilmaisut vapaampia ja

voimakkaampia. Puheviestinnässä on kyse vuorovaikutuksesta jossa osapuolet sekä puhuvat että kuuntelevat toinen toistaan. Viestintää havainnoimalla voidaan kuulla ja kuvata mitä sanotaan. Verbaalista viestintää tapahtuu niin sanotuilla slangi-, nörtti- sekä mediakielillä. (Guerrero & Hecht 2008, 12.)

Nonverbaalinen viestintä on viestintää, jota jokainen yksilö ja yhteisö, jopa yhteisö ja rakennus tuottavat tietoisesti tai tiedostamatta sanattomasti, ei kielellisesti. Ryhmä viestii kokonaiskäyttäytymisellään ulospäin näkyvästi ja rakennus viestii visuaalisella ulkoasullaan. Yhteisölliset valinnat ja ratkaisut, ristiriidassa sanallisen ilmaisun kanssa, luovat hämmennystä viestin vastaanottajassa. Yksilötasolla tapahtuvassa viestinnässä ihmisen äänen sävy ja painot, kehon asento, eleet ja ilmeet viestivät sanattomasti meistä jokaisesta erilaisia asioita. Nonverbaalinen viestintä antaa vihjeitä siitä kuinka sanottua tulisi tulkita. Havainnoimalla viestintää voidaan havaita ja kuvata sanottavaa asiaa.

Yhteisöllisyysnäkökulmasta ongelmallisiksi muodostuvat tutkijan näkökulmasta ristiriitaiset viestit yhteisön sisällä, jossa arjen ratkaisut, julkisuuteen vuotavat tai julkisuudessa käytävät keskustelut eivät edusta organisaation niin sanottua virallista, rakennettua tai viitekehyksellisestä julkisuuskuvaa ja linjaa. Voidaan puhua yhteisön sisäisestä ja ulkoisesta nonverbaalisesta viestinnästä. Kaikki mitä ja miten puhumme tai vaikenemme, ilmaisemme itseämme, on viestintää. Puhetapamme sekä käytöksemme kertoo paitsi meistä itsestämme myös työyhteisöstämme.

2.8.1 Nonverbaalisen viestinnän havainnoiminen ja tulkinta

1970-luvulta lähtien on popularisoitu nonverbaalisen viestinnän tutkimustuloksia ja muun muassa lehdistössä nonverbaaliseen viestintään liitetään tulkittamiseen liittyviä uskomuksia. Väärinymmärrysten vaara on suuri nonverbaalisen viestinnän havainnoinnissa ja tulkinnassa. Tehtäessä henkilön nonverbaalisesta viestinnästä tulkintoja, tulisi havainnoinnissa ottaa huomioon yksilölliset tekijät henkilöiden viestinnässä, vuorovaikutustilanteen osapuolten välinen suhde, vuorovaikutustilanteen kulttuurinen konteksti sekä kyseisen vuorovaikutustilanteen muut erityispiirteet. Huomioitaessa viestintäkontekstiin ja -tilanteeseen liittyvät tekijät tulkinnassa, on mahdollisuus päästä lähemmäs

totuutta. Mahdollisuuksien mukaan aina voi kysyä ja varmistaa, oliko tulkinta vuorovaikutuskumppanin nonverbaalisesta viestinnästä oikea. (Guerrero & Hecht 2008, 89.)

Nonverbaalisen viestinnän jakaminen osiin, eri merkkijärjestelmiksi ja järjestelmien kuvaaminen avaa samalla sitä, mitä nonverbaalisen viestinnän tutkimus sisältää. Nonverbaalisen viestinnän merkkijärjestelmiä ovat artefaktit eli esimerkiksi pukeutuminen, korut, ehostus. Fyysinen olemus kertoo sukupuolen, viestijän koon, kronemiikka kertoo ajankäytöstä, haptiikka viestii tavasta koskettaa vuorovaikutuskumppania, proksemiikka kertoo tilankäytöstä, puheen paralingvistiset piirteet viestivät siitä miten joku asia sanotaan ja kinesiiikka kertoo ihmisestä hänen kehonasentojensa ja ilmeidensä kautta. Ne merkkijärjestelmät, joita ihminen tuottaa kehollaan ja joiden muoto ja merkitys voivat vuorovaikutustilanteen kuluessa muuttua, esimerkiksi ilmeet mutta eivät hiukset, ovat puheviestinnällisen tarkastelun keskiössä. Kinesiikka, puheen paralingvistiset piirteet ja proksemiikka ovat vuorovaikutuksessa muuttuvia merkkijärjestelmiä. (Guerrero & Hecht 2008, 47-53.)

Viestintä on toimintaa, jolla on tietoinen suunta ja tarkoitus ja se herättää tulkintoja vuorovaikutustilanteen osapuolissa. Nonverbaalisen viestinnän eri merkkijärjestelmiin kuuluvat viestit esiintyvät usein yhdistyneinä ja tiiviisti verbaaliseen viestintään kietoutuneina, joten lopulta nonverbaalisen ja verbaalisen viestinnän erottaminen toisistaan on jo lähtökohtaisesti keinotekoisia. (Guerrero & DeVito & Hecht 1999.)

2.8.2 Nonverbaalinen viestintä osana vuorovaikutusprosessia

Nykytutkimuksessa kuvataan sitä mitä nonverbaalisella viestinnällä tehdään: kyse on nonverbaalisen viestinnän funktioista vuorovaikutusprosesseissa. Aikaisemmin nonverbaalisen viestinnän tutkijat keskittyivät enemmän siihen, miltä nonverbaalinen viestintä näyttää. Vuorovaikutusprosessilla on suuri merkitys nonverbaalisessa viestinnässä. Vaikka tutkijat jakavatkin nonverbaalisen viestinnän funktiot hieman eri tavoin, yksimielisiä he kuitenkin ovat siitä, että nonverbaalisella viestinnällä on suuri merkitys vuorovaikutusprosessissa silloin, kun viestitään valta-asetelmia tai suostutellaan toisia, halutaan lähettää ristiriitaisia viestejä tai valehdella, ilmaistaan tunteita, lähetetään suhdeviestejä, kuten viestimällä läheisyyttä tai etäisyyttä suhteessa toiseen sekä luodessa ensivaikutelma tai tehdessä henkilöstä tulkintoja. 2000-luvulla nonverbaalisen viestinnän tutkimuksessa on keskitytty tutkimaan nonverbaalista viestintää osana vuorovaikutus-

prosessia ja näkökulmaa on laajennettu yksittäisen ihmisen viestinnän tutkimisesta vuorovaikutustilanteen osapuolten viestinnän tutkimukseen, yksittäisten nonverbaalisten viestien tarkastelemisen sijaan. (Guerrero & Hecht 2008, 86, 126.)

3 KIRKOLLINEN VIESTINTÄ

3.1 Kirkollisen viestinnän historiasta nykypäivään

Raamattu on täynnä tiedotusta ja viestintää. Konkreettisin vastuullisen viestinnän lähtökohta on Jeesuksen sanoissa.

Menkää kaikkeen maailmaan ja saarnatkaa evankeliumia kaikille luoduille. (Raamattu, Markuksen evankeliumi 16:15).

Perustan kristilliselle viestinnälle antaa Jeesuksen lähetyskäsky, jossa Jeesus kehottaa menemään ja tekemään kaikki kansat Hänen opetuslapsikseen. Teologisesta näkökulmasta kristillinen viestintä on pelkistetyimmillään pelastuksesta kertomista. Herätyskristillisissä yhteisöissä mediaevankeliointi on ensisijainen evankelioinnin muoto, koska olisi mieletöntä tuottaa pastoraalista viestintää eli kristillistä elämää opettavaa tietoa, ellei henkilö ole kristitty. Evankeliointi on kiireellinen viestinnän muoto ja siksi usein vain uskonnollista propagandaa ja paatosta. Tämä tekee kristillisestä mediateoriasta heikon. (Lehikoinen, 2006, 86, 103.)

Evangelis-luterilaisella kirkolla ja sen roolilla on merkittävänä osa suomalaista yhteiskuntaa sekä kulttuuria. Kirkkolaissa määritellään kirkon tehtävät selkeästi. Jumalan sanan julistus, kristillisen sanoman ja lähimmäisen rakkauden puolesta toimiminen ovat kirkon toiminnan perusta. Tilaisuuksia, joihin ihmiset voivat osallistua, ovat jumalanpalvelukset, kastetilaisuudet, ehtoollinen, lisäksi muut kirkolliset toimitukset, kasvatus kristilliseltä arvopohjalta, opetus, lähetystyö, sielunhoito ja diakonia sekä erilaiset harrastepiirit, lasten ja nuorten toiminta, leirit ja vertaistukiryhmät. (Seurakuntalaisen käsikirja 2005.)

Läsnäolon kirkko täsmentää strategiassaan tavoitteitaan. Kirkon missio on yhteisön perustehtävä, lähetystehtävä. Visio kuvaa yhteisön tulevaisuutta, tulevaisuudennäkyä ja strategia on toimintamalli päämäärään pääsemiseksi. (Läsnäolon kirkko 2002, 5.) Toiminnan suuntaa haetaan vuoteen 2010 asti, jolloin kirkon viestintäkulttuurin tuntomerkit ovat jokaisen ihmisen kunnioittamisessa, kyselemisessä sekä kuuntelussa, vuorovaiku-

tukseen pyrkimisessä, erilaisuuden arvostamisessa ja sen näkemisessä rikkautena, yhteyden rakentamisessa, viestimisessä vastaanottajalähtöisesti, omasta vakaumuksesta viestimisessä ymmärrettävästi ja selkeästi, rohkeudessa ottaa kantaa, muutosvalmiudessa, kyvyssä reagoida ja olla aloitteellinen, ennakkoon tiedottamisesta avoimesti, ihmisten kohtaamisesta heidän käyttämissään medioissa. (Vuoropuhelun kirkko, 9.)

Ihmisen arvon tunnustaminen on ihmisoikeuksien perusta. Ihminen on mittaamattoman arvokas, koska Raamatun luomisuskon mukaan ihminen on luotu Jumalan kuvaksi. Raamatun peruskäsityksestä nousevat useimmat ihmisoikeudet, joiden tarkoitus on suojella elämää. Jokaisella on oikeus ihmisoikeuksiin katsomatta rotuun, uskontoon, sukupuoleen tai kulttuuriin. Poliittiset sekä kansalaisoikeudet kehittyivät ensin, vaikuttaen yhteisön ja yksilön tasa-arvoon, vapauteen ja turvallisuuteen. Tämän jälkeen ovat muotoutuneet sosiaaliset, sivistykselliset ja taloudelliset oikeudet, jotka koskevat itsensä määräämistä, hyvinvointia ja elintasoja. Vielä kehittymässä olevia oikeuksia ovat tulevaisuudessa tulevien sukupolvien oikeudet, koskien oikeudenmukaista ja kestävästä talousjärjestystä, rauhaa, ympäristön sekä luonnonvarojen suojelua. (Seurakuntalaisen käsikirja, 13.)

Suomen evankelisluterilaisen kirkon viestintästrategia 2004–2010, Vuoropuhelun kirkko, nostaa esiin kirkon viestintäkulttuurin. Sen tuntomerkkejä ovat jokaisen ihmisen arvon kunnioitus, kysely ja kuuntelu, vuorovaikutukseen pyrkiminen ja erilaisuuden arvostaminen rikkautena. Yhteyden rakentamista pidetään merkittävänä osana viestintäkulttuuria, erityisesti vastaanottajalähtöinen viestintä otetaan esiin. Tärkeänä teemana on myös yksilön vakaumuksen viesti. Strategiassa korostetaan rohkeita kannanottoja sekä muutosvalmiutta. Kirkko ei voi pysähtyä paikalleen vaan sen oltava aloitteellinen, reagoiva ja avoimesti tiedottava kaikissa ihmisten käyttämissä medioissa. (Vuoropuhelun kirkko, 8-9.) Kirkkohallituksen tuottama Suomen evankelisluterilaisen kirkon viestintästrategia nostaa peruslähdekohdaksi vuorovaikutuksen. Viestintä on osa kirkon ydintoimintaa ja tukitoimi evankeliumin julistamisen viestinnälliselle näkökulmalle. (Vuoropuhelun kirkko 2004, 11.)

Media soveltuu erinomaisesti kristilliseen viestintään. Median kautta viesti tavoittaa ihmisen missä vain. Kristillisillä yhteisöillä on Lehikoisen mukaan sama, yhteinen tavoite: kristinuskosta vieraantuneiden ihmisten tavoittaminen ja suhteen uudelleen luo-

minen. Media on myös kristillisten yhteisöjen vaikuttamiskanava päättäjiin, lainsäätäjiin ja kulttuurielämään. (Lehikoinen 2003, 292-293.)

3.2 Suomen kristillisen media historiasta nykypäivään

Sähköisessä mediassa Yleisradiolla on pitkät perinteet hartausohjelmien lähettämisessä ja kristillisellä lehdistöllä on pitkä ja vankka asema. 1990-luvulla paikallisradiojärjestelmä vapautui ja silloin suuri määrä evankelisluterilaisia sekä niin sanottujen vapaiden suuntien seurakuntia ja järjestöjä ryhtyi tuottamaan paikallisille radioasemille ohjelmia. (Lehikoinen 2003, 196-197.)

Lehikaisen mukaan 1990-luvun lamavuodet hävittivät lähestulkoon kristilliset lehdet, mutta vuonna 1997 perustettu valtakunnallinen Radio Dei ja vuonna 2003 perustettu televisiokanava, kaapeliverkossa näkyvä Taivas TV7 muuttivat kristillisen median kenttää. (Lehikoinen 2003, 117.) Evankelis-luterilaisen kirkon suhtautuminen sähköiseen mediaan on ollut passiivista ja kriittistä, koska kanavat ovat tarjonneet kirkon mielestä liian herätyskristillistä ohjelmaa. Evankelisluterilaiset seurakunnat panostavat lehtiin. Suomessa ilmestyy noin sata erilaista seurakuntalehteä. Määrä, laatu ja lukuarvo kasvavat jatkuvasti. (Lehikoinen 2003, 197, 2006, 117-118.)

Rahkosen mukaan peruskysymys median kielteisyydestä tai myönteisyydestä kirkkoa ja kristinuskkoa kohtaan on haastava. Harvoin lehtiartikkeleissa otetaan suoraan kantaa uskonnon puolesta tai sitä vastaan. Yleisönosastokirjoitukset ovat erikseen, koska ne ovat yksittäisten ihmisten mielipiteitä. (Rahkonen 2007, 5.)

Lehikaisen mukaan Suomen kristillisen median järjestelmä on erittäin keskittynyt. Kirkolla on pääsy eri medioihin ja parhaat resurssit. Herätyskristilliset yhteisöt vahvistuvat ja ne hyödyntävät Internetin laajenevia mahdollisuuksia ja hyödyntävät sähköistä mediaa, radiota ja televisiota. Monet kristilliset yhteisöt ovat elinvoimaisia ja niillä on kyky vastata ympäristön tuomiin haasteisiin yhä enemmän. Kristilliset Internet-sivustot ja yhteisöt kasvavat koko ajan. Tämä on hämmästyttävää, sillä kristityt ovat olleet ajoittain mediakriittisiä. Kritiikki kohdistuu median arvoihin sekä teknologiaan sinällään. Me-

diakulttuurin on pelätty vääristävän uskon sisältöä muuttaen sisällön keinotekoiseksi viihdetuotannoksi. (Lehikoinen 2006, 118 -119.)

Kristillisen medialiiton internettiedotuksen mukaan Suomeen syntyi uusi, laajapohjainen kristillinen uutismedia, kun Seurakuntalainen.fi avautui helmikuun 2010 alussa. Kuusi merkittävää kristillistä mediataloa allekirjoitti keskiviikkona 2.12.2009 hanketta koskevan yhteistyösopimuksen. Uutistuotantoyhteistyöhön osallistuvat Uuden Tien, Elämään-lehden, Sanan, Ristin Voiton ja Suomen Viikkolehden toimitukset sekä Radio Dei. Seurakuntalainen.fi-verkkolehti on lisäksi keskustellut uutisvälitysyhteistyöstä muun muassa Kirkon tiedotuskeskuksen kanssa. Suomessa ei ole aikaisemmin toteutettu näin laajaa julkaisuyhteistyötä kristillisten mediatalojen välillä. Seurakuntalainen.fi-uutismedian julkaisijana toimii kristillisen median yhteistyöelimenä tunnettu Kristillinen Medialiitto. Kustantajavastuun verkkomediasta kantavat Perussanoma Oy ja Kustannus Oy Uusi Tie. Seurakuntalainen.fi-uutismedian tavoitteena on uutisoida kirkollisia tapahtumia ja ilmiöitä laajasti ja monipuolisesti. Lisäksi verkkomedia aikoo seurata ajankohtaisia yhteiskunnallisia uutisaiheita erityisesti kristillisen arvomaailman näkökulmasta.

3.3 Hengellinen elämä verkossa ja sosiaalinen media

Rahkonen on tutkinut hengellistä elämää verkossa. Verkkokirkkoja on ollut Suomessa 1990-luvun lopulta alkaen. Verkkokirkko voi olla verkkokappeli, kirkkotila tai verkossa toimiva vuorovaikutteinen hengellisen elämän palvelu. Etsimällä Googlen kautta webchurch, echurch tai ichurch, löytää suuren määrän eri kirkkokuntien verkkokirkkoja. Englannissa ja USA:ssa verkkokirkot ovat kehittyneet pitkälle. (Rahkonen 2007, 2.)

Interaktiivinen palvelu on verkkopalvelu, jossa vuorovaikutus ja toisten kohtaaminen on mahdollista. Se ei ole keinotekoinen virtuaalimaailma. Kirkon lähtökohtana on se, että kirkon jäsenet saavat kohdata, palvella, tukea ja kasvaa myös kirkon interaktiivisessa ympäristössä jossa kirkko on läsnä. Vuorovaikutteiset toiminnat ja palvelut eivät ole organisaatiolähtöisiä, eivät pelkkää viestintää tai tarjottuja palveluja eikä niitä voi kontrolloida tai hallita. Ihmisen omaehtoinen aktiivisuus tarvitaan aina. Yhteisö syntyy vain ihmisen oman sitoutumisen kautta. (Rahkonen 2007, 3-4.)

Kirkon merkittävä uudistus on hengellisen elämän toteutuminen verkossa, kaikissa sen eri muodoissaan. Tietokone, kämmentietokone ja matkapuhelin ovat päätelaitteita, joiden yleisnimityksenä voi käyttää sanaa verkko. Hengellinen elämä verkossa kattaa samat toiminnot ja kohtaamiset, joita fyysisesti läsnä olevassa hengellisessä seurakuntaelämässä on. Osan toteuttaminen verkossa on mahdollista. Niiden seurakuntalaisten kohtaaminen, auttaminen ja ravitseminen, jotka käyttävät muutenkin paljon verkkoa, on hengellinen elämä verkossa rinnakkaistoimintaa, väylä osallistumiseen ja kohtamiseen. (Rahkonen 2007, 1.)

Kirkkohallituksen Hengellinen elämä verkossa–julkaisun mukaan kirkon ei tule pelkäävän reagoida, vaan näkyä ja kuulua verkossa aktiivisesti. Mikäli kirkko ei ole läsnä verkossa, kirkko ei ole ihmisten elämässä. Tilastokeskuksen, vuonna 2006 tehdyn tutkimuksen mukaan koko väestöstä internetiä käytti 77 prosenttia väestöstä, joista 72 prosenttia kotona. Internet liittyy ihmisten elämään niin kotona kuin työssä. Internetin ja sähköpostin osuus päivittäiskäyttäjissä kasvaa kaikissa ikäryhmissä. Seuraavan vuosikymmenen aikana internetin käyttö ja merkitys tulevat kasvamaan, mikäli tekninen kehitys jatkuu häiriöttä eikä lainsäädäntö rajoita kasvua. (Hengellinen elämä verkossa 2007, 1, 3.)

Vuoteen 2015 mennessä kirkon tavoitteena on vuorovaikutteisten verkkopalveluiden kehittäminen siten, että seurakuntalaiset saavat tukea hengelliseen elämäänsä verkon kautta ja seurakunnat käyttävät niitä aktiivisesti toiminnassaan. Verkkopalveluiden periaatteissa tähdätään pysyvien toimintamallien luomiseen seurakuntien hengelliseen työhön. Verkkotodellisuuden muuttuessa nopeasti verkkopalveluiden kehittämisen on oltava joustavaa. Seurakuntalaisen ja seurakunnan tarpeet ovat lähtökohtana. Paikalliset ja valtakunnalliset palvelut tavoittavat ihmisten tarpeet. Seurakuntien sekä kirkon työku-
lttuuri sekä käytäntö uudistavat toimintaympäristöä. Verkko ei ole väline vaan erilainen, samalla samanarvoinen kuin kasvokkain kohtaaminen. Verkkopalveluilla on ryhmiä, jotka viestivät kirkon foorumilla kehitteillä olevasta toiminnastaan. Viestintä voi olla keskusteluun haastavaa ja tiedottavaa ja verkkokirkon kehittämistyöhön liitetään käyttäjäkokemuksiin liittyviä selvityksiä ja tutkimuksia. (Rahkonen 2007, 5.)

Rahkosen mukaan Verkkokirkko osana seurakuntien toimintaa rakentuu verkkokirkko-
koulutuksen ja järjestelmähankintojen lisäksi neuvottelukunnan ohjaus-, verkkoteologia,

henkilöstökoulutus-, järjestelmä- ja innovaatioryhmän toiminnalle. Vuonna 2007 Rahkosen tutkimuksen Kirkko median kuvastimessa-julkaisun mukaan, alkaa verkkoauttaminen. Rahkosen mukaan Virtaa verkossa-toiminta alkaa, nuoret aikuiset huomioidaan, vanhempien tukeminen alkaa, lapset sekä rippikoululaiset nuoret saavat kullekin kohde-ryhmälle suunnattua materiaalia. Vuonna 2008 verkkodiakonia sekä verkkojumalanpalvelukset, pyhän kohtaaminen verkossa alkavat. Aikuisten verkko-oppiminen sekä hengellisen kasvun tukeminen käynnistyvät vuonna 2010. Aikataulukaaavailujen mukaan vuonna 2012 käynnistyvät muut hengellisen elämän ja kirkon tehtäväalueiden verkko-palveluhankkeet siten että vuoteen 2015 mennessä verkkokirkko on osa seurakuntien toimintaa. (Rahkonen 2007, 9.)

Kirkon perustehtävä toteutuu myös verkossa, koska Jumala on läsnä ihmisten arkipäivässä. Jumalaa voi etsiä ja Hänet voi löytää normaalissa arkipäiväisessä ihmisyydessä. Kirkon työntekijät sekä jäsenet toimivat valmiissa verkkoyhteisöissä. Kirkko tuottaa omia avoimia vuorovaikutteisia verkkopalveluja ja-ympäristöjä, joissa voi elää rikasta hengellistä elämää, toimia, vaikuttaa, kasvaa, saada apua ja tukea. Aktiivisille, sitoutuneille ja motivoituneille on organisoituja, suljettuja ja erillisiä verkkoyhteisöjä ja -palveluja. Sisällöllinen strategia verkkokirkossa on Rahkosen mukaan rikasta ja monipuolista hengellistä elämää, johon kuuluvat kohtaaminen, diakonia, hengellinen kasvu, sielunhoito, rukous, hiljaisuus ja jumalanpalvelus. (Rahkonen 2007, 2).

Uusi media, uusmedia eli sosiaalinen media on moniulotteinen ja muuttuva. Uusi media -käsitteellä tarkoitetaan 10-15 vuoden aikana pinnalle nousseita viestintäteknologian innovaatioita perinteisen sähköisen median, mobiiliviestinnän sekä internetin välineitä. Tyypillistä uutta mediaa ovat matkapuhelimet kaikkine oheistoimintoineen, www-sivut ja sähköposti, DVD-tekniikka elokuvineen sekä CD-romille tallennetut multimediaesitykset. Erityisesti työyhteisöjen viestinnässä sähköposti, erilaiset internet- ja intranet -sovellukset, matkapuhelimet sekä uuden kannettavan tietotekniikan tuomat mahdollisuudet ovat tulleet jäädäkseen. On tärkeää valjastaa teknologia käyttöön isäntänä, ei orjana. (Puro 2004, 43.) Viestintä ja vuorovaikutus ihmisten välillä avoimissa tai suljetuissa tietoverkoissa on verkkoviestintää. Verkkoviestintää ovat verkkosivujen julkaisut, keskusteluryhmät, vertaisverkot kuten Messenger, sähköposti, internetpuhelut sekä verkossa pelaaminen toisten ihmisten kanssa. (Hengellinen elämä verkossa 2007, 3.) Lisäk-

si Facebook, johon voi liittää kuvia, videolinkkejä erilaisista tilaisuuksista, Badoo, Skype -puhelut, web- ja videoneuvottelut lisäävät ihmisten välistä kommunikointia verkossa.

Puron mukaan Suomi on teknologisoitunut hämmästyttävän nopeasti huomioiden kulttuuritaustamme. On tärkeää tarkastella Suomen kehittymistä maa- ja metsätalousvaltaisesta yhteiskunnasta nykyään vallitsevaan tietointensiiviseen ympäristöön. Kansakunnat, joiden tekninen kulttuurihistoria on huomattavasti pidempi, kuten Englanti tai Ranska, ihmisten asenteet eivät vastaanota herkästi uusia asioita: uusi teknologia koetaan tunkeutujaksi. Varsinaista teknologiavastustusta Suomessa ei käytännössä edes tunneta. Teknologiavastaisuuden puuttuessa Suomessa mikä tahansa uusi tekninen innovaatio otetaan vastaan helposti. Suomessa ihmiset ilmaisevat sanallisen sarkastisen tyytymättömyytensä uusista järjestelmistä, mutta Suomi on viestintäteknologian suhteen hyvin myönteistä maaperää. Otamme alttiisti vastaan, kokeilemme ja alamme käyttää uusia laitteita todella helposti. Matkapuhelimet, kotitietokoneet ja laajakaistayhteydet ovat valtaosan suomalaisen elämän arkipäivää. (Puro 2004, 43-44.)

Habbo Hotel ja IRC-Galleria ovat Rahkosen mukaan suomalaisia menestystarinoita, joissa kirkon rooli nähdään vahvana. Google on ilmoittanut kehittävänsä vastaavan työkalun, samoin kotimainen opiskelijoiden verkkoyhteisö Lyyra. (Rahkonen 2007, 2.) Facebook on internetissä toimiva yhteisöpalvelu, joka on muuttanut viestintää ratkaisevasti. Se toimii aikuisväestön kohtaamispaikkana, jossa niin valtioiden päämiehet, EU – parlamentaarikot, ministerit, kansanedustajat, taiteilijat, näyttelijät, eri alojen esiintyjät, yritykset, myyjät ja niin sanotut tavalliset ihmiset kokoontuvat päivittäin. Sivusto tarjoaa käyttäjille mahdollisuuden käyttäjäprofiilin ja blogin luomiseen, sekä yhteydenpidon ystäviensä kanssa. Facebookissa on satoja maailmanlaajuisia kristillisiä yhteisöjä, rukouspalvelua sekä aktiivisia yhteiskunnalliseen päätöksentekoon vaikuttavia foorumeita. Yhteyttä voi pitää reaaliajassa maailmanlaajuisesti, liittää videolinkkejä sekä kirjoittaa sähköpostityyppisesti.

Poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumattoman, käyttäjälleen maksuttoman Facebookin internetsivujen mukaan Facebookia ylläpitää samaa nimeä kantava yritys Palo Altossa Kalifornian osavaltiossa Yhdysvalloissa. Facebookin perusti sen nykyinen toimitusjohtaja Mark Zuckerberg Harvardin yliopiston kampuksella 4.2.2004. Tarkoitus oli luoda

kampuksen sisäinen yhteydenpitoväline. Vuonna 2010 Facebookilla on yli 350 työntekijää. Sivuston omistaa Facebook Inc. Yhtiön toimistot sijaitsevat Kalifornian Palo Altossa, sekä New Yorkissa. Facebookiin on liittynyt maailmanlaajuisesti jo yli 350 miljoonaa ihmistä. Suomessa Facebook alkoi levitä vuoden 2007 lokakuussa. Facebookin ohella toimivat MySpace ja Twitter. Youtube, omien sivujen perustaminen ja oman blogin pitäminen ovat yhteisöjen ja yksilökristittyjen välineitä evankelioida ja pitää yhteyttä muihin kristittyihin.

Facebook on tehokkain ja nopeimmin kasvava yksityisten ihmisten ja järjestöjen toimintaympäristö ylläpitää hengellisiä yhteisöjä, lähettää reaaliaikaista tai tallennettua materiaalia hengellisistä tilaisuuksista. Lisäksi Facebookissa on satoja maailmanlaajuisia yksityisten ihmisten ylläpitämiä yhteiskristillisiä Raamattu-, rukous- ja hengelliseen elämään liittyviä aktiivisesti toimivia yhteisöjä. Krisityt evankelioivat, rukoilevat sekä kasvavat uskossa yhdessä ympäri maailman muun muassa Facebookin kautta.

Suomen tietotoimiston, Yleisradion sekä MTV3:n uutisten mukaan Amerikan presidentinvaalit ratkaistiin vuonna 2009 sosiaalisen median ja ihmisten verkottumisen kautta. 20.1.2009 Barack Obama astui virkaansa ja hän nousi uutisoinnin mukaan historian ensimmäisenä tummaihoisena presidenttinä suurvallan johtoon nimenomaan Facebookin ja muiden sosiaalisten yhteisöviestimien sekä tekstiviesti- ja sähköpostiviestien avulla. Kyse on erittäin mittavasta ja ihmisiä tavoittavasta viestintäkoneistosta. Kirkon viestinnällä on hyvät edellytykset levitä sosiaalisen median kautta.

3.4 Uskontojournalismi

Journalismia tutkittaessa eräs keskeisin kysymys on se, määräytyykö artikkeleiden sisältö organisaation vai yksilön kautta. Toimittajat tekevät yksilöllisiä ratkaisuja kirjoittaessaan, mutta ovat kuitenkin riippuvaisia ammattikunnan kirjoittamattomista säännöistä sekä työntajansa odotuksista ja linjauksista. Journalismin tehtävänä on välittää, yhdistellä ja kerätä muiden yhteiskunnallisten toimijoiden puheita koskevia kuvauksia ja tekoja. (Rahkonen 2007, 9.)

Lehikoinen ja Rahkonen ovat Suomen ainoat uskontojournalismia tutkineet tutkijat. Lehikoisen mukaan journalisti on krisittynä kristitty journalisti, vaikka journalismilla on oma muotokielensä ja vahva maailmankuvansa. Muotokielen osalta journalismi ei ole ongelmallinen suhteessa uskoon. Journalistinen riippumattomuus, objektiivisuus, kriittisyys sekä uutiskriteerit tekevät tilanteen ongelmallisemmaksi. Usko latistetaan valtaviirtajournalismissa ”hernekeittjournalismin” tasolle: uutisoinnissa nostetaan hengellisten kesäjuhlien pääuutiseksi se, kuinka paljon hernekeittoa ja näkkileipää kului. Usko ja uskonto eivät nouse ydintä myöten journalistisessa uutisoinnissa uutiskriteerien tai ammattitaidottomuuden myötä hernekeittjournalismia korkeammalle tasolle. (Lehikoinen 2003, 2006, 36-37.)

Affirmatiivinen eli myönteinen ja vahvistava lehtiartikkeleiden sävy korostuu ”tiernapoikajournalismissa”, joka tukee kirkon perinteitä joulun aikaan. Jouluna kristinusko saa näkyä lehdistössä. Lehtien pääkirjoitukset korostavat joulun sanomaa, hiljentymisen tärkeyttä ja piispat sekä muut kirkon edustajat kirjoittavat joulutervehdyksiä erilaisten julkaisujen vierailevina kolumnisteina. Tiernapoikaperinne saa näkyvyyttä lehtien palstoilla ja artikkelit valokuvineen ovat mittavia. Harvoin lehtiartikkeleissa halutaan horjuttaa tai kyseenalaistaa joulun kristillistä perustaa. (Rahkonen 2007, 32.)

Talous, politiikka ja kulttuuri ovat saaneet omat erikoisosaajansa journalismin kentässä. Erityinen uskontojournalismi tulisi nostaa Lehikoisen mukaan omaksi osaamisalueekseen. Uskontojournalismin eri tasot ovat kolmella tasolla. Ensimmäisellä tasolla kerrotaan instituutioiden toiminnasta, kuten kirkon ja muiden yhteisöjen tapahtumista, päätöksistä, kävijämääristä ja tilastoista. Liikkeen ominaispiirteet ja opin tuntemus ovat toisella tasolla esiin nostettavia asioita. Näitä ovat kirkon, herätysliikkeiden ja kirkkokuntien tapojen ja uskon erityispiirteet. Kolmanneksi tasoksi nousee radikaali uskontojournalismi, joka käsittelee ja uutisoi myös kristinuskon tuonpuoleisia väitteitä, hengellisten vaikuttajien puheita, henkilökuvia, näkemyksiä ja kannanottoja uskosta. Tällä tasolla käsitellään myös yliluonnollista elementtiä uskossa. Puhetapa on uskoa tukeva, sille myönteinen, ymmärtävä ja hyväksyvä. Uskon universaali auktoriteetti, totuudellisuus ja uskon väittämät hyväksytään tällä tasolla. (Lehikoinen 2003, 287, 2006, 36-37.)

Lehikoisen esittämää kolmatta radikaalia uskontojournalismin tasoa ei juurikaan mediassa esiinny, koska journalismi välttää lähestymistä tietystä vakaumuksellisesta tasosta.

Sen sijaan kaksi ensimmäistä tasoa esiintyvät aika ajoin mediassa. Journalismin tehtävänä on esittää objektiivista tietoa, ei ottaa kantaa vakaumuksellisiin asioihin ja esittää tiettyä maailmankuvaa totena. Vain konkreettiset, todennettavat asiat kiinnostavat. Uskossa on kyse uskonnollisista väitelauseista ja henkilökohtaisesta, subjektiivisesta kokemuksellisuudesta ja vakaumuksesta joka ei täytä perinteisiä uutiskriteereitä. (Lehikoinen 2006, 88.)

Kristillinen viestintä on Lehikoisen mukaan aina yhteisölähtöistä. Perustana on kunkin kristillisen yhteisön teologia, traditiot, viestintäkäytäntö ja resurssit. Kristillinen yhteisöviestintä vahvistaa yhteisön yhteenkuuluvuutta, antaen samalla tilaa erilaisille äänille ja avoimelle keskustelulle. Kukin yhteisö vetää oman rajansa pyhän eli hengellisen sekä sekuläärin eli maallisen välille. Herätyskristilliset tahot vetävät rajat tiukemmin ja puhuvat mieluummin pyhästä. Suuret kirkot voivat vapaammin keskustella ja vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin, pohtia oikeudenmukaisuutta ja humanitäärisiä asioita, jopa välttää uskonnollisia aiheita kuin pienemmät yhteisöt. (Lehikoinen 2006, 88.)

Kirkoilla on omat viestintään keskittyneet yksikkönsä kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Kristillinen kenttä on laaja. Toimijoita, joiden toimenkuvaan viestintä jollain tasolla kuuluu, on paljon. Tämä tekee kristillisestä viestinnästä erittäin monimuotoista. Herätysliikkeillä on omat ratkaisunsa viestintään, kertoakseen itselleen tärkeistä asioista ja ilmiöistä. Usein liikkeet perustavat yksilön tai jonkun yhteisön nimissä profiloitumattoman, mihinkään tunnustuskuntaan kuulumattoman mediatoimijan tai lähetysjärjestön. Eri tunnustuskunnilla on virallisia mediatoimijoita: kustannustaloja ja mediayhtiöitä. (Lehikoinen 2006,89.)

3.5 Kirkon tiedotus, tiedottajat sekä oman toimen ohella tapahtuva tiedotus eli oto – tiedotus

Suomessa oli vuoden 2006 alusta lukien 548 seurakuntaa. Vuonna 2007 vain noin 54 seurakunnalla, kymmenellä prosentilla oli kokoaikainen tiedottaja ja 16 seurakunnalla, kolmella prosentilla osa-aikainen tiedottaja. Kirkkoherra hoiti tiedotuksen 191 seurakunnassa, ja 170 seurakunnan tiedotuksesta vastasi viranhaltija oman työnsä ohella eli oto-tiedottajana. Seurakuntayhtymä hoiti 21 seurakunnan tiedotuksen. Noin 50 seura-

kunnalla, ei ollut tiedotuksesta vastaavaa henkilöä lainkaan. Kokonaan vailla tiedotusta oli vuonna 2003 noin 100 seurakuntaa. Kasvusuunta on ollut Monikasvoinen kirkkojulkaisun mukaan hyvä. Vuonna 2007 seurakuntien henkilöstöstä osallistui viestintäkoulutukseen 126 seurakuntaa. Kirkon yhteinen viestintästrategiajulkaisu Vuoropuhelun kirkko oli vaikuttanut 301 seurakunnan viestintään seurakuntien oman arvion mukaan. Vuosina 2003-2007 jonkinasteinen viestintätutkimus tehtiin 65 seurakunnassa.. Se, mitä on tutkittu, rajoittuu tutkimuksessa seurakunnan työntekijöiden omiin kokemuksiin tiedottamisesta. Seurakuntien yhteistiedottamisesta tai viestintäkartoitusta seurakuntalaisten näkökulmasta, ei ole tiedossa. (Monikasvoinen kirkko 2008, 311.) Suomessa on vuoden 2010 alusta lukien 465 seurakuntaa. evankelisluterilaisen seurakunnan internet-sivujen mukaan.

Yleisimmin käytetty tiedotuskanava kuukausitasolla oli 487 seurakunnassa ilmoitustaulu, lähes 90 prosentissa seurakunnista. Internetiä käytti 471 seurakuntaa, paikallislehtien ilmoituksia 427, ulkomainoksia 306, kohderyhmäpostituksia 279 eli noin puolet seurakunnista, ilmaisjakelulehtiä 186 ja sähköpostia 137 seurakuntaa. Tiedotteiden lähettäminen toimituksiin oli suosituin tapa tiedottaa. (Monikasvoinen kirkko, 311.) Miten tiedotteet toimitettiin, ei kerrota. Mahdollisia lähetystapoja ovat tiedotteiden lähettäminen faxilla, sähköpostilla tai kirjepostilla. Se, mihin toimituksiin tiedotteita on lähetetty jää myös avoimeksi.

548 seurakunnasta 202 seurakuntaa, 37 prosenttia, lähetti tiedotteita vähintään kuukausittain. 301 seurakuntaa, 55 prosenttia, ilmoitti tiedottavansa tätä harvemmin ja 45 seurakuntaa, 8 prosenttia, ei tiedottanut koskaan. Valmisteilla olevista merkittävistä asioista ja kirkkoneuvoston päätöksistä tiedotti kuukausittain 120 seurakuntaa ja harvemmin kuin kuukausittain 361 seurakuntaa, kirkkoneuvoston päätöksistä 263 seurakuntaa. Tätä harvinaisempaa oli kirkkovaltuustojen, kirkkoneuvostojen tai seurakuntaneuvostojen esityslistojen toimittaminen toimitusten käyttöön. Toimittajatapaamisia tai tiedotustilaisuuksia järjesti vain 10 seurakuntaa ja 263 seurakuntaa, lähes puolet, oli järjestänyt tiedotustilaisuuden edes joskus. (Monikasvoinen kirkko 2008, 311.)

Kristillisissä yhteisöissä tiedotus ja viestintä hoidetaan usein oman työn ohessa eli ototyönä. Oto-järjestelyt syntyvät siten, ettei kokopäivätoimiselle tiedotukselle ole tarvetta ja viestintä tarvitsee lisävahvistusta. Oto-tiedottajat ovat erittäin operatiivisia ja suori-

tuskeskeisiä. Ellei organisaatiolla ole viestintästrategiaa tai suunnitelmaa, oto-tiedottajan työ on Juholinin mukaan ”tulipalojen sammuttamista”. (Juholin 2006, 135.)

Oto-tiedotuksessa on myös ammattitaidottomuusongelma, viestinnän arvostamattomuudesta johtuen. Oto-työnä tiedottamista tekevä voi pitää omaa työtään alhaisena arvostukseltaan ja asemaltaan. Oto-viestinnässä vastuut ovat epäselviä, aikapula ja monet päällekkäiset työtehtävät tuovat lisähaasteensa. Hyvin toimiessaan oto-verkosto on hyvä lisäresurssi yhteisöviestinnässä. Koulutus, työn kautta oppiminen ja oman tukiverkoston rakentaminen auttavat viestintäongelmien vähentämisessä. Aikapulaa ja työpaineita vähentävät uuden viestintätekniiikan hyödyntäminen, asioiden priorisointi, työn organisointi ja viestintäpalvelujen ostaminen. (Åberg 2002, 252.)

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA MENETELMÄT – TEEMAHAASTATTELU TUTKIMUSMENETELMÄNÄ

4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tässä tutkimuksessa etsitään vastauksia teemahaastattelun keinoin työikäisten kontulalaisten näkemyksistä siitä miten he suhtautuvat kirkkoon ja sen sanomaan sekä miten he haluaisivat saada tietoa oman asuinalueen, Mikaelin seurakunnan, toiminnasta riippumatta siitä ovatko he kirkon jäseniä.

Tutkimuksen tavoitteena on kvalitatiivisen eli laadullisen puolistruktuurin teemahaastattelun keinoin saada tietoa suuntaa-antavaa tietoa suomalaisen työikäisen kontulalaisen suhteesta kirkkoon ja sen perussanomaan sekä siitä mitä viestimiä käyttäen ihmiset haluaisivat saada tiedon kirkon ja oman seurakuntansa toiminnasta. Puolistruktuuri haastattelu antaa haastateltavalle mahdollisuuden kertoa omin sanoin mielipiteensä ja toiveensa.

Tutkimuskysymykset

1. Miten kontulalainen työikäinen asukas suhtautuu kirkkoon ja sen sanomaan?
2. Miten kontulalainen työikäinen asukas haluaa tiedon seurakunnan toiminnasta?

4.2 Tutkimusympäristö: Mikaelin seurakunta Helsingin Kontulan kaupunginosassa

4.2.1 Kontula osana Mikaelin seurakunnan aluetta

Kontula on ihanteellinen tutkimuskohde historiansa, lähikaupunginosien mukanaan tuoman monikerroksisuutensa ja monipuolisuutensa johdosta. Kontulan historiallinen merkittävyys, sosioekonominen asema sekä yleinen kansalaisaktiivisuus yhdistettynä kirkkoon sitoutumiseen antaa hyvän pohjan tutkimukselle. Toisaalta nykyinen Kontula, asuinalueen ikä 46 vuotta vuonna 2010 on väestörakenteeltaan haastava ja mielenkiintoinen alue erityisryhmineen. Kontulan internetsivujen mukaan pääasiassa muualta Helsingistä muuttaneet kaupunkilaiset luovat Kontulan perusväestöpohjan. Vähemmistönä

ovat maalta muuttaneet kantasuomalaiset. Lähikaupunginosat tuovat lisäväriä kontulalaiseen katukuvaan, sillä monet peruspalvelut on keskitetty Kontulan alueelle.

Sotaveteraanit, päihde- ja mielenterveyskuntoutujat, turvakodin asukkaat sekä maahanmuuttajat, joiden asuminen on keskitetty Kontulan lähialueiden Kivikon, Kurkimäen, Vesalan ja Mellunmäen alueelle, tuovat oman lisävärinsä Kontulaan. Kontula on maamme suurimpia kerrostalolähiöitä. Kontulan internetsivujen mukaan vuonna 2007 Suomen Vuoden lähiöksi valittu kaupunginosaan ottaa asukkaansa hyvin vastaan vaikka sen väkiluku lähikaupunginosineen palvelujen tarjoajana on yli 36.000 asukasta vuonna 2008. Länsi-Sipoon takaisin liittäminen Helsinkiin ja Mikaelin seurakunnan alueeseen tulee kasvattamaan alueen väestöä entisestään. Seurakunnan alueelle tulee muuttamaan uudisrakentamisen myötä uusia asukkaita.

Helsingin kaupunki pyrkii vastaamaan kaupunginvaltuuston toimesta nykyaikaisiin. Helsingin strategiaohjelma 2009-2012 koskee myös Kontulaa. Se, miten suunnitelmat toteutuvat käytännön arjessa kontulalaisen työssäkäyvän ihmisen näkökulmasta, yhä pahenevan laman ja työttömyyden keskellä, on mielenkiintoista ja jää nähtäväksi.

Kontulan internetsivujen mukaan Kontula on aktiivisten ihmisten asuinalue. Kontukeskus tukee jalkapallon lisäksi muitakin urheilumuotoja, järjestää maksutonta tietokonekoulutusta sekä ylläpitää kahvilatoimintaa, myy Kontula –tuotteita sekä hoitaa veikkaustoimintaa. Kontulan alueportaali, oma lehti ja radiokanava sekä omat internetsivut, ovat keskeinen osa yhteisöllisyyden ja osallisuuden edistämistä ja samalla tietolähteitä ja tiedottamisen kanavia alueen asukkaille, järjestöille ja muille toimijoille. Kontulan syntypaikka on historiallisesti ensimmäisenä asutettua varsin laajaa omakotialuetta. Kontulan kerrostaloalueet on rakennettu kokoomuslaisten Sato-asumiseen ja sosiaalidemokraattien Haka-rakentamisen pohjalle. Vuokra- ja omistusasunnot sijaitsevat omilla alueillaan, niitä ei ole juurikaan rakennettu lomittain.

Tutkimuksen kannalta oli tärkeää löytää ihmisiä, jotka ovat katuosoitteen mukaan kontulalaisia. Haastateltavat ovat työikäisiä sekä työssä käyviä kontulalaisia. Olennaista tutkimuksen kannalta on se, että heillä on käsitys seurakunnan toiminnasta, kirkosta ja sen tarjonnasta. Tämä mahdollistaa keskustelun kirkon tiedotuksesta ja viestinnästä. Lisäksi haastateltavilta edellytettiin avoimuutta, luottamusta ja aikaa haastattelun puitteis-

sa. Heillä oli mielipiteitä ja näkemystä teemahaastattelun teemoista jotka tukevat vahvasti tutkimuskysymyksiä. Tärkeä tekijä oli myös se, että haastateltavat edustivat myös kirkkoon kuulumattomuutta oman elämänsä myötä, mutta tällä hetkellä kirkkoon kuulumista.

4.2.2 Mikaelin seurakunta

Mikaelin seurakunnan internetsivujen mukaan Helsingin Mikaelin seurakunnassa työskentelee kirkkoherran lisäksi kaksitoista pappia, kaksi kanttoria, seitsemän diakonia-työntekijää, mukana erikoisnuorisotyö, viisi nuorisotyönohjaajaa, kolme sihteeriä, kaksi lapsi- ja perhetyön sihteeriä, kuusi lastenohjaajaa sekä yksitoista suntiota. Venäjänkielisessä seurakuntatyössä on neljä työntekijää, joista yksi on pappi. Mikaelin seurakunnan alueelliseen vastuupiiriin kuuluvat Mikaelinkirkon lisäksi Mellunmäen seurakuntakeskus, Kaaren seurakuntakoti, Saapastoiminnan toimipiste Kaarikujalla, Sakarinmäen seurakuntakoti, Östersundomin kirkko sekä Kivikossa sijaitseva Pyhä Jysäys.

Mikaelin seurakunnan alueella asui vuonna 2008 35.257 ihmistä seurakunnan internetsivujen mukaan. Väkimäärä tulee kasvamaan tulevaisuudessa. Kontulassa asuu noin 20.000 ihmistä Kontulan omien verkkosivujen mukaan. Länsi-Sipoon alueen palauttaminen takaisin Helsinkiin lisää koko ajan ihmisten liikkuvuutta ja palvelujen käytettävyyttä myös seurakunnan toiminnan osalta. Alueen haastavuus, erityisryhmien liikkuvuus, Suomessa lisääntyvä työttömyys ja asunnottomuus sekä päihdekulttuuri nostavat käytännön asukaslukuja alueella liikkuvalla ja ”irtolaisina” asuvalle väestölle.

Monet ihmiset ovat löytäneet tiensä seurakunnan toiminnan piiriin. (Mikael-lehti, 2009). Mikaelinkirkon 700 hengen kirkkosali on täysi vain joulun aikaan. Jokainen talon työtiloista on käytössä, mukaan lukien kaikki toimintapistet. Seurakunnan kerhoyhdistyksen muu toiminta on vilkasta. Mikaelinkirkko sijaitsee aivan Kontulan ostoskeskuksen tuntumassa ja kirkonkellojen soitto kuuluu joka sunnuntai halki hiljaisen sunnuntai-aamun kymmenien tuhansien ihmisten kuuluville. Kirkon olemassaolosta ei kukaan kontulalainen tai lähialueella asuva voi olla tietämätön. Evankelisluterilaisen kirkon aktiivinen Saapas -toiminta pääosin viikonloppuisin ilta- ja yöaikaan tuo oman lisänsä katuvaan. Saapas -toiminta vie viestiä nuorille päihdeettömästä elämästä ja raittiista yökahvilatoiminnasta. Seurakunnan yhteistyö erilaisten lähiöprojektien ja sosiaaliviraston

hankkeiden sekä jalkautuvien lähi- eli aluetyöntekijöiden kanssa luo Itä-Helsingin alueelle turvallisuutta. Usein asiat voidaan sopia lähityöntekijöiden toimesta ilman virkavallan väliintuloa.

4.2.3 Viestintä ja tiedotuskanavat Mikaelin seurakunnassa

Mikaelin seurakunnan sisäisestä tiedotuksesta vastaa lähetystyöstä vastaava seurakuntasihteeri, oto-tiedottaja Tuija Mäkinen. Hänen mukaansa Mikaelin seurakunnan tiedotus seurakuntatiloissa koostuu talon sisällä olevista esitteistä. Niitä ovat aikuistyön yhteinen esite keväisin ja syksyisin, ryhmäkohtaiset esitteet työaloittain sekä seinäilmoitukset kirkon sisällä. Ulkoisesta tiedotuksesta Mikaelin seurakunnassa vastaa kirkkoheranviraston toimistotyöstä vastaava seurakuntasihteeri, oto-tiedottaja Helli von Essen. Hän korostaa tiedottajana tiedotus-sanaa. Hän lähettää Mikaelin seurakunnan tiedotukset Kirkko ja Kaupunki-lehteen viikoittain. Seurakunnan internetsivuilta löytyvät tiedotettavat asiat. Seurakunnan toimipisteisiin Mikaelinkirkolle, Kaaren seurakuntakotiin, Pyhän Jysäyksen seurakuntataloon, Östersundomin kirkkoon, Mellunmäen seurakuntakeskukseen sekä Sakarinmäen seurakuntakotiin toimitetaan ilmoitustauluille seurakunnan tapahtumat seinäesitteinä. Erilaisia tapahtumaesitteitä toimitetaan myös edellä mainittuihin toimipisteisiin sekä uutena tiedotusmuotona on aloitettu kerran vuodessa ilmestyvä Mikael-lehti. Se jaetaan jokaiseen kotiin, jossa on kirkkoon kuuluva jäsen. Jakeluperiaate postin välityksellä on sama kuin helsinkiläisille viikoittain ilmestyvällä Kirkko ja Kaupunki lehdellä. Joulukuussa 2009 ilmestyi ensimmäinen Mikaelin seurakunnan näyttävä joululehtinen, jossa kerrottiin seurakunnan joulun ajan tarjonta kirkoissa ja seurakunnan toimipisteissä.

4.2.4 Mikaelin seurakunnan tilastoja

Mikaelin seurakunnan alueella kokonaisväestömäärä oli vuonna 2008 35.257 henkilöä (kaavio 1, liite 1). Seurakunnan väkimäärä pysyi vuonna 2008 vuonna samana, syntyneitä ja kuolleita oli yhtä paljon. Rippikoulun kävi 267 nuorta ja avioliittoon vihittiin seurakunnan alueella 142 avioparia. (Kaavio 2, liite 1) vuonna 2008 kirkkoon liittyi 87 ja erosi 318 ihmistä. (Kaavio 3, liite 1). Kirkkoon kuuluvuusprosentti on varsin alhainen: vain 59,8 prosenttia väestöstä kuului kirkkoon. Mikaelin seurakunnan alueen väestöpohja on varsin monikulttuurinen ja -uskontoinen. Vähävaraisten ihmisten ja erityis-

tukea tarvitsevien ryhmien keskittävä asuttaminen seurakunnan alueelle selittää osaltaan kirkkoon kuulumattomuuden vakaumuksellisista ja taloudellisista syistä.

4.3 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä ja tutkimuksen teemakysymykset

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on toimiva tutkimusmenetelmä. Laadullisella puolistrukturoidulla menetelmällä saavutetaan tietoa, jota ei milloinkaan saataisi strukturoidulla eli valmiille kysymyksille rakennetulle lomakkeelle haastattelumenetelmällä. Laadullinen tutkimus on yleensä hypoteesiton. Hypoteesi on tieteessä oletus, jota koetellaan. Laadullinen tutkimus etenee aineistosta käsin lähes ilman ennakko-oletuksia. Kokonaan ennakko-oletuksista ei kukaan tutkija voi päästä, mutta ennakko-oletuksia voi käyttää esioletuksina tai omina arvauksinaan tutkimustuloksista. Laadullinen tutkimus auttaa luomaan hypoteeseja myöhemmin tehtävälle määrälliselle tutkimukselle. (Hirsijärvi & Hurme 2004.)

Käytännönläheinen teemahaastattelu on niin tutkijan kuin haastateltavien kannalta idealtaan yksinkertainen ja selkeä. Teemahaastattelu motivoi kolmella päätavalla, jotka ovat tärkeitä. Haastateltava tulee kuulluksi, hän voi kertoa oman mielipiteensä asiasta. Toiseksi hän ehkä kokee merkityksellisesti oman osallistumisensa tieteelliseen tutkimukseen ja kolmanneksi myös halu saada oma mielipiteensä julki, omine kokemuksineen, antavat tunteen että omat kokemukset ovat tärkeitä ja ne voivat auttaa muita samassa tilassa olevia. (Eskola & Vastamäki 2007, 26-27.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei pyritä yleisselitetävyyteen ja sen vuoksi aineiston laatu tulee esiin siinä toisenlaisena kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Teemahaastattelu olisi voinut olla strukturoitu, jossa kysymysten muotoilu ja järjestys olisi ollut jokaiselle haastateltavalle sama. Vastausvaihtoehdot olisivat olleet luonnollisesti samoja: haastateltava olisi valinnut itselleen sopivimman vaihtoehdon annetuista vaihtoehdoista. Puolistrukturoitu haastattelu on muuten samanlainen mutta valmiisiin kysymyksiin ei ole vastausvaihtoehtoja vaan haastateltava voi vastata omin sanoin. Teemahaastattelu eroaa strukturoidusta haastattelusta vahvimmin siten, ettei kysymyksillä ole tarkkaa muotoa ja järjestystä. (Eskola & Vastamäki 2007, 27-28.)

Haastattelijana pidin huolen siitä, että kaikki teema-alueet käytiin läpi, mutta järjestys ja laajuus vaihtelivat eri haastatteluissa. Minulla oli tutkijana tukilista, ei valmiita kysymyksiä. Avoin haastattelu muistuttaa tavallista kahden ihmisen välistä keskustelua, jossa ei välttämättä pureuduta aina edes valittuihin teemoihin. Tätä voidaan kutsua syvähaastatteluksi. Teemahaastattelun ja niin sanotun syvähaastattelun välinen raja on vaikea määrittää. Teemahaastattelussa voidaan päästä hyvinkin syvälle. Haastatteluni sisälsi paikoin syvähaastattelun piirteitä. (Eskola & Vastamäki 2007, 27-28.)

Puolistrukturoitu haastattelurunko koostuu teemakysymyksistä joihin haastateltavat vastasivat omin sanoin. (liite 2)

4.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Vastausten luotettavuus, haastateltavien valinta, haastattelun luonne sekä nauhoitus nostavat esiin monia eettisiä kysymyksiä. Haastateltavan on voitava luottaa täysin haastattelijaan, jotta hän kertoo totuudenmukaisesti aiheesta eikä kaunistele vastauksiaan. (Mäkinen, 2006, 91-92.)

Aineiston luotettavuuden varmistamiseksi perehdyin ennen haastatteluja aihealueeseen liittyvään teoreettiseen tietoon. Menettelyllä pyrin varmistamaan, että haastattelukysymykset ovat tarkoituksenmukaisia tutkimuksen kannalta ja haastattelut antavat vastauksen tutkimuskysymykseen. Haastattelutilanne on aina ainutkertainen tapahtuma, joka on vahvasti konteksti- ja tilannesidonnainen. Haastattelijan luonteva puolueeton läsnäolo, haastattelutekniikka sekä vuorovaikutustaidot vaikuttavat haastattelutilanteeseen. Aineiston luotettavuus syntyy myös teemahaastattelun luontevasta, aidosta ja luotettavasta ilmapiiristä, sekä rehellisyydestä puolin ja toisin. Ei ole syytä epäillä että haastateltavat muuntelisivat totuutta keskustellessaan anonyymisti seurakuntaan liittyvistä asioista.

Luotettavuus on keskeinen tieteelliselle menetelmälle asetettava vaatimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuus ja sen arviointi liittyvät kiinteästi koko tutkimusprosessiin, jonka aikana tulee selvittää luotettavuutta vahvistavia ja heikentäviä tekijöitä. Tutkijana ymmärrän, että olen itse oman tutkimukseni työväline. Lincoln & Cuba ku-

vaavat laadullisen tutkimuksen luotettavuutta pysyvyydellä, neutraaliudella, sovellettavuudella sekä totuusarvolla. (Lincoln & Cuba 1985.)

Teemahaastattelumenetelmä osoittautui tutkimuksessa hyväksi aineiston keruumenetelmäksi, sillä tarvittaessa se mahdollisti asioiden tarkentamisen keskustellessa. Etukäteen valmistellut teemat varmistivat sen, että kaikkien haastateltavien kanssa keskusteltiin samoista asioista. Koska kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastattelija on osa tutkimusprosessia, tutkijan persoonalla, asiantuntemuksella ja toiminnalla on keskeinen merkitys tutkimuksen luotettavuuteen. Ammatillisesti viestintä on itselleni osaamisaluetani, ihmisten vieraantumisen kirkon ja paikallisseurakunnan toiminnasta ymmärrän yksilötasolla, tunnen kirkon rakenteita, hallintoa ja toimintakulttuuria. Minulla on tutkijana halu avata ja selvittää kirkon ongelmia viestinnässä, tiedotuksessa ja toisaalta karottaa seurakuntalaisten odotuksia kirkolta. Tutkimuksen tarve nousee tutkittavasta seurakunnasta, mutta myös omasta vahvasta tarpeestani löytää ratkaisu tai nostaa kirkon tiedotus- ja viestintäongelma käsiteltäväksi.

Teemahaastattelu toteutettiin itsenäisenä tutkimuksena, se ei ole osa muita tutkimusprojekteja. Keskustelut on nauhoitettu ja litteroitu. Tutkimuksen aineisto kerättiin kvalitatiivisena teemahaastatteluna, pohjana teemat. Aineisto on analysoitu litteroinnin jälkeen. Tutkimuksen haasteena on tutkimuksen rajaaminen kontulalaisiin Mikaelin seurakunnan alueella, tutkimusalueen asukkaiden suuri määrä sekä kvalitatiivisen teemahaastattelun tutkimusnäkökulman ja tutkimukseen osallistuvien haastateltavien määrä, kuusi haastateltavaa.

Analysoitaessa aineistoa kvalitatiivisesti eli laadullisesti, lähestymisen näkökulma on toinen kuin määrällisessä analyysissä. Lähimmäksi perinteistä reliaabeliuden käsitettä päästään aineiston laadun alueilla. Reliaabelius koskee enemmän tutkijaa kuin haastateltavien vastauksia tai sitä onko kaikki käytettävissä oleva aineisto otettu huomioon ja litteroitu oikein. Tutkimuksessa esitetyt tulokset heijastavat haastateltavien ajatusmaailmaa niin pitkälle kuin se inhimillisesti on ylipäättään mahdollista. Haastattelun tulos on aina yhteistoimintaa, osallisina haastattelija ja haastateltava. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 187.)

Etiikan voisi ilmaista olevan vakiintuneita tapoja suhteessa oikeaan ja väärään. Moraali erotetaan etiikasta esimerkiksi siten, että etiikalla tarkoitetaan kokonaisvaltaista ajattelutapaa, jonka pohjalta ihminen suhtautuu moraalisiin kysymyksiin. Tutkimuksessa etiikka muodostuu monesta tekijästä. Tutkittavan eli haastateltavan kohtelu on tärkeä asia onnistumisen kannalta. Luottamuksen ja luontevan vuorovaikutuksen tulee syntyä läsnä olevasta aidosta kiinnostuksesta tutkittavaa sekä tutkimuskysymyksiä kohtaan. Avoinuus ja rehellisyys ovat tärkeitä tekijöitä kokonaisvaltaisen onnistumisen varmistamiseksi. Tutkittavalta edellytetään vapaaehtoista suostumista tutkimukseen osallistumiseen, hänen on oltava pätevä tekemään rationaalisia ja kypsiä arviointeja. Tutkijana minun on kerrottava haastateltavilleni kaikki olennainen siitä, mitä tulee tapahtumaan tai mitä saattaa tapahtua tutkimuksen eri vaiheissa ja varmistettava että henkilö ymmärtää tämän.

4.5 Laadullinen analyysi ja tutkimusmenetelmän arviointi

Lähestyin tutkimusta laadullisen analyysin näkökulmasta. Tutkimusmenetelmä on laadullinen puolistrukturoitu teemahaastattelu, huomioiden se, että haastateltavien tulkinat asioista ja heidän asioille antamat merkitykset ovat keskeisiä. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 48). Henkilökohtaisessa kohtaamisessa ihminen kykenee avautumaan helpommin ja useiden ihmisten on helppo avautua, kun hänelle luodaan kunnioittava, kuunteleva ja läsnä oleva ilmapiiri. Esitin haastateltaville avoimia kysymyksiä. Ihmisen on helppo puhua omin sanoin ajatuksistaan kun tukena ole valmiita vastauksia. Avoimet vastaukset kertovat ihmisen tietävän asiasta ja sen mikä on keskeistä ja tärkeää heidän ajattelussaan keskusteltavassa asiassa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 190-197).

Analysoitaessa aineistoa kvalitatiivisesti eli laadullisesti lähestymisen näkökulma on toinen kuin määrällisessä analyysissä. Lähimmäksi perinteistä reliabiliuden käsitettä päästään aineiston laadun alueilla. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 187.) Tutkimusmenetelmään liittyvä olennainen käsite on pätevyys eli validius. Se tarkoittaa tutkimusmenetelmän tai mittarin kykyä mitata sitä mitä on tarkoitus mitata. Validiutta voidaan tarkastella eri näkökulmista: ennustevalidius, tutkimusasetelmavalidius ja rakennevalidius. Tutkimuksen reliabilius on olennainen osa analyysia ja tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 1997, 216-217.)

Nauhoitettuani ja litteroituani haastateltavien puheet kuuntelin ja luin haastateltavien ajatuksia yhä uudelleen ja uudelleen. Aineistosta tuntui nousevan jokaisen tarkastelukerran jälkeen lisäinformaatiota. Haastateltavien puheen äänensävyt suhteessa sanottuun asiaan osana verbaalista viestintää tukevat haastateltavien sanomisia. On tärkeää palauttaa mieleen myös haastateltavan persoona ja asiayhteydet. Aineistoa oli kertynyt riittävästi, kun huomasin tutkimuksessa sen, että haastateltavien vastaukset alkoivat toistaa itseään (laadullisen aineiston saturaatio-käsite).

Käytän omassa tutkimuksessani osin teoreettiseen kytkentään nojaavaa reliabeliutta. Osoitan tutkimuksen luotettavuuden kuvaamalla vaihe vaiheelta tutkimuksen edistymistä ja reliabelius nousee esiin haastateltavien vastausten havainnollistavan roolin suorien lainauksien muodossa. Käytän niitä mahdollisimman paljon tutkimuksessani.

4.6 Haastateltavien valinta ja haastattelujen tekeminen

Keskustelin useiden itselleni ennalta vieraiden ihmisten kanssa. Käytin aikaa löytääkseni tutkijana sopivat haastateltavat. Valitsin kuusi haastateltavaani Kontulan alueelta katuosoitteen, iän, sukupuolen ja intuition sekä keskustelun perusteella. Naisia ja miehiä oli yhtä paljon. Kohtasin ennalta tuntemattomat haastateltavani koirapuistossa, huoltoasemalla, Kontulan Huollossa, Kontulan uimahallissa, bussipysäkillä ja Kontupisteessä. Henkilöt asuvat Kontulassa, joka on yksi kaupunginosa Mikaelin seurakunnan alueella. Henkilöiden kontulalaisuuden selvitin katuosoitteen perusteella.

Olen tottunut haastattelemaan ihmisiä suoriin radiolähetyksiin ja tekemään nopeita valintoja haastateltavien suhteen, joten vieraiden ihmisten lähestyminen sekä valintaprosessi eivät ole itselleni vaikeita. Useiden ihmisten on helppo avautua minulle, joten kohtaamisella ei ollut vaikeuksia. Käytin tutkimukseen valitsemieni ihmisten kanssa työskentelyyn poikkeuksellisen paljon aikaa verrattuna toimittajan huolelliseen työskentelyyni. Halusin luoda erityisen luontevan ja luotettavan ilmapiirin valiten kullekin haastateltavalle hänelle sopivimman haastattelupaikan ja ajankohdan. Kerroin miksi haastattelen heitä luottamuksellisesti. Tein haastattelut rauhallisessa neutraalissa tilassa, kirkossa, kahvilassa tai ihmisen kotona niin, ettei häiriötekijöitä ollut. Tein kaikki haastattelut henkilökohtaisesti kasvotusten. Kysyin haastateltavilta samat kysymykset. Ku-

hunkin haastattelutilanteeseen kului aikaa noin kaksi tuntia. Käsittelen haastateltavien vastauksia työssäni anonymisti. Teemoittelin haastattelurungon eri osioihin, perustietojen ynnä muiden esille nousseiden seikkojen mukaan. Käsittelin haastateltavien vastauksia anonymisti ja luottamuksella, koska keskustelussa tuli paljon henkilökohtaisia asioita esille. Haastateltavat ovat tietoisia, ettei heidän henkilöllisyytensä paljastu. Toisaalta emme käsitelleet lähtökohtaisesti mitään niin arkaluontoista asiaa, etteikö sitä olisi voinut anonymisti kertoa.

5 HAASTATELTAVIEN NÄKEMYKSIÄ SEURAKUNNAN VIESTINNÄSTÄ

Kontulan Internet-sivujen mukaan kontulalainen on keski-ikäinen tai iäkäs, pitkään alueella asunut perheellinen työssäkäyvä henkilö. Seurakunnan alueella sijaitsevissa muissa kaupunginosissa asuu paljon työttömiä, maahanmuuttajia, syrjäytyneitä tai syrjäytymisuhan alla olevia, päihde- ja mielenterveysongelmaisia, sotaveteraaneja ynnä muihin erityisryhmiin kuuluvia ihmisiä haasteineen. Kontula palveluineen kokoaa lähikaupunginosien ihmiset yhteen.

Haastateltavia oli kuusi, joista kolme oli naista ja kolme miestä. Yksi miehistä oli transvestiitti, eli mies joka pukeutuu rentoutuakseen naisten vaatteisiin. Hän oli pohtinut omaa identiteettiään transsukupuolisena, jolloin hän olisi ollut nainen miehen kehossa, mutta oli päätenyt tämän hetkiseen identiteettiinsä miehenä ja transvestiittina.

Kaikki haastateltavat eivät olleet aina kuuluneet kirkkoon, mutta jokaiselle oli jossain vaiheessa elämää muodostunut jonkinasteinen suhde Jumalaan. Heillä oli mielipide seurakunnasta, kirkosta ja sen toiminnasta sekä niiden tiedotuksesta. Haastateltavat puhuivat avoimesti ja keskustelun luontevasti syvetessä, he avasivat omasta yksityiselämästään varsin intiimejäkin asioita. Tämä vahvisti mielipiteiden ja ajatusten luotettavuutta tutkimuksen näkökulmasta: kirkon viestinnästä ja oman seurakunnan tiedotuksesta sekä siitä miten haastateltavat haluaisivat tiedon oman seurakuntansa toiminnasta.

Kontula on alun alkaen varakkaiden kokoomuslaisten tilallisten aluetta. Omistusasuntojen määrä on pinta-alallisesti vuokra-asuntoja suurempi Kontulassa. Kivikko ja Kurkimäki ovat pääosin vuokra-asuttopohjaista ja syrjäytyneiden asuinalueita. Näissä kaupunginosissa asuvat keskitetyissä asumismuodoissa päihde- ja mielenterveysongelmaisia sekä tuettuja päihde ja mielenterveyskuntoutujia, päihdeongelmaisia sotaveteraaneja sekä maahanmuuttajataustaisia henkilöitä kantasuomalaisten lisäksi. Inkeriläiset paluumuuttajat, eestiläiset, venäläiset sekä somalialaiset ovat mainittavia kotoutuvia erityisryhmiä.

Kontulan alueella olevat varallisuuserot, ammattien sekä asumismuotojen jako näkyy selvästi. Neljällä kuudesta haastateltavasta oli oma auto, kaksi käytti julkisia kulkuväli-

neitä. Miehistä kolme asui omassa asunnossa, naisista yksi. Kaksi naista asuu vuokralla kaupungin asunnossa. Jonkinasteinen maahanmuuttajavastaisuus oli aistittavissa viidellä haastateltavista paitsi yhdellä miehellä, joka itse oli muuttanut maahan avioliiton vuoksi. Hän oli ulkoiselta olemukseltaan suomalaisen näköinen, hyvin toimeentuleva yrittäjä, joka puhui hyvin suomea. Yhden haastateltavan terveydentila oli epävakaa, hänellä oli ollut sairaslomia, mutta hän aikoi jatkaa työelämässä. Kaikki olivat vahvasti vielä työelämässä ja aikoiivat jatkaa pitkään työntekoa, jos työmarkkinat pysyvät työntekijälle suotuisina.

Haastateltavien ikäjakauma oli 30 vuodesta 65 vuoteen ja ammatit vaihtelivat kahdesta yrittäjästä sosiaali- ja terveydenhuollon-, elintarvike-, kuljetus- ja varastoalan työntekijöihin. He kertoivat itse puoluekantansa, myös sen miten uskovat. Osa kertoi, etteivät usko ”niin kuin kirkko opettaa” ja toiset kertoivat oman henkilökohtaisen uskonsa olevan ”raamatullista”. Yksi naisista ilmaisi olevansa vahvasti vasemmistolainen ja uskossa, seurakunta-aktiivi. Muut kolme kertoivat spontaanisti puoluekantansa olevan sosiaalidemokraattinen. Kaksi yrittäjää olivat kokoomuksen kannattajia. Nykyisen taloustaantumien jäljet näkyivät jo haastateltavissa. Yksi haastateltavista oli ollut lomautettuna, kahdella oli ollut vaikeuksia työn saannissa ja yrittäjien oli tehtävä työtä koko Suomen alueella, ei vain pääkaupunkiseudulla. Haastatteluhetkellä kaikki olivat työelämässä.

5.1 Haastateltavien esittely

Haastateltava 1 on 65-vuotias miesyrittäjä, joka harkitsee kirkosta eroamista, Hän on kokoomuksen kannattaja, asuu omistusasunnossa ja uskoo jatkavansa työelämässä pitkään. Perheeseen kuuluvat vaimo ja kolme aikuista lasta, jotka asuvat Kontulan omakotialueen tapaan samalla tontilla, omissa taloissaan. Haastateltava oli eronnut vaimostaan vuosia sitten, mutta he olivat palanneet yhteen.

Haastateltava 2 on 40-vuotias ulkomaalaistaustainen miesyrittäjä, joka ei ole kuulunut kirkkoon aiemmin. Suomeen tultuaan hän liittyi kirkkoon sopeutuakseen maahan ja sen tapoihin. Hän on kokoomuksen kannattaja, joka asuu omistusasunnossa ja uskoo jatkavansa yrittäjänä lamasta huolimatta. Avioliitto on hänelle toinen. Perheeseen kuuluu vaimo ja kolme pientä lasta.

Haastateltava 3 on 50-vuotias kuljetusalalla työskentelevä mies, joka on lapsesta asti kuulunut kirkkoon, mutta harkinnut kirkosta eroamista. Hän on SDP:n kannattaja ja asuu omistusasunnossa sekä jatkaa työelämässä. Mies on perheellinen, hänellä on vaimo ja kaksi aikuista lasta, jotka asuvat omissa talouksissaan, mutta kuuluvat perheeseen taloudellisesti. Perheillä on yhteistalous.

Haastateltava 4 on 55-vuotias elintarvikealalla työskentelevä nainen, joka kuuluu kirkkoon. Hän harkitsee niin sanottuihin vapaisiin suuntiin siirtymistä evankelis-luterilaisesta kirkosta. Hän on vasemmistoliiton kannattaja ja asuu vuokralla sekä haluaa jatkaa työelämässä, vaikka terveys on heikko. Hän on perheellinen, avioliitto on kolmas. Kolme lasta ovat aiemmista avioliitoista.

Haastateltava 5 on 30-vuotias terveydenhuoltoalalla työskentelevä nainen, joka on kuulunut niin sanottuihin vapaisiin suuntiin ja vasta kuluvana vuonna liittynyt evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Hän on SDP:n kannattaja, joka asuu omistusasunnossa ja jatkaa työelämässä. Nainen on eronnut pari vuotta sitten, hän elää yksinhuoltajana. Hänellä on kolme lasta.

Haastateltava 6 on 38-vuotias varastoalalla työskentelevä nainen, joka kuuluu kirkkoon, koska hänen käsityksensä mukaan ”kirkkoon kuulutaan”. Hän on miettinyt eroa kirkosta koska ei katso hyötyvänsä siitä. Hän on SDP:n kannattaja ja asuu vuokralla yksin ja jatkaa työelämässä. Naisella ei ole lapsia, sukulaisia hänellä on.

5.2 Kirkkoon kuuluminen ja usko Jumalaan: kirkon usko ja oma usko

Tutkijan kannalta mielenkiintoinen löytö oli se, että haastateltavien suhtautuminen kirkkoon tai poliittinen suuntautuneisuus eivät vaikuttaneet haastatteluhetkellä kirkkoon kuulumiseen. Haastateltavien historia: kirkkoon kuulumattomuus, sekä eropohdinta kirkosta, tukevat myös seurakunnan alueen kokonaisotantaa kirkkoon kuuluvista vertauskuvallisella tasolla.

Jokainen kuului kirkkoon oman kertomansa mukaan hyvin erilaisista syistä; vastentah-
toisesti, muodon vuoksi, maan tavan vuoksi, vakaumuksellisista syistä sekä ja luonnolli-

sena osana elämää. Kirkon perusviesti evankeliumi oli kaikille tuttu ja kaikki suhtautuivat Jumalaan, Jeesukseen ja Pyhään Henkeen luontevasti nyt, mutta epäilyksiä ja pohdintoja oli paljon. Kaikki uskoivat kuolemanjälkeiseen elämään ja tiettyyn pyhyteen. Kolme miestä sanoi rukoilevansa mutta he halusivat pitää sen omana asianaan, eivätkä jakaneet tätä asiaa kotona edes puolisonsa kanssa. Heille Jumala oli Jumala tai joku korkeampi, henkilökohtaisella tasolla, vaikka tieto Kolmiyhteisestä Jumalasta olikin olemassa. Yksi haastateltavista harkitsi vakavasti kirkosta eroamista, yksi oli miettinyt asiaa usein, yksi oli siirtynyt niin sanotuista vapaista suunnista evankelis-luterilaiseen kirkkoon ja yksi liittynyt kirkkoon muutettuaan Suomeen, tullakseen paremmin hyväksytyksi. Jokainen oli joskus pohtinut eroa taloudellisista ja vakaumusellisista syistä sekä kirkon ristiriitojen vuoksi.

Kirkko ja seurakunta käsitettiin Kristuksen kirkkona, ei välttämättä evankelis-luterilaisena kansankirkkona. Seurakunnan toimintaan osallistui kolme naisista aktiivisesti tai ainakin jotenkin säännöllisesti ja he ilmaisivat olevansa uskossa tai luottavansa Jumalaan. Naiset osallistuivat aktiivisesti evankelis-luterilaisen kirkon toimintaan ja he kokivat evankeliumin viestin viemisen tärkeäksi. Kaksi naisista oli ollut evankelis-luterilaisen kirkon jäseniä lapsesta asti, kolmas nainen oli päätenyt ensin helluntaiherätyksen ja vapaakirkollisten piiriin, mutta kertoi liittyneensä kansankirkon pariin ollakseen uskottavampi. Tietty evankelis-luterilaisen kirkon rauhallisuus vetosi naisiin, toisaalta rauhallisuus koettiin taakkana ja jopa välinpitämättömyytenä seurakunnan toiminnassa Leipäpappuus nimityksenä tuli vahvasti esiin.

No joo. Arvaa vaan mitä tapahtuu jos mä meen mun tohon omaan seurakuntaan. Mua alkaa ahistaa. Mä en voi olla siellä ku siellä on niin kauheeta se urkujen soitto eikä siellä ole mitään iloa. Pappi on sellanen leipäpappi joka lukee paperista. Kauheeta. Siks mä tykkään käydä semmosessa paikassa missä on iloa ja musiikki on reipasta. En mä tiedä mihin muualle mä menisin. Pitäs perustaa varmaan oma. Mut kyl mä tykkään nyt kun saan tehdä kirkossa konkreettisia asioita, se on tärkeää. Kokee itsensä jotenkin merkittäväksi ja tärkeäksi. Mulle viikoittainen käyminen on tärkeää, mä elän niinku sunnuntaista sunnuntaihin, sit muu elämä ei oo niinku mitään, tai siis se ei tunnu mitään. Odotan vaan kirkkoon menoa, en siis tähän omaan. Joo, kyl mä saan jotenkin päteä, olla jotain ku en voi omassa työssä olla silleen joku. Nostaa silleen itsetuntoa ja mä haluan kertoa Jumalan rakkaudesta tai emmä tiedä, haluan ihmisiä kirkkoon. Mut ei kai se oo mun päänsärky, Jumalan enemmänki. (Haastateltava 4.)

Haastateltavia yhdistivät selkeästi samat asiat riippumatta sukupuolesta, iästä, puoluepoliittisesta kannasta, perheen koosta, ulkoisesta olemuksesta. Kaikki kaipasivat iloa kirkon työntekijöihin, jumalanpalveluksiin, musiikkiin ja ilmapiiriin. Ihmistyyppejä oli ulkoisen olemuksen mukaan kaksi: itsestään huolehtivat ja tyylikkäästi pukeutuvat sekä rennosti pukeutuvat. Kukaan haastateltavista ei ollut epäsiisti. Yrittäjätaustaiset sekä terveydenhuollossa työskentelevä haastateltava olivat olemukseltaan selkeäsanaisia, omasivat hyvän ja nopean reaktiokyvyn ja ulosannin. Haastateltavat jotka työskentelivät työtehtävissä, jotka olivat rutiininomaisia ja yksin suoritettavia, olivat hiljaisempia, arempia ja varovaisempia avautumaan. Mielipiteiden jyrkkyydellä ei ollut tekemistä ihmisen ulkoisen olemuksen tai verbaalisen ilmaisukyvyn suhteen.

Seurakuntayhteys ja jumalasuhteen haasteellisuus puhututti naisia. Jumala koettiin hyväksi, muttei välttämättä uskovien yhteyttä, jota kuitenkin kaivattiin, samoin kuin tilaa olla oma itsensä. Kirkko koettiin ahtaaksi ja iloa tukahduttavaksi. Naisten suhde Jumalaan pysyi yllä Raamatun luvulla: yhdellä joka päivä, kahdella satunnaisemmin. Jokainen rukoili tai oli joskus rukoillut itsensä, lähipiirinsä ja laajemmin muiden ihmisten asioiden puolesta. Kaikki lukivat tai olivat lukeneet jossain elämänsä vaiheessa jotain hengellistä tai henkistä kirjallisuutta ja mietelauseita päivittäin. Jokainen oli kaivannut tai kaipasi Jumalan apua, odotti johonkin hengelliseen kysymykseen vastausta tai oli väsynyt odottamaan jotain uutta ja parempaa vaihetta.

Mä olen uskovasta perheestä ja evlut, mut erosin nuorena kirkosta ja sit mentiin perheen kanssa helluntaikasteelle. Se oli niin selkeää ja sai kertoa, todistaa omasta uskostaan. Koin sen merkitykselliseksi itselleni ja muille. Olin siellä aikani, vuosia, mut kun koko ajan hoettiin vaan sielun pelastumisesta eikä ollut ollenkaan tilaa ihmisyydelle, lähdin sieltä pois, Vapaakirkon kautta. Jos olisin siirtynyt suoraan taas evlut niin mut olisi tuomittu luopiona enkä olisi kestänyt sitä henkisesti. Se on aika rankkaa, ymmärrätkö? Olen kuulunut omaan kirkkoon ja toiminut muissakin kirkkoissa ja tehnyt hengellistä työtä, mut väsyin siihen valtataisteluun ja papiston valtaan. Nyt olen ilman seurakuntayhteyttä käytännön tasolla. Käyn evlut kirkossa. En tässä omassa vaan muualla, siellä missä on karismaattinen rukousilta. Kyllä mä yritän käydä tässä omassa mutta se on niin jäyhää että mua ahdistaa. Tarvitsen kunnon ruisleipää hengelliseksi ravinnoksi ja tietenkin esirukousta ja keskustelumahdollisuutta. Kaikki on niin virallista omassa seurakunnassa eikä voi hymyillä, saati nauraa. Tuntuu että pitää olla tietyllä tavalla että sut hyväksytään. Mä olen ilonen ihminen vaikka on ollut vaikeakin. On kauheaa tukahduttaa kaikki itsessä. Mä luotan Jumalaan, Jeesukseen ja Pyhään Henkeen, mutta en enää ihmisiin. Olen aika surullinen. En oikein tiedä mikä tähän auttaisi. Ihmiset hukkuu

synteihinsä jos heille ei kerrota pelastuksesta. Tässä ollaan kyllä tosi välinpitämättömiä ja sekin tuntuu raskaalta. Haluaisin tehdä todella paljon, mut kun ei voi tuputtaa ja herätellä et tajuutkaa, ihmiset tarvitsevat apua, oikeasti. Siis ruokaa, mutta ennen kaikkea hengellistä ruokaa. (Haastateltava 5.)

Kaikkien uskoa oli horjutettu, joskus epätoivoon asti, mutta haastateltavat olivat taas nousseet ja selvinneet vaikeista tilanteista, oman kertomansa mukaan loppujen lopuksi Jumalan, jonkun ihmisen tai jonkun korkeamman voiman avulla. Luottamus Jumalan huolenpitoon nähtiin vahvana siinä suhteessa, ettei Jumala ole vain omassa tai ylipääntään missään kirkossa. Toki kirkoissakin, mutta Jumalan läsnäolon koettiin olevan ennen kaikkea joka paikassa, tavallisessa arjessa ja tavallisissa asioissa. Jokainen ihmetteli elämässään asioita, joihin ei ollut saanut vastausta tai vahvistusta ja toisaalta Jumalan apua pienissä ja arkisissa asioissa.

Hmm, kyllä mä käyn joskus omassa kirkossa mut ei se nappaa mulle oikein. En mä tiiä mikä siin on, mut ei vaan nappaa. Jossain missä on paljon ihmisiä ja eloisampaa vois olla hyvä. Joskus oon käyny Tuomasmessussa. Siel on ainakin väkeä. Mut en mä siitäkään oikein tykkää. Mä teen paljon töitä, pakko että pärjää taloudellisesti, niin en mä sit oikein ehdikään. Kyl mä uskon Jeesukseen, tietysti. (Haastateltava 6.)

Kolme haastateltavista miehistä kertoi uskovansa omalla tavallaan tai uskon olevan ”erilaista mitä kirkko opettaa”. He eivät olleet käyneet seurakunnan tilaisuuksissa muutoin kuin oman kertomansa mukaan ”kuten suomalaiset yleensä” eli häissä, hautajaisissa, ristiäisissä ja rippijuhlissa, jotka kuuluvat luonnollisena osana suomalaiseen elämään. Kaikki kokivat kirkon liian jäykäksi ja byrokraattiseksi ja työntekijät etäisiksi, ei kansanomaisiksi ja helposti lähestyttäviksi. Työntekijöiden virka-asut olivat toisaalta luottamusta herättäviä, toisaalta ne ahdistivat virallisuudellaan. Kirkkoon menon miehet kokivat selvästi virallisemmaksi ja juhlallisemmaksi, etäisemmäksi ja tietyllä tavalla pakollisemmaksi velvollisuudeksi kuin naiset. He eivät halunneet mennä kirkkoon kuin heidän mielestään pakollisten juhlien vuoksi. Miesten mielestä Jumalaan voi pitää yhteyttä muuallakin kuin kirkossa. Miehet kertoivat, että heillä on joku oma tai yhteisöllinen kokemus Jumalasta arjen välittämisen ja tuen kautta. Kaikilla oli jonkinasteinen halu kuulla henkilökohtaisia kokemuksia uskosta. Lehikoisen (Lehikoinen 2003, 287, 2006, 36-37) uskontojournalismin kolmas, henkilökohtaisen taso, on juuri se joka haastatelta-

via kiinnostaisi. Tutkimuksen mukaan haastateltavista jokainen saisi tiedon seurakunnan toiminnasta, jos tiedotettavat asiat painettaisiin kuolinilmoituksiin.

Haastateltavista naiset ilmaisivat seurakunta- ja jumalasuhteen olevan luonnollisempi osa elämää kuin miehet. Miehet puhuivat kuitenkin avoimesti etsineensä, etsivänsä jostain suurempaa tai jo olemassa olevasta suhteestaan korkeampaan, Jumalaan. Ilmaukset ja kannanotot olivat avoimia, mutta heidän käsityksensä uskosta ja Jumalasta olivat ilmaisullisesti epäselvempiä kuin naisilla. Naisten kyky ilmaista itseään avoimemmin ja verbaalisemmin saattaa toimia osatekijänä ilmaisulle ja sanavalinnoille.

Kyl mä niinku uskon johonkin, mut en mä tykkää käydä kirkossa. Oon ajatellut vakavasti erota kirkosta. Ne on jotenkin niin semmosia - ei luonnollisia siellä. Hautajaisissa alkaa itkettää aina, tai sit alkaa naurattaa ihan hirveesti. Se on jotenkin niin jäyhää. Mä vetäsen kyllä rukoukset ja aamulla omat jubinat tonne yläkertaan. Sit mä luen joka aamu sellasta aapista josta saan vähän hengellisiä eväitä ja onhan tässä jollain haltijoilla tai jumalilla tekemistä, kun niin monenlaista on sattunu matkan varrella. Ajan pitkiä matkoja ja välillä näkee kyllä tien päällä kaikenlaista. Kyl mä niinku uskon, mut en silleen kun kirkko opettaa. Oon mä nähnyt sellasia jotka on löytäneet valon, se loistaa niistä jotenkin, sustakin. Sä oot jotenki erilainen. En mä paa yhtään vastaan jos mullekin kävis niin, mut ei oo sellasta kokemusta. Joskus ku oli vaikeeta olisin ollu valmis vaik ois viety Pelustusarmeijaan lyömään rumpua. Kai mä oisin sit siellä nyt. Heh, heh. Mut ku ei viety. Hyvä varmaan niin. (Haastateltava 1.)

Usko ja uskovana oleminen, kirkkoon kuulumisen koettiin hyväksi asiaksi, vaikka pohdintoja ja kokemuksia kirkosta eroamisesta oli kaikilla. Haastateltavista oli vahvasti aistittavissa kaipuu kirkon ja toisten ihmisten yhteyteen, mutta jokin konkreettinen syy pidätteli heitä oman seurakunnan suhteen. Kirkkoon menemistä ei pidetty häpeällisenä tai leimaavana, mutta kirkon kiistat, haastateltavien kokemus kirkon työntekijöistä ja oman seurakunnan suuruus ja kasvottomuus etäännyttivät.

5.3 Seurakunnan harrastetoiminta ja odotukset kirkolta

Kaikki olivat yllättävän tietoisia oman seurakunnan toiminnasta, muustakin kuin seurakunnan perustuotteista ja toimituksista. Kahvilatoiminta, erilaiset retket, keskustelumahdollisuus, erilaiset ryhmät, myyjäiset ja teemaillat olivat tuttuja käsitteinä. Rippi- ja kastejuhlat koettiin kaikkein positiivisimpina perustoimintoina. Miehet suhtautuivat

avioliittoon vihkimiseen enemmän pakonomaisena toimenpiteenä kuin naiset. Monet kerhot, harrasteet ynnä muut olivat tuttuja, mutta kirkossa käymättömät eivät kokeneet tarvitsevansa kirkon sanomaa kirkossa kuultuna. He kertoivat menevänsä oma-aloitteisesti kirkkoon, kun kokisivat siihen tarvetta. Kaikki olivat käyneet jossain kirkon tiloissa tapahtuvassa kerhossa tai tilaisuudessa, muissa kuin kirkon omissa ”perustuotteissa”, kuten jumalanpalveluksessa. Toisaalta he kokivat, ettei kirkon tule ryhtyä kalastelemaan ihmisiä millään keinotekoisilla houkutuksilla vaan kirkon tulee pysyä omassa perustuotteessaan ja tarjonnassaan. Näin ajattelivat erittäin vahvasti kolme kirkossa käymätöntä henkilöä. He jotka kävivät kirkossa, toivoivat kirkon tuottavan itselleen, mutta myös muille erilaisia aktiviteetteja, ihmisten kutsumiseksi kirkkoon.

Jos saisin valita, niin ei kai mitään avioliittoon vihkimistä ja näitä perustuttuja tarvittaisi. Nykyään voi ostaa maata ja perustaa vaikka oman hautausmaan. En mä oikeasti tiedä mitä mä tarvitsisin kirkolta ja mihin kirkkoa oikeasti tarvitaan. Olen osallistunut joihinkin kerhoihin tai ryhmätaapaamisiin, mut niissä ei ookkaan mitään kirkon opetusta vaan semmosta uskoa niinku. Ne on vähän lusmuja ne kappalaiset, jotenkin. Ei kyllä herätä mun luottamusta, siis et pitäis puhua niille. En mä tarvi mitään. Se oli hyvä tyyppi se Viita, se entinen kirkkoherra. Sen kanssa tuli juteltua paljonkin, oltiin vähän muissa kuvioissa sen kanssa tekemisissä, joskus vielä lähivuosinakin, kun se asuu tos lähellä. Meil oli kirkolla toimintaa. Semmonen mukava mies. Taidan kyllä erota kirkosta, mut kotona voi tulla meteli. (Haastateltava 1.)

Minä liityin kirkkoon että kelpaisin suomalaisille, kun se nyt jotenkin kuuluu, että kuulutaan kirkkoon. Ja jos se Jumala on olemassa, on hyvä kuulua. (Haastateltava 2.)

Kukaan ei keksinyt mitään erityistä konkreettista toimintaa mitä kirkon pitäisi tarjota; kirkon tuli pysyä etäällä ja pyhänä miehille, jotka eivät käyneet kirkossa. Kirkossa kävijät halusivat reippaampaa ja kirkossa käymättömille kävi jo olemassa oleva tyyli, jonka he olettivat tietävänsä siitä huolimatta, etteivät olleet käyneet kirkossa vuosiin.

Kauheeta, ei mun mielestä kirkkoon saa eikä tarvii keksiä mitään erityisiä juttuja. Kirkkohan on pyhä ja pysyköön sellaisena. En mä voisi kuvitella, että pelaisin vaikka jotain sählyä kirkossa. Kyllä kirkon pitää olla kirkko. Mut ei se mua kiinnosta. Olen mä käynyt jossain ryhmissä, ne on ihan hyviä. Ja mä rukoilen itekseni. Se riittää mulle. Hmm, joo. Kyl mä sit varmaan meen jos mä koen että tarvitsen. Olen mä joskus ollut jossain messussa, se oli semmonen kiva ja siellä oli erilaista ja paljon väkeä. Ehkä semmonen kiinnostaa enemmän, mut en mä sielläkään menny mihinkään teejatoille. Kyllä kirkon pitää olla kirkko. (Haastateltava 3.)

Kyllä pitäis olla ehdottomasti jotain vierailevii puhujii. Eihän näitä jaksakaan kuunnella, oikeesti. Jotain julkkiksii ni muiden olis helppo tulla. Ku ihmiset kertoo omasta uskosta ni onhan se tosi hyvä. (Haastateltava 6.)

Haastateltavista, jotka kävivät säännöllisesti kirkossa, oli selvästi aistittavissa jonkin asteinen halu oman ilmaisunsa mukaan uuteen ja raikkaaseen musiikilliseen ilmaisuun. Jäykät urkujumalanpalvelukset eivät kiinnostaneet ketään, ne ahdistivat kaikkia ja he halusivat reippaampaa musiikkia, mutta toisaalta he ajattelivat muiden, kirkosta vieraantuneiden tarvitsevan houkuttelevia elementtejä ja kirkossa käymättömät suorastaan jollain tasolla pelkäsivät liian reippaan toiminnan rikkovan jotain vanhaa pyhää traditiota. Jumalan kunnioitus oli aistittavissa kaikilla muilla paitsi yhdellä haastateltavalla, vaikka hänkin myönsi rukoilevansa vaimoltaan salaa. Viisi haastateltavaa oli perheellisiä, lapsia oli yhdellä miehellä kaksi, muilla miehillä kolme, kahdella naisella lapsia oli kolme ja yhdellä ei ollut yhtään lasta. Lasten mukanaolo ei vaikuttanut kirkon kokemisen ilmapiiiriin vaan jokainen puhui henkilökohtaisista lähtökohdistaan.

En mä tykkää oikein tosta omasta seurakunnasta ku se on jotenkin niin semmonen jäyhä. En mä oikeesti tota tiedä et mitä niinku pitäis tehdä, mut vähän mielenkiintoisempia ihmisiä pitäis olla. Ei näit niinku jaksakaan. Kyl mun mielestä pitäis olla sellasia ilosia evankelioimistilaisuuksia jossa vois olla jotain tunnettuja puhujia tai julkkiksia jotka on uskossa. Jos ne jotka ei käy kirkossa tulis ees sen takia, ett joku julkkis on siellä. Ehkä niiden olis helpompi tulla. Ja sit sitä ilosta musiikkia. Ku en mä itekkään tykkää näistä tylsistä urkujutuista ja näistä jäyhistä ihmisistä ni miten mä voisin tänne pyytää ketään. Kyl pitää olla ilosta ja jonkun pitää kertoa miten Jeesuksen voi löytää. Mä en oikein tiedä mitä tapahtuu mut mun mielestä kirkko on jotenkin nyt kriisissä. Ja ihmisetkin vaan eroo kirkosta enkä mä ihmettele yhtään. Jos mul ei olis sitä mun omaa paikkaa missä on erilaisita, en mäkään jaksaisi, en ainakaan tääl kotiseurakunnassa. Mä en kestä ku ne on niin virallisii. Herra, anna mulle anteeks mut ne nyt on sellasii. (Haastateltava 4.)

Kirkossa käyvät kaipasivat Raamatun opetusta. Monen kokemukset jumalanpalveluksista olivat turhauttavia opetuksen tason suhteen.

Minä kaipaankunnon opetusta. Nykyään ei ole oikein missään seurakunnassa kunnon sanan opetusta. Tuntuu että papit puhuu vaan jotain höpöhöpöä, vetäisevät paperista lukien jonkun vanhan saarnan ja ovat tyytyväisiä, mutta kukaan muu ei ole tyytyväinen. Tuntuu etteivät ole oikein läsnä siinä hetkessä ja on kiire kotiin tai jonnekin toimitukseen. Olen käynyt Munkkivuorella Ulla Christina Sjömanin rukousilloissa ja siellä on

hyvä. Siellä on selkeää sanan opetusta, joku pappi saarnaa aina. Siellä myös rukoillaan ja siellä todistetaan uskosta, lauletaan iloisesti suomeksi ja ruotsiksi ja kohokohta on aina se kun Sjöman lukee pitkän listan kaikista rukousvastauksista ja rukousaiheista, jotka kertovat ihmisten hädästä. Hän lajittelee aina ihmiset kiitos- tai rukousaiheiden mukaan ja eri sairaudet omiksi kokonaisuuksikseen. On esimerkiksi syöpäpotilaat ja sitten hän luettelee etunimi nimeltä he jotka ovat antaneet luvan sanoa nimensä ja mainitsee kymmeniä ja kymmeniä ihmisiä jotka eivät ole halunneet etunimeään mainittavan. Sitten esimerkiksi ihmiset joiden raajat ovat kipeät, sydänpotilaat ja niin edelleen. Monesti kirkossa tuntuu olevan kiire jonkin ja rukousaiheita ei rukoilla. Kyllä ne täytyy rukoilla, ensin kaikkien puolesta yleisluontoisesti kirkossa ja sitten rukousryhmissä. Eihän rukousaiheiden jättämisessä muuten ole mitään järkeä, jos niitä ei muka ehditä rukoilla. Enemmän kyllä menee lukemisen puolelle sielläkin missä rukousaiheet jotenkin käsitellään. (Haastateltava 5.)

On hyvä, että kirkko tarjoaa erilaisia kerhoja ja viriketoimintaa, mutta syvimmillään haastateltavat kaipasivat Jumalan kohtaamista ja Hänen puhettaan. Haastateltavien kaipaus Jumalan kohtaamiseen ja henkilökohtaisten kokemusten kuulemista kaivattiin selvästi, samoin Jumalaa joka välittää ihmisestä, pysähtyy ihmisen hädän äärelle. Kirkon työntekijät edustivat haastateltavien ajatusmaailmassa vahvasti Jumalaa.

5.4 Kirkko instituutiona

Yllättäen kaikkia ärsytti kirkollisvero, jonka haastateltavat kokivat turhaksi. He eivät mielestään saaneet tai käyttäneet kirkon palveluita millään tavalla. Vaikka kuudesta haastateltavasta kolme kertoi olevansa uskossa, vain yksi kävi kohtuullisen säännöllisesti oman seurakuntansa tilaisuuksissa, toinen kävi evankelisluterilaisen kirkon tilaisuuksissa muualla ja kolmas satunnaisesti eri paikoissa. Heille oli yhtenäistä rukous ja päivittäinen rukous ja esirukous toisten puolesta. Jonkinlainen pettymys kirkkoon ja seurakuntaan oli aistittavissa, lähinnä kirkon ristiriitaisen ja riitelevän, toisaalta kantaa ottamattoman asenteensa vuoksi. Haastateltavat kokivat niin sanotut vapaat suunnat pääsääntöisesti myönteisempänä kuin kansankirkkomme.

Kaikki olivat jotenkin ärsyyntyneet oman kertomansa mukaan kirkon kriisitilasta. Haastateltavat käyttivät ilmaisuja ”kirkko on kriisissä”, ”kirkon kriisi” ja niin edelleen. Haastateltavat kaipasivat jämäkkyyttä suuntaan tai toiseen. Välimaastossa oleminen ja se että kirkolla ei selkeää kantaa asioihin, ärsytti. Julkiset riidat, julkinen kriisi, puhutteli haas-

tateltavia luotaan työntävästi. Erityisesti miehet eivät kokeneet tarvitsevansa kirkkoa, silti he kokivat, että tietty linjattomuus on erittäin huono asia.

On se kumma, kun nykyään pitää olla homo tai neekeri, että on jotain. Mä en tajuu tollasta ja sit aika munatonta touhua kun kirkko ei ota selkeästi kantaa asioihin. Ja sit kinataan millon mistäkin asioista, et voiks nainen olla pappi ja millon mitäkin. Kai se on sama, mut en mäkään voi ottaa naisia mun töihin. Se vaan on niin, ei ole sellasia ammattilaisia. Ja sit tulee äijäporukassa jännitteitä naisten kanssa. En mäkään voi mun hommissa tehdä mitä vaan. Mulla on oltava tietty linja ja pysyttävä siinä, piti siitä kaikki tai ei. Mun pitää seistä sanojeni takana. Mä en vaan tajuu tollasta. Ja mä en hyväksy sitä. Jotenkin tuntuu et mä en tarvi tollasta kirkkoa, en varmaan, en. Se on epäluotettavaa toimintaa. En halua seurata julkisesti kirkon kriisiä ja sen asioiden selvittelä. Jos mä yrittäjänä toimisoin noin, saisin lopettaa aika pian. (Haastateltava 1.)

Kirkon sisäiset ristiriidat puhututtivat. Kirkon koettiin kriisissä oleva, muutosta kaipaava kasvoton rahan kerääjä, jolta ei saanut mitään. Kukaan ei ollut innostunut toimimaan kirkon virallisena työntekijänä tai luottamustehtävissä tai profiloituvansa virallisesti kirkkoon, vaikka siellä kävikin säännöllisesti tai harvoin.

Homoutta ja homoliittoja, transsukupuolisia tai transvestiitteja ei hyväksynyt selkeästi yksi mies ja yksi nainen. Yksi naisista ei kannattanut homoliittoja, mutta ei niitä tuominnutkaan. Kukaan ei vastustanut vahvasti naispappeutta, miesten mielestä nainen oli sopiva pääosin kaikkiin kirkon toimituksiin, sotilaspappina naista oli vaikea nähdä. Naiset hyväksyivät naiset pappeina ja kokivat tietyissä tilanteissa tarvitsevansa naisellista pehmeyttä ja toisissa tilanteissa taas miehistä jämäkkyyttä. Toisaalta naisten äitiyslomalla oleminen koettiin oudoksi. Pääongelmaksi haastateltavien mielissä nousi kirkon oma riitely, ei niinkään yksittäiset asiat.

No ei minulla ole naispappeja vastaan mitään, mutta on se kyllä vähän uskottavuuskysymyksen. Kauhean nuoria ovat ja kokemattomia. Arkuus paistaa vahvasti läpi. En minä kyllä menisi keskustelemaan mistään asioistani heidän kanssaan, ihan elämäkokemattomuuden vuoksi. Juuri kun joku tulee, se jää äitiyslomalle tai lähte johonkin muuhun tehtävään. Pysyvyyttä kaipaa. On loputtomia sijaisketjuja niin kuin naisvaltaisilla aloilla. Kai naispappeja alkaa kohta olla enemmän kuin miehiä. Jos minä nyt oikein mietin, niin kyllä mies on uskottavampi pappina. En kaikkiin miehiin luota tietenkään, on naisetkin luotettavia. Kyllä tämä on kuitenkin enemmän persoonan uskottavuuskysymys kuin nais-mies –asetelma eikä seurakunnan asioita voi ratkoa lopulta ihmisoikeuskysymyksenä vaan Raamatun valossa. Miten kukin sitä tulkitsee. Itse äitinä ymmärrän äitejä,

mut papin työ on papin työtä. Se on ammatinvalinnan kysymys. Kaikkea ei voi saada kukaan. (Haastateltava 5.)

Kirkon rahankeräys ensin palkkatuloista ja lisäksi kolehtituloista ärsytti jossain määrin kaikkia. Jokainen haastateltavista kuului tällä hetkellä kirkkoon ja maksoi kirkollisveronsa. He kertoivat laittavansa rahaa keräyksiin, kolehtiin ynnä muihin kirkon tilaisuuksissa tapahtuviin keräyksiin. Summia he eivät kertoneet. Seurakunta-aktiivit kertoivat antaneensa tai antavansa vapaaehtoispanoksensa erilaisiin toimintoihin ja kirkossa seurakunnan työhön omassa tai muussa seurakunnassa. Kaksi naista kertoi antaneensa kymmenykset eli kymmenen prosenttia tuloistaan seurakunnan tai jonkun hengellisen tai humanitäärisen järjestön toimintaan, jonka he katsoivat olevan Jumalan asialla.

Kyllä mä aina jotain laitan kolehtiin kun käyn kirkossa. Tietysti, joskus enemmänkin jos on joku hyvä kohde. (Haastateltava 3.)

Minä laitoin ennen aina Raamatun ohjeen mukaiset kymmenykset, mutta en enää. Annan oman itseni arjessa Jumalan käyttöön. (Haastateltava 5.)

Kaikki kertoivat luottavansa kirkkoon, koska se edusti haastateltavien mielestä jotain suurta ja pyhää, toisaalta haastateltavat pitivät kirkkoa epäluotettavana. Jokainen muisti tselleen epämieluisia uskovia ihmisiä ja kirkon työntekijöitä. Ikävät kokemukset henkilötasolla heijastuivat suhtautumisessa kirkkoon, sen työntekijöihin ja kirkon viestiin. Keskenään riitelevä yhteisö ei herättänyt luottamusta. Kaikki kokivat, että kirkon pitäisi auttaa enemmän kärsiviä omassa maassa. Toiset halusivat auttaa maailmanlaajuisesti, mutta yhdellä miehellä ja yhdellä naisella oli selvä kanta. He eivät halunneet vierasmaalaisia Suomeen eikä ulkomaalaisten auttaminen heistä ollut kovin tärkeää. Kaikki pitivät tärkeänä, että oman maan kansalaisia autetaan ensin. Ulkomaalaisille suunnattuun avun antamiseen suhtauduttiin kahtiajakoisesti.

Kaikki ulkomaalaiset sais työntää vittu tonne rajan ulkopuolelle ja ryssät erityisesti. Mitä niillä täällä tekee. Historian tuntemusta, historian tuntemusta. Venäläiset valtaa tän maan ja niitä vaan hyyssätään. En tykkää en. Jos mä saisin päättää työntäisin ne vek täältä. Pysyköön omassa maassaan ja ne jotka valitsi ite Venäjän tai Neuvostoliiton tai mikä se nyt sillon olikaan, olis pysynyt siellä eikä vinkuis täällä meidän verovaroiden itelleen mitään. Oletko sä lukenut historiaa. Ryssä on ryssä ja niitä ei kannata hyysätä. Enkä muutenkaan tykkää näistä mutiaisista, ku ei suomen sanaa kuule enää missään. Meni mihin vaan niin aina on ainut suomalainen. Ei mullakaan ole rahaa ja moni tarvii apua. Pysyvät vaan ulkolaiset omassa

maassaan, ei kirkon tarvi niitä hyyssätä. Joo, sitä mieltä mä olen. Ihan tässä hikeentyy ihminen. (Haastateltava 4.)

Tottakai hädässä olevia pitää auttaa. (Haastateltava 3).

Kirkossa aikanaan omaa ripille pääsyään muistelivat kaikki; ne jotka olivat olleet lapsesta asti kirkossa, toiset hyvällä, toiset pahalla mielin. Lapsen kastaminen ja ripille pääsy sekä vihkiminen avioliittoon ja hautaus koettiin pääsääntöisesti hyvänä. Kirkon muut oheistoiminnot ja ryhmät eivät innostaneet yleisellä tasolla ketään. Jotkut olivat käyneet erilaisissa ryhmissä kirkon tiloissa, mutta silti kokivat, ettei toiminta ollut kirkon toimintaa vaan perustui muihin tahoihin. Kirkko antoi vain toiminnalle puitteet. Kirkko herätti ristiriitaisia tunteita. Toisaalta kirkko koettiin neutraalina ja mitäänsanomattomana, jopa tarpeettomana.

5.5 Mitä ja miten kirkko viestii

Kirkon tiedotukseen tai viestintään haastateltavilta löytyi selkeä kanta. Miehet ilmoittivat hyvin selkeästi tietävänsä mitä kirkko tarjoaa ja he olivat perillä kahvilaynnä muusta toiminnasta. He kertoivat kyllä löytävänsä tiedon internetistä, Kirkko ja Kaupunki-lehdestä, jonka lempinimi on haastateltavien mukaan Kurkku ja Kuponki tai soittamalla. Kynnystä asioiden selville ottamiseen ei ollut aistittavissa. Naiset olivat varovaisempia mielipiteissään vaikka käytännön tasolla he tiesivät ilmiselvästi enemmän kirkon toiminnasta kuin miehet ja osallistuivat aktiivisemmin toimintaan.

Kurkku ja kuponki menee suoraan roskeen ku ei oo mitään katottavaa. En mä sieltä tarvi mitään. Mua ei niinku kiinnosta. Ei mua kiinnosta toi kirkon opetus, ei yhtään. Kyl mä sit soitan ite, jos tulee asiaa. Ei ole tullut. Kyllä mä löydän netistä ja numerotiedustelusta ja puhelinluettelosta seurakunnan tiedot. Ei siinä mitään, mut kun ei oo asiaa eikä tarvista nyt. Mut jos tulee niin soitan. Ei mulla kyllä ole aikaa, mut ei mua kiinnosta tommonen aneeminen ja riitelevä porukka. Se Viita oli hyvä, mut en mä kirkkoa tarvi kyllä mihinkään. En mä halua mitään tiedotusta. Tietokonetta käytän kyl paljon ja olen mä joskus ajomatkoilla kuunnellut sitä Radio Deitäkin. Ehkä jos netistä sais jotain kiinnostavaa niin vois kai sitä kuunnella ja katella mut ei tätä hautajaismaista menoa, se ei kiinnosta. Jos ihmiset kertoo omasta elämästään miten se on muuttunut, semmonen kiinnostaa tietysti aina. Se olis kyllä hyvä, mut en mä jaksa kuunnella kun joku lukee paperista jotain höpöhöpöä ja vetää loitsut päälle. Semmosta reipasta kyl vois. Elämä niinku raakana on aika kova, kaipaa sellasta inhi-

millistä ja aitoa lämpöä eikä paskantärkeitä tyyppisiä jotka yrittää ollaa jotain. (Haastateltava 1.)

Noo, en mä sitä Kirkko ja kaupunki-lehteä kyllä lue. On se varmaan hyvä, mutta en mä ehdi lukea. Joo-o, kyl mä laitan sen paperinkeräykseen heti. (Haastateltava 3.)

Vaimo saattaa katsoa kyllä joskus varmaan, mutta en minä ehdi Kirkko ja kaupunkilehteä katsoa. Olisi se varmaan ihmiselle hyödyllistä, mutta en ole kokenut tarpeelliseksi tätä kirkon tietoa ja toimintaa. Eikä se kiinnosta oikeasti. Jos haluan tietää jotain, soitan ja kysyn, otan selvää.” (Haastateltava 2.)

Pääsääntöisesti jokainen pohti keskustellen sitä, miten he haluaisivat seurakunnan tiedottavan sekä totesivat Kirkko ja Kaupunki-lehden tulevan. Lehti ei vaikuttanut haastateltavista kiinnostavalta ja se meni melko suoraan lehtiroskiin, ellei lehdessä ollut kiinnostavaa kansikuvaa. Kaksi naista sanoi seuraavansa, hekin satunnaisesti, seurakunnan ja ylipäättään kirkollista ilmoittelua, lähinnä eri hengellisten tilaisuuksien ilmoittelua. Kaikki osasivat käyttää internetiä, kaksi yrittäjämiestä ja hoitoalalla toimiva nainen parhaiten. Miehillä tuli Helsingin Sanomat ja he sanoivat seuraavansa lehti-ilmoittelua, myös kirkollisia ilmoituksia satunnaisesti. Kuolinilmoituksia luki viisi haastateltavaa. Erityisesti he seurasivat, minkä ikäinen kuollut henkilö oli ollut, ja mitä muistotekstissä luki. Jos kirkon tiedotus painettaisiin kuolinilmoituksiin, teksti ainakin luettaisiin.

Kaksi naista oli ilahtunut uudesta Mikael –lehdestä. mutta sen ilmestyminen vain kerran vuodessa oli heidän mielestään aivan liian vähän. Muut eivät olleet edes kiinnittäneet huomiota lehteen sisällöllisesti, kahdella oli muistikuva, että olivat ehkä nähneet lehden, mutta eivät olleet perehtyneet sisältöön. Samat kaksi haastateltavaa, jotka muistivat Mikael-lehden, ajattelivat, että jokin yhteiskristillinen lehti, jossa olisi kaikki hengelliset ilmoituksen koottuna, olisi hyvä asia, mutta totesivat olevansa realisteja ja ymmärtävänsä että ”eri maksajatahothan siinä ovat, ei sellainen toteudu”. Päälimmäiseksi toiveeksi jokaisen kohdalla jäi kuitenkin jonkinlaisen lehden tai paperiversion saaminen käteen. Internetistä voi hakea tietoa, mutta kukaan ei halua istua tietokonepäätteen äärellä luki-

Olis kyllä hienoa kun olisi sellainen kaikkien seurakuntien, niin evlut kuin vapaiden suuntien ilmoitukset samassa lehdessä ja se tulis kotiin, se olisi hyvä viikottain. Onhan se vaikea toteuttaa taloudellisesti, mut se olisi hyvä. Siis kaikki mukana. Evlut ja hellarit ja vapislaiset ja Pelastusarmeija.

Kaikki, niin ja Hurstin ja pienempienkin yhteistyö, siinä olis voimaa. Katsoisin netistä jos olisi kotona tietokone käytössä, en ole saanut aikaiseksi niitä yhteyksiä. Töissä on kone. Nyt tulee Nokiamission lähetyksiä, ainakin ennen tuli. Niitä en halua katsoa. Vapaata pitää olla, muttei mitään mieli-puolista huutamista ja muiden haukkumista niin kuin se Koivisto tekee. Mä en tykkää siitä. Ei ole luotettava. Korostaa parantumista eikä evan-geliumia ja sit itse maksatutti omat syöpähoitonsa kannattajillaan ja lensi Jenkkeihin pariin otteeseen parhaisiin hoitoihin ja rukoiltavaksi. Epärei-lua tuollainen, eihän kaikilla ole varaa. Johtajan pitäisi olla palvelija, niinhän Jeesuskin sanoi. Karismaattista ja asiallista katsoisin netistä, olisi kätevää. (Haastateltava 6.)

Joo, kyllä mä varmaan kattosin netistä jos tulisi jotain järkevää kirkosta. Ei tällaista perusjumista jaksa kukaan. Ja ne urut ja se paatos, apuva. (Haastateltava 4.)

Kaikki haastatelluista sanoivat voivansa katsoa ja kuunnella, jos jumalanpalveluksia ja hengellisiä tilaisuuksia olisi saatavilla internetin välityksellä. Yhdellä naishaastateltaval-la ei ollut vielä kotona internetyhteyttä, mutta hänelle kuten kaikille naisista tuli ilmai-nen Päivän Sana sähköpostiin sekä Positiivareiden Ajatusten aamiainen työsähköpos-tiin. Nainen, jolla oli internetyhteys vain työpaikalla, oli hankkimassa kotiin internetyh-teyttä. Hän sanoi katsovansa tietyn seurakunnan lähettämiä lähetyksiä internetin väli-tyksellä. Haastateltavat käsittivät seurakunnat evankelis-luterilaisen kirkon lisäksi kaik-kia kristillisiä yhteisöjä ja kirkkoja koskeviksi.

On sen verran kiirettä työn ja oman elämän yhteensovittamisessa, että mielelläni osallistuisin netin kautta reippaaseen jumalanpalvelukseen. En minä jaksa mitään Nokiamission huutamista, mutta reipasta ja iloista saisi olla että jaksaa. Ja kunnon opetusta kaipaa aina. Olisi kiva jos olisi Raa-mattutunteja, niitä kyllä kuuntelisin mielelläni. Radiostahan tulee Radio Dein kautta monenkirjavaa tarjontaa, Norvanto ja tietysti aamu- ja ilta-hartaudet. Radiossa ne on monta kertaa kyllä hyviä, mutta tv-jumalanpalvelukset on tylsiä. Kerran oli tosi kiva, Petri Laaksonen oli musiikissa ja muutenkin oli paljon laulua ja tanssia. Tuli hyvälle oikein hyvälle tuulelle. Joskus töissä ohimennen näen kun potilaat katsovat har-tautta, mut sellainen perushartaus on niin puuduttava. (Haastateltava 5.)

Haastateltavat kokivat Mikaelin kirkon kolkoksi ja liian moderniksi. Tutkijana havain-noin, että yhteisön ryhmätasolla viestittämää nonverbaalista viestintää, puhumattakaan rakennusten nonverbaalisesta viestintää ei juurikaan ole tutkittu, vaikka se on tärkeä osa ihmisen kokonaisvaltaista vastaanottokykyä, aistimista ja tunnemaailmaan vaikuttamis-

ta. Mainosten, elokuvien ja taiteen merkitystä on tutkittu ja aiheesta on puhuttu paljonkin, mutta esimerkiksi kirkkorakennuksen, kirkon työntekijöiden virka- tai arkipukeutumisen tai kirkon toiminnan ja julkisen keskustelun antamaa viestiä ihmisen vuoropuhelulle Jumalan kanssa ei juurikaan ole tutkittu. Yhteisön nonverbaalinen viestintä on tärkeä osa ihmisen suhtautumista vaikkapa seurakuntaan, seurakunnan työntekijöihin tai kirkkoon yleensä. Nämä ovat merkittäviä näkökulmia nonverbaalisessa viestinnässä jossa osapuolina ovat ihminen ja yhteisö sekä rakennus.

6 POHDINTA

Teemakysymykset tukivat vahvasti tutkimuskysymyksiä sekä haastateltavien avointa kommunikointia tutkittaessa viestinnän kanavia. Oli erittäin tärkeää saada tutkimukseen ihmisiä, joilla oli mielipiteitä kirkon viestinnästä, sen tilasta ja merkityksestä omassa elämässään. Haastateltavalla tulee olla jonkinasteinen tietoisuus ja kyky pohtia kirkon perussanomaa ja tarjontaa, jotta hän ymmärtää mistä ja miksi viestitään ja kykenee tarkastelemaan kirkon tiedotusta ja viestintää. Se, että haastateltavat eivät olleet kuuluneet koko elämänsä ajan kirkkoon ja jokainen oli pohtinut kirkosta eroamista ja yksi on vahvasti eroamassa kirkosta, kuvaa hyvin tilannetta Kontulassa. Suuri osa kontulalaisia on Kontulan internetsivujen mukaan noin 40 vuotta sitten muualta Helsingistä tai Helsinkiin muuttaneita kantasuomalaisia, joille kirkon rooli on jonkin asteinen elämään kuuluva asia. Pieni osa kontulalaisista on ulkomailta muuttaneita. Mikaelin seurakunnan alueella tilanne on huomattavasti toisenlainen tarkasteltaessa koko seurakunnan aluetta kirkkoon kuulumisen osalta. Kivikko ja Kurkimäki ovat keskistettyjä maahanmuuttajataustaisten, eri uskontoisten ihmisten aluetta.

Valitut haastateltavat osoittautuivat erinomaisiksi haastateltaviksi tutkimuksen kannalta avoimuutensa sekä keskustelukykynsä vuoksi. On lähes mahdotonta kysyä asioita tai keskustella kirkon tiedotuksesta ja viestinnästä ihmiseltä joka ei ymmärrä evankelis-luterilaisen kirkon roolia, suomalaista yhteiskuntaa ja uskon asioiden yksityisyyttä sekä suomalaista pidättyvyyttä. Haastateltavat olivat vapautuneita, avoimia ja heillä oli mielipiteitä. Joukossa oli kaksi vasta evankelis-luterilaiseen kirkkoon liittynyttä. He eivät olleet kuuluneet aiemmin evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Toinen kertoi ratkaisun olevan keino, jolla hän halusi sitouttaa itsensä Suomeen paremmin, toimien maan tapojen mukaan kertomansa mukaan. Monessa maassa uskonnon merkitys on tärkeässä roolissa ja hyvin henkilökohtainen sekä erittäin vakaumuksellinen asia. Kirkkoon liittyminen tapahtui muodon vuoksi, haastateltavan halutessa vahvistaa ulkomaalaisena suomalaisuuttaan elettyään oman kertomansa mukaan erossa Jumalasta ja kirkosta. Toinen kirkkoon liittynyt oli kuulunut eri seurakuntiin, hakenut omaa paikkaansa helluntaiherätyksen ja vapaakirkon kautta. Hän päätyi oman kertomansa mukaan uskottavuus- ja turvallisuussyistä evankelis-luterilaiseen seurakuntaan. Turvallisuudella tarkoitetaan tässä ih-

misen sisäistä turvallisuuden kokemusta yhteisön sisällä. Yksi harkitsi vakavasti kirkosta eroamista ja kaikki haastateltavat olivat sitä jollain tasolla miettineet.

Laadullinen tutkimus on aina suuntaa-antava pienen haastatteluotannon vuoksi, mutta tutkimuksen aihe on erittäin ajankohtainen ja käytännön toiminta kirkosta eroamisen muodossa sekä julkinen keskustelu antaa poikkeuksellista tukea laadulliselle tutkimukselle.

6.1 Tieteellinen materiaali tutkimustulosten peilinä

Tiedotuksen ja viestinnän nykypäivän haasteita ovat viestinnän käsitteellisyys. (Kunelius 1998). Lineaariset ja lähettäjäkeskeiset niin sanotut vanhan viestinnän mallit rakensivat viestin lähettäjän asialle ja vastaanottaja otti sen vastaan. Mikäli viesti ei mennyt perille, todettiin vian olevan prosessissa tai vastaanottajassa, ei lähettäjässä. (Åberg 1997). Juholin toteaa, ettei viestintä ole yksinkertaista. Vastaanottajan ymmärtämättömyys, kykenemättömyys perehtyä viestiin tai se, että hän on täysin eri mieltä lähettäjän kanssa, se ettei hän hyväksy viestin lähettäjää tai tämä ei miellytä häntä, aiheuttaa viestin hylkäämisen. (Juholin 2001.) Haastateltavat eivät koe omaavansa halua, kykyä tai aikaa paneutua viesteihin jotka ovat selvästikin liian etäällä ja lähettäjätaho on ristiriitainen. Haastateltavat haluavat pysyä etäällä riidoista. Viestit eivät puhuttele henkilökohtaisella tasolla eivätkä ole yhteyteen kutsuvia, tai niitä ei ymmärretä tai haluta ymmärtää.

Uudet viestinnän mallit ammentavat sisältönsä kaaosteoriasta ja semiotiikasta. Korostetusti esille nousevat vastaanottajan ja hänessä tapahtuvat merkityksenannon prosessit. Vastaanottaja ei ole passiivinen objekti vaan aktiivinen toimija, subjekti. Tämä haastaa viestin lähettäjää miettimään miten kannattaa viestiä vastaanottajalle, joka antaa viestille sen todellisen merkityksen. Kaaosteoriassa lähettäjä voi vain pyrkiä suuntaamaan viestinsä toivoen, että viesti saavuttaa vastaanottajan toivotulla tavalla. (Åberg 1997, 1999.) Tämän päivän hektisessä ja egoistisessa maailmassa elävä ihminen valitsee tarkkaan mitä, miten ja keneltä hän vastaanottaa viestejä. Yhteiskuntarakenteiden muutos, Jumalasta sekä kirkosta etääntymisen suuntaus on osatekijänä julkisesti Jumalan kaipuun näyttämisen kieltämiselle. Haastateltavathan kaipasivat kuitenkin sisimmässään

jotain, hekin jotka eivät kertoneet uskovansa Jumalaan. Haastateltavien mukaan ikävyyttä ja raskaat jumalanpalvelukset eivät kutsu ihmisiä. Jokainen kaipasi aitoa iloa ja tavallisten ihmisten kokemuksia uskosta ja sen vaikutuksesta omaan elämäänsä. Kirkon perustuote on evankeliumi, ilosanoma. Sanoma ei välity vastaanottajalle oikeassa muodossaan haastateltavien kertoman mukaan.

Tiedotusta tehtäessä yhteisön on huomioitava vastaanottaja, kohderyhmä ja rakennettava sanoma, keinot sekä viestintäkanavat heille sopiviksi. (Siukonsaari 1999.) Sisäisen viestinnän toimiminen hyvin yhteisön sisällä tuottaa hyvää ulkoista viestintää. Ulkoinen, tietoisesti rakennettu kuva viestii yhteisökuvasta. (Siukonsaari 2002.) Sisäinen viestintä parantaa työmotivaatiota ja lisää avointa tiedonkulkua. Työyhteisön sisällä tiedon tulee kulkea nopeasti. Työntekijät kokevat oman asemansa ja arvonsa selkeäksi avoimen tiedonkulun ilmapiirissä ja työmotivaatio ja työssä viihtyminen lisääntyy. (Kortetjärvi-Nurmi & Rosenström 2002). Vuosien myötä luotettaviksi muotoutuneet käytännöt ovat tuttuja. Olemassa olevat haasteet kehittymiseen ja parantamiseen ovat vahvasti läsnä. Tämä aiheuttaa paineita työyhteisössä jonka pitäisi viestiä ulospäin. Sisäiset muutoksetkin haastavat ja ovat jatkuvasti läsnä. (Puro 2004). Haastateltavat eivät kykene ottamaan vastaan kertomansa mukaan luotaantyöntävältä ja itsensä kanssa riitelevältä kirkolta mitään vastaan. Ihmiset hakevat muualta aktiviteetteja ja he jotka hakeutuvat kirkkoon, hakeutuvat kirkon ilmapiiriin, hyväksynnän ja ihmisen äänen kuulemisen mukaan. Viesti kirkosta ja seurakunnasta ei lähde selvästikään kutsuvana saaden haastateltavat kokemaan itsensä kohderyhmään kuuluvaksi. Monessa seurakunnassa työntekijät voivat huonosti, heillä ei ole voimavaroja toimia ja koska sisäinen viestintä ei toimi, heillä ei ole voimavaroja panostaa ulkoiseen viestintään. Kirkon työntekijöiden ilottomuus, etäisyys ja byrokraattisuus satuttivat haastateltavia eivätkä he halunneet tulla lisää satutetuksi tai tuomituksi.

Yhteisöviestinnällä tulee olla tarkoitus sekä tavoitteita, vahva tarve kertoa itsestään ja kommunikoida. (Juholin 2006). Byrokraattisiksi koetut kirkon työntekijät puhelinaikoinen, kirkon ovien ollessa suljettuna silloin kun haastateltavat haluaisivat mennä kirkkoon ja se, ettei kirkon ”tuotteita” markkinoida oikein ja riittävästi olivat haastateltavien mielestä selkeitä puutteita evankelis-luterilaisen kirkon toiminnassa.

Yhteisön ryhmätasolla viestittämää nonverbaalista viestintää tai rakennusten nonverbaalisesta viestintää on tutkittu varsin vähän, vaikka nonverbaalinen viestintä on tärkeä osa

ihmisen kokonaisvaltaista vastaanottokykyä, aistimista ja tunnemaailmaan vaikuttamisesta. Mainosten, elokuvien ja taiteen merkitystä on tutkittu ja aiheesta on puhuttu paljonkin, mutta esimerkiksi kirkkorakennuksen, kirkon työntekijöiden virka- tai arkipukeutumisen tai kirkon toiminnan ja julkisen keskustelun antamaa viestiä ihmisen vuoropuhelulle Jumalan kanssa ei edes tunnisteta saati että aihetta olisi mainittavasti tutkittu. Yhteisön nonverbaalinen viestintä on tärkeä osa ihmisen suhtautumista vaikkapa seurakuntaan, seurakunnan työntekijöihin tai kirkkoon yleensä. Ihmisten välistä nonverbaalista viestintää on tutkittu. Tutkimustulokset ihmisten välisestä nonverbaalisesta viestinnästä ovat merkittäviä tutkimuslöydöksen kannalta, siitä miksi kirkko työntekijöineen ei kiinnosta. Tämä on merkittävä näkökulma nonverbaalisessa viestinnässä, jossa osapuolina ovat ihminen ja yhteisö sekä rakennus. (Guerrero & Hecht 1999, 2008.) Yksilötaison työntekijöiden luotaantyöntävyys, kirkon kiistojen julkinen puiminen tietoisesti ja tiedostamatta ajavat haastateltavia etäälle. Jäyhät, viralliset ja ilottomat ihmiset eivät tunnu houkuttavilta. Työntekijät edustavat Jumalaa ja kristityn mallia. Haastateltaville syntyi myös pelko siitä, mitä heille itselleen tapahtuisi, jos he olisivat mukana kirkon toiminnassa. Tutkimukset nonverbaalisesta viestinnästä tukevat haastateltavien ajatuksia. Kirkon ristiriitaiset viestit sisäisessä vuoropuhelussa heijastuvat ulospäin. Viestinnässä jopa äänen sävyt ja painot, kehon asento, eleet ja ilmeet viestivät meistä paljon. Rakennus huokuu visuaalisesti lepoa, rauhaa ja turvaa tai rikkoo harmoniaa, samoin ihmisen olemus, sanat ja teot. Viestintä on ristiriidassa kirkon virallisen, rakennetun, viitekehäksellisen julkisuuskuvan ja linjan kanssa. Kuinka ihminen voi uskoa kirkon perusviestiin, armahtavaan Jumalaan ja Jumalan rakastavan häntä juuri sellaisenaan, kun kirkon sisällä kiistellään: haastateltavien mukaan kirkko on kriisissä, eivätkä ihmiset hyväksy toinen toisiaan. Tilannetta pahentaa Jumalan nimissä puhuminen, eri osapuolien vedotessa Jumalaan ja Raamattuun.

Uusmedia eli sosiaalinen media on ihmisiä tavoittava, moniulotteinen ja muuttuva. Kirkkohallituksen julkaisu toteaa sosiaalisen median valjastamisen kirkon perusviestin viemiseen. (Hengellinen elämä verkossa 2007). Suomi on teknologistunut kulttuuritaustamme huolimatta nopeimmin maailmassa. Suomalaiset omaksuvat teknologian nopeasti ja ovat valmiita käyttämään uusinta teknologiaa. (Puro 2004). Media tavoittaa ihmiset kotona, työpaikalla, kylässä ja automatkoilla. (Lehikoinen 2003). Valitettavasti seurakunnat ja kirkko eivät hyödynnä sosiaalista mediaa, jota ihmiset käyttävät tänä päivänä enemmän kuin koskaan. Haastateltavilla ei ollut omakohtaista kokemusta, lu-

kuun ottamatta yksittäisiä kokeilukuuntelu- tai -katselukertoja esimerkiksi internetin välityksellä. Tuomasmessu radioidaan Helsingistä ympäri Suomea radion välityksellä ja ympäri maailmaa internetin kautta. Jotkut haastateltavat olivat käyneet Tuomasmessussa tai kuunnelleet sitä Radio Dein kautta. Ihmiseltä ihmiselle kerrotut tarinat sekä matalan kynnyksen osallistuminen kiinnostivat haastateltavia, ei ylhäältä puhumisen kuuntelu. Skype oli monelle haastateltavalle tuttu, samoin Facebook ja siellä tapahtuva kommunikointi sekä erilainen uskoa ja omaa minuutta vahvistaviin Facebook-ryhmiin kuuluminen.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon viestintästrategia 2004-2010, Vuoropuhelun kirkko puhuu vahvasta kirkon viestintäkulttuurista. Ihmisen arvo, kysely ja kuuntelu sekä vuorovaikutus ja erilaisuuden kunnioittaminen nostetaan vahvasti esiin. Rohkeat kannanotot ja muutosvalmius on kirjattu tavoitteisiin. (Vuoropuhelun kirkko, 2004). Haastateltavat eivät kokeneet tällaista, päinvastoin he näkivät kirkon paikalleen juuttuneena ja kaavoihinsa kangistuneena, itse itsensä kanssa kriisiytyneenä ja riitelevänä yhteisönä jonka jäsenenä olo ei houkuttanut. Iloisuus, hyväksyntä, turvallisuus ja ystävällisyys olivat asioita, joita pitkien työpäivien jälkeen kaivattiin arjen murheisiin, suruihin ja oman elämän haasteisiin.

Kirkkohallituksen julkaisun Hengellinen elämä verkossa mukaan kirkon tulee olla siellä missä ihmiset ovat, todeten, että ellei kirkko ole läsnä verkossa, se ei ole ihmisten elämässä. (Hengellinen elämä verkossa 2007). Haastateltavat vahvistavat tämän käsityksen. Kirkon tiedottamisen merkityksen tiedostamattomuus jää Lehkoisen (2003, 2006) mukaan hernekeittojournalismiin. Joulun ajan tiernapoikajournalismi nousee Rahkosen mukaan kerran vuodessa tukemaan kirkon perinteitä. (Rahkonen 2007). Tämä puoltaa jatkuvan tiedotuksen merkitystä ja tärkeyttä. Kirkon tiedottajien olisi tärkeää pitää yhteyttä mediaan jatkuvasti, koska median kautta saatava julkisuus on viestin vastaanottajan kannalta puolueetonta viestintää ja näin ollen helpommin vastaanotettavaa. Painettuun sanaan haastateltava uskoivat niin vankasti, että kuolinilmoitusten tekstitkin tavoittivat heidät. He eivät lukeneet pelkästään henkilötietoja vaan sen mitä kuolinilmoitukseen oli kirjoitettu.

Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisun mukaan Suomessa oli 548 seurakuntaa, joissa tiedottajia oli vain noin 50 seurakunnassa. Noin 50 seurakunnalla ei ollut tiedottajaa lain-

kaan ja 100 seurakuntaa oli kokonaan vailla mitään tiedotusta. Muissa seurakunnissa tiedotuksen hoiti kirkkoherra, viranhaltija oman toimen ohella tai Seurakuntayhtymä. Seurakunnat käyttivät yleisimpänä tiedotuskanavana kuukausitasolla seurakunnan tiloissa sijaitsevaa omaa ilmoitustaulua 487 seurakunnassa. Internetiä, tarkemmin määrittelemättömällä tavalla käytti 471 seurakuntaa ja paikallislehtien ilmoituksiin panosti 427 seurakuntaa. Ulkomainoksia käytti 306 ja kohderyhmäpostituksia 279 seurakuntaa. Ilmaisjakelulehtiin laitto ilmoituksensa 186 ja sähköpostiin turvautui 137 seurakuntaa. Tiedotteiden lähettäminen toimituksiin oli suosituin tapa tiedottaa. (Monikasvoinen kirkko, 311). Miten tiedotteet toimitettiin, ei kerrota. Vuonna 2010 Suomessa on vain 465 seurakuntaa evankelis-luterilaisen seurakunnan internetsivujen mukaan. Haastateltavat eivät käyneet kovin usein omassa seurakunnassaan. He eivät myöskään lukeneet Kirkko ja kaupunki-lehteä. Seinäilmoitukset kirkossa eivät tavoita ihmisiä.. Haastateltavat halusivat käyttää sähköisiä viestimiä, lähinnä internetiä tiedon hankkimiseen. Kaikki ilmaisivat seuraavansa internetin kautta uutisia ynnä muita asioita. Kukaan ei ollut löytänyt evankelis-luterilaisen kirkon aktiivitoimintaa internetistä.

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on aina suuntaa antava ja luo haasteellisen tutkimuspohjan määrälliselle eli kvantitatiiviselle tutkimukselle. (Eskola Jari, 160). Haastateltavien osalta tutkimuslöydös tukee erittäin vahvasti kriisiviestinnän osuutta, jossa tärkeimmäksi seikaksi nousee se tosiasia, että kriisin myötä suhteessa julkisuuteen kriisi antaa kaksi mahdollisuutta kansalaisille. Yhteisön kanssa aiemmin tekemisissä olleille kriisi on tilanne arvioida suhdettaan yhteisöön uudelleen, kun taas niille joilla ei ole ollut aiemmin suhdetta yhteisöön, on mahdollisuus muodostaa mielipiteensä yhteisöstä. Ihmiset ovat todella tehneet näin. (Juholin 2006, Lehtonen 1999.) Jokainen oli harkinnut kirkosta eroamista, tai he kuuluivat kirkkoon sitoutumatta sen arvoihin. Maassamme on päättäjätasoa myöten havahduttu kirkon väkimäärän jatkuvaan laskusuuntaan.

Läsnäolon kirkko korostaa tavoitteissaan, että vuonna 2010 kirkon tunnistaa ihmisten kunnioittamisesta, kyselemisestä, kuuntelusta, vuorovaikutukseen pyrkimisestä, erilaisuuden arvostamisesta ja erilaisuuden näkemisenä rikkautena. Yhteyden rakentaminen, viestintä vastaanottajalähtöisesti, omasta vakaumuksesta viestiminen selkeästi ja ymmärrettävästi, rohkeat kannanotot, muutosvalmius, reagointikyky ja aloitteellinen, avoin ennakkotiedottaminen ja ihmisten kohtaaminen heidän käyttämässään medioissa ovat Kirkkohallituksen julkaisun mukaan totta vuonna 2010. Läsnäolon kirkko-julkaisu ko-

rosta kirkon reagointikykyä, näkyvyyttä ja kuulumista verkossa aktiivisesti. Suomalaisen maailmanlaajuudesta todettu poikkeuksellinen vastaanottavuus uuden teknologian suhteen antaisi kirkolle todella hyvät mahdollisuudet viestiä sähköisissä viestimisissä, erityisesti internetin kautta.

Kirkon luomat hienot strategiat, tavoitteet ja tutkimusten mukaan jo olemassa olevat internettoiminnot eivät ole tavoittaneet haastateltavia tutkimustuloksen mukaan. Joudun pohtimaan tutkijana sitä, miten kirkon ilmoituksen mukainen toiminta voi tavoittaa kirkon asioista etäämmällä olevan ihmisen, ellei tiedotukseen ja viestintään panosteta käytännön tasolla. Haastateltavien mukaan kirkko riitelee itsensä kanssa ja on siten kykenemätön rakentamaan siltoja ulospäin. Ensin on rakennettava oma perustus, autettava itseään. Vasta sen jälkeen on kykenevä toisten kohtaamiseen. Itse aktiiviseurakuntalaisena ja kirkon toimintaa seuraavana en ole ollut tietoinen kirkon jo olemassa olevista toiminnoista, enkä edelleenkään löydä mainittuja toimintoja internetin välityksellä. Miten kirkon asioista tietämätön voisi saada tiedon, löytää tiensä kirkon internetpalvelujen ääreen?

Kukaan haastateltavista ei ollut löytänyt evankelis-luterilaisen kirkon internetpalveluja, lukuun ottamatta Tuomasmessua, joka ei ole alueellista evankelis-luterilaisen seurakunnan toimintaa. Niin sanottujen vapaiden suuntien palveluja haastateltavat olivat löytäneet Radio Dein lisäksi. Haastateltavien kokemus kirkosta ja sen työntekijöistä byrokrattisina, etäisinä, ei kansanomaisina eikä helposti lähestyttävänä nostivat kynnystä seurakuntaan hakeutumiselle. Haastateltavat kaipasivat aitoa, ihmiseltä ihmiselle kohtaamista, joissa samaistumisen tarve tulee mahdolliseksi. Evankelis-luterilainen kirkko pelkää tai ei koe tarpeelliseksi evankeliointia, tai sen evankelioimismuodot ovat sellaisia, etteivät ne kiinnosta ja tavoita ihmisiä haastateltavien mukaan. Haastateltavat ilmaisivat selkeästi kaipaavansa ihmisten omia kokemuksia, ne vakuuttaisivat ja mahdollistaisivat samaistumisen. Etäältä ja ylhäältä lausutut korkealentoiset sanat eivät haastateltavia kiinnostaneet. He kaipasivat kirkolta ihmiseltä ihmiselle-puhetta.

6.2 Tutkimuksen jatko ja evankelis-luterilaisen kirkon tulevaisuus

Tämän tutkimuksen ohessa syntyi kvantitatiivinen tutkimuslomake, joka luovutetaan Helsingin Mikaelin seurakunnan käyttöön. Seurakunta voi hyödyntää vapaasti lomaket-

ta ja suorittaa omalla alueellaan asukastyytyväisyyskartoitusta ja kysyä ihmisten ajatuksia seurakunnan toiminnasta. Kyselylomaketta voidaan hyödyntää kaikissa Suomen seurakunnissa. Lomake on tämän tutkimuksen liitetiedostona.

Tutkittaessa seurakuntien tiedotusta ja viestintää, nousi esiin kirkon tiedotuksen ja viestinnän erittäin suuri kehittämistarve. Tutkimuksesta muodostui myös informatiivinen perustietopaketti kirkon tiedottajille. Kartoitettaessa olemassa olevia tutkimuksia Kirkon tutkimuskeskukselta, selvisi, ettei Suomessa ole yhtään virallista tutkimusta aiheesta, jossa tutkitaan suomalaisten toiveita ja tarpeita kirkon viestinnän suhteen. Yksittäiset seurakunnat ovat tehneet kyselyjä, mutta tutkimustuloksia ei ole hyödynnetty kuin omassa seurakunnassa eikä niitä ole koottu tai julkistettu maan laajuisesti. Kirkon tutkimuskeskus on ilmaissut mielenkiintonsa tutkimukseni julkistamiseksi omassa julkaisusarjassaan. Neuvottelut ovat käynnissä.

Tutkimuksessa esiin tulleiden tutkimuslöydösten nojalla nousi tärkeäksi jatkotoimenpidetarpeeksi se, että kirkko ryhtyisi seurakuntatasolla kartoittamaan ihmisten toiveita ja tarpeita kirkon toiminnan suhteen. Kirkon toiminnastahan nimenomaan kerrotaan eli tiedotetaan ja viestitään. Kirkosta erosi vuonna 2008 Helsingin Sanomien mukaan noin 37.500 ihmistä. Internetin kautta kirkosta on eronnut 100.000 ihmistä.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon rooli tulee muuttumaan lähivuosina radikaalisti. Tällä hetkellä ihmiset kuuluvat katuosoitteen mukaan tiettyyn seurakuntaan. Julkisessa mediakeskustelussa on nostettu esiin paikallisseurakuntien rooli. Vuonna 2008 on Helsingin Sanomien uutisoinnin mukaan aloitettu keskustelut opetusministeri Sari Sarkomaa kanssa lakimuutosvalmisteluiden osalta seurakuntiin kuulumisesta siten, että ihminen voi itse valita seurakuntansa riippumatta siitä, missä hän asuu. Lain voimaantulo tulee muuttamaan huomattavasti seurakuntien toimintaa ja kansankirkon roolia. Henkilöseurakuntien toteutuessa, vain suositut seurakunnat jäävät eloon.

Seurakuntien luonne tulee muuttumaan, koska samanhenkisesti ajattelevat seurakuntalaiset tulevat kokoontumaan yhteen. Väistämättä syntyy erilaisia erityisryhmien oikeuksia korostavia kirkkoja. Ajautuuko kirkko seurakuntatasolla entisestään erilleen? Miten kaavailtu virtuaalikirkko internetissä toimii käytännössä? Henkilöseurakunnat voivat olla kirkon tulevaisuuden toivo, tai viimeinen vaihe ennen hajoamista. Henkilöseura-

kuntia on olemassa jo käytännössä. Tuomasyhteisö on laajentunut Agricola liikkeeksi, jossa ovat mukana Tuomasyhteisö Agricolan kirkossa, Helsingin kirkko ja Tuomiokirkkoseurakunta sekä Helsingin seurakuntayhtymä. Tarkoitus on laajentaa toimintaa Kirkon Ulkomaanavun sekä Helsingin Diakonissalaitoksen suuntaan. (Pesonen, 2009.)

Omia messuja on Lähetysseuralla, Kansanlähetyksellä, SLEY:llä eli Suomen Luterilaisella Evankeliumiyhdistyksellä ja OPKO:lla eli Suomen Ev.lut. Opiskelija- ja Koululaislähetys ry:llä sekä Verkostoyhteisöllä. Kuurojen työ, sateenkaarityö sekä venäläisten, virolaisten, kiinalaisten ja arabialaisten pitämät jumalanpalvelukset ovat tietyllä tavalla omia henkilöseurakuntiaan. Kirkon ulkopuolella toimiva Luther-säätiö on vahvasti kasvava jumalanpalvelusyhteisö. (Pesonen, 2009.)

Kirkon tiedotuskeskuksen Sakset ristissä-tiedotussivujen mukaan kirkon on ratkaistava myös suhteensa rekisteröityjen homoparien siunaamisesta, kirkon toimitusten maksullisuudesta kirkkoon kuulumattomille sekä kirkon toiminnan painottumisesta Facebookiin ja IRC-Galleriaan, joissa ihmiset tavoittaa tehokkaasti. Naispappeuskysymys herättää edelleenkin vahvoja tunteita.

Kansankirkkomme on muutospaineissa, todella isojen kysymysten äärellä. Tarvitaan paljon ymmärrystä ja viisautta päätöksenteon tasolla, jotta kirkko tavoittaisi kaikki kansalaiset, heidän niin halutessaan ja kirkosta eroaminen saataisiin loppumaan.

LÄHTEET

- Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I ja II, Helsinki: PS –kustannus.
- Guerrero, Laura & Hecht, Michael (toim.) 2008. The nonverbal communication reader: classic and contemporary readings. Illinois: Waveland Press, Long Grove.
- Guerrero, Laura & DeVito, Joseph & Hecht, Michael (toim.) 1999. The nonverbal communication reader: classic and contemporary readings. Illinois: Waveland Press. Prospect Heights.
- Eskola, Jari 2007. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II, Helsinki: PS –kustannus.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2007. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I, Helsinki: PS –kustannus.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Hengellinen elämä verkossa 2007. Interaktiivisten verkkopalveluiden esiselvitystyöryhmän loppuraportti. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Hirsijärvi, Sirkka & Hurme, Helena. 2004. Tutkimushaastattelu, teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press 2008.
- Hirsijärvi Sirkka & Remes Pirkko & Sajavaara Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Ikävalko, Elisa 1999. Käytännön tiedottaminen. Yhteisöviestinnän käsikirja. Helsinki: Inforviestintä.
- Juholin, Elisa 2006. Communicare! Viestintä strategiasta käytäntöön. Helsinki: Inforviestintä
- Katekismus 2000. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kristinoppi. Helsinki: Edita.
- Kirkko muutosten keskellä 2004. Suomen evankelisluterilaisen kirkon nelivuotiskertomus 2000–2003. Suomen evankelis-luterilainen kirkko.
- Kniivilä, Sonja & Lindblom-Yläne Sari & Mäntynen, Anne 2007. Tiede ja teksti. Tehoa ja taitoa tutkielman kirjoittamiseen. Helsinki: WSOY

- Kortetjärvi-Nurmi, Sirkka & Rosenström, Anja. 2002. Yritysviestinnän ABC. 4. tarkistettu painos. Helsinki: Edita.
- Kulla, Heikki 2002, Viestintäoikeus. Helsinki: WSOY.
- Kunelius, Risto 1998. Viestinnän vallassa. Johdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin, Juva: WSOY.
- Lehikoinen, Taisto 2006. Median valtakunta. Keuruu: Aikamedia.
- Lehikoinen, Taisto 2003, Religious media theory: understanding mediated faith and Christian applications of modern media. Jyväskylä Studies in Humanities Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Lehtonen Jaakko 1999. Kriisiviestintä. Helsinki: Mainostajien liitto.
- Lincoln, Yvonna S. & Guba, Egon G. 1985, Naturalistic inquiry. Beverly Hills: Sage.
- Läsnäolon kirkko 2002. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon missio, visio ja strategia 2010. Kirkon keskusrahaston rahoittaman toiminnan painopisteet. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto.
- Monikasvoinen kirkko 2008. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2004-2007. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 103. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus
- Mäkinen, Olli 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Olli Mäkinen ja Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Pesonen, Anni 2009. Luentomateriaali. Henkilöseurakunnat pelottavat ja houkuttavat.
- Puro, Jukka-Pekka, 2004. Onnistu viestinnässä. Helsinki: WSOY.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Jyväskylä: Genesis kirjat.
- Rahkonen Juho, 2007. Kirkko median kuvastimessa. Kristinuskon ja kirkollisten asioiden käsittely sanomalehdissä. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- Siukonsaari, Anssi 2002. Yhteisöviestinnän opas. Yrityksen, järjestön, laitoksen, julkishallinnon yksikön ja muun yhteisön yhteydenpito ja tiedotustoiminta. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Seurakuntalaisen käsikirja 2005. Helsinki: Edita.
- Siltala, Juha 2004. Työelämän huonontumisen lyhyt historia. Muutokset hyvinvointivaltion ajasta globaaliin hyperkilpailuun. Helsinki: Otava.
- Vuoropuhelun kirkko. Suomen ev.lut. kirkon viestintästrategia 2004-2010 2004. Kirkkohallitus

Välitä viestiä. Tietopaketti seurakuntasi viestinnän tueksi. Kirkon tiedotuskeskus.

http://www.ev1.fi/vv/julkinen_viestinta/index.html

Wiio, Osmo 1994. Johdatus viestintään. Espoo: Weilin + Göös.

Wiio, Osmo 1989. Viestinnän perusteet. Espoo: Weilin + Göös.

Wiio, Osmo 1992. Viestinnän tutkimussuuntia. Helsinki: Yliopistopaino.

Åberg, Leif 2000. Viestinnän johtaminen. Helsinki: Inforviestintä.

Åberg, Leif 1997. Viestinnän strategiat. Helsinki: Inforviestintä.

Helsingin strategiaohjelma 2009. Viitattu 10.2.2010

http://w14AF3A/Strategiaohjelma_Kvstolle_090406.pdf.

Helsingin Mikaelin seurakunta i.a. Viitattu 10.2.2010. www.helsinginseurakunnat.fi/mikael

Helsingin Sanomat 2.1.2008 Viitattu 10.2.2010

<http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/Kirkosta+erosi+taas+enn%C3%A4tys+m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4/1135232958952>

Kirkon tiedotuskeskus 2008 heinäkuu Viitattu 10.2.2010

<http://195.236.185.74/ktuutiset.nsf/9eba8c4dc67d4937c2256ca9004dc04d/dd96a6eee1b118b7c225747a00477010?OpenDocument>

Kontula i.a. Viitattu 10.2.2010. www.kontula.com/kontulan_juuret.html.

Kristillinen medialiitto i.a. Viitattu 10.2.2010

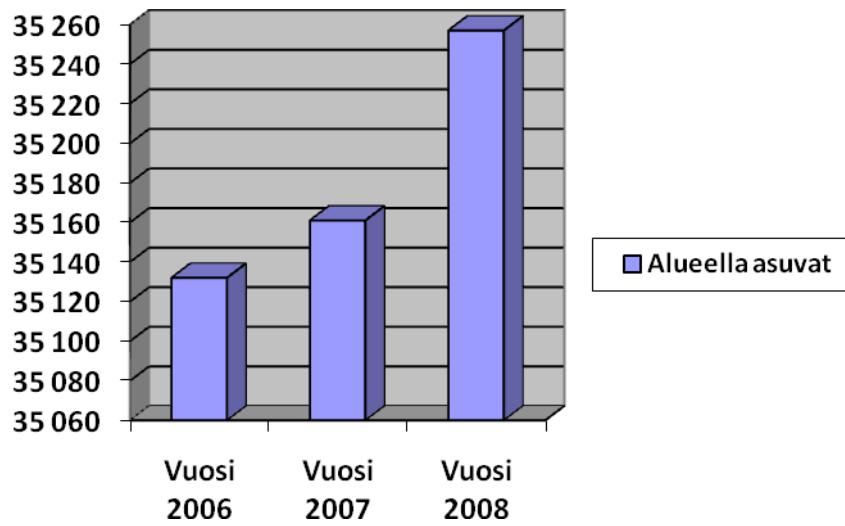
http://www.kml.fi/uutiskirjeet/kristilliset_mediatilot_yhdistavat_voimansa_verkkomediassa_i.a.

Oppivelvollisuuden alentamisen vaikutuksista 2001 i.a. Viitattu 10.2.2010

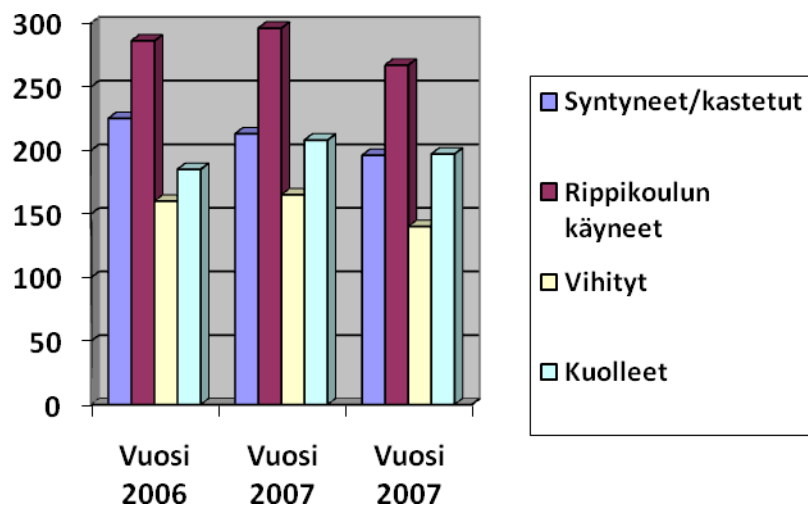
http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2001/oppivelvollisuusian_alentamisen_vaikutuksista?lang=fi.

LIITTEET

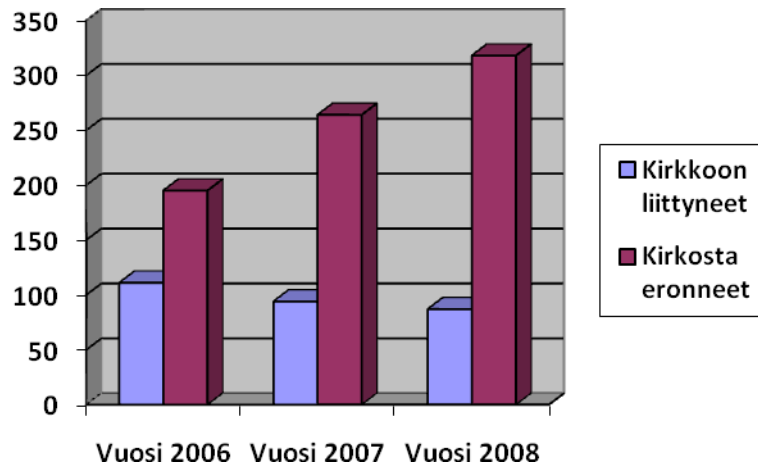
LIITE 1: Tilastoja Kontulan alueelta sekä Mikaelin seurakunnasta

Kaavio 1 Alueella asuvat

Kaavio 2 Syntyneet, kastetut, rippikoulun käyneet, vihityt ja kuolleet

Kaavio 3 Kirkkoon liittyneet ja kirkosta eronneet

LIITE 2: Puolistrukturoitu haastattelurunko

1) Perustiedot

- Sukupuoli, ikä, perheen koko, asumismuoto, ammatti, talous, ynnä muuta mitä haluat kertoa itsestäsi

2) Profiloituminen kirkkoon

- Kuulutko kirkkoon, jos et, miksi et kuulu ?
- Onko Sinulla suhdetta Jumalaan ja haluatko ylläpitää sitä seurakuntasi kautta?

3) Seurakunnan harrastetoiminta

- Mitä odotat omalta seurakunnaltasi?
- Tiedätkö seurakuntasi toiminnasta ja tarjonnasta?
- Jos saisit päättää mitä seurakunnassa voisi tehdä, mitä se olisi?

4) Kirkko instituutiona

- Mitä mieltä olet kirkon tilasta, houkuttaako se ja herättääkö kirkko luottamukseksi?
- Mitä kirkon palveluita käytät / käyttäisit

5) Viestintä

- Miten haluaisit saada tiedon seurakuntasi toiminnasta
- Osallistuisitko / katsoisitko jumalanpalveluksia / hengellisiä tilaisuuksia internetin välityksellä jos se olisi mahdollista.

Liite 3: Tutkijan testamentti

Viestintä

Tarkoitukseni oli peilata kirkon käytännön viestintää erilaisiin teorioihin, mutta pohdin nyt vakavasti voidaanko puhua kirkon viestinnästä, viestintästrategiasta, vuoropuhelusta, ihmisten tavoittamisesta tai edes tiedottamisesta, kun tutkimusten mukaan maamme 548 seurakunnassa on vain 54 päätoimista tiedottajaa. Seurakuntien määrä on laskenut huomattavasti. Seurakuntia on evankelis-luterilaisen kirkon internetsivujen mukaan vuonna 2010 vain 465.

Sisäisen viestinnän ymmärtäminen ja sisäistäminen on ensiarvoisen tärkeää seurakunnissa. Viestintä ei ole vain ilmoitustaululle laitettava lappu, vaan sitä, että koko elämä on viestintää ja vuorovaikutusta. Kaikki mitä yhteisön sisällä tapahtuu ihmisten kesken, on viestintää: puhe tai puhumattomuus, viestit tai jonkun viestittä jättäminen ulkopuoliseksi, kokoukset, niissä käytetty puhe, puhetapa, sanojen ja kehonkielen toisiaan tukeva muoto tai ristiriitaisuus sanojen ja äänen ja/tai kehonkielen kanssa. Jos ihmiset eivät kykene viestimään keskenään, eivätkä ymmärrä mitä viestintä on, on mahdotonta tuottaa tiedotusta ja viestintää organisaatiosta ulos.

Viestinnän tavoitteet

Siukonsaaren tutkimus nostaa esiin viestinnän tavoitteita. Samat perusasiat nousevat esiin omassa tutkimuksessani. Ihmisten on vaikea vastaanottaa opetettuja arvoja, jos käytännön toiminta on arvojen vastaista. Kirkon negatiivinen julkisuus työntekijöidensä huonosta kohtelusta, julkisista riidoista sekä itsenäisestä, jopa yksinäisestä toiminnasta murtavat hatarasti rakennettua julkisuuskuvaa. Jatkuvat riidat ja erimielisyydet kertovat käymistilasta, kriisistä. Se miten kirkko kohtelee ihmisiä yleensä, seurakuntalaisia, omia työntekijöitään, välittää ja ottaa kantaa ja toimii yhteiskunnallisten epäkohtien poistamiseksi sekä keskustelee sisäisistä oppikiistoista julkisesti, ovat aina vaikuttamassa yhteisön julkisuuskuvaan, arvoihin ja maineeseen. Mikään kriisissä tai käymistilassa oleva yhteisö ei kiinnosta ihmistä joka hakee itselleen rauhaa ja rauhoittumispaikkaa, tukea elämänsä haasteisiin.

Perustaitojen osaamisen lisäksi kirkossa pitäisi olla tiedottajia jotka hallitsevat viestinnän sekä kriisiviestinnän, vahvasta muutosprosessista johtuen. Itse asiassa oli hätkähdyttävää ymmärtää miten hajallaan, yksinäinen, itsenäinen ja omavoimainen jokainen seurakunta on, verrattuna siihen tilaan missä yhtenä rintamana seisovan kirkon yhteisen organisaation pitäisi olla. Tiedotuksen ja viestinnän tulisi toimia, ei pelkästään yksittäisen seurakunnan sisällä, vaan maanlaajuisesti. Tietyt omaksutut tiedot, taidot, tutkimukset ynnä muut vastaavat tulisi koota yhteen, jotta kaikki materiaali olisi kaikkien seurakuntien käytettävissä.

Nonverbaalinen viestintä toimii tehokkaasti niin kirkon sisällä kuin ulospäinkin. Ihmiset katsovat usein tahtomattaan kirkon työntekijöitä, kirkon kannanottoja, sisäisiä ristiriitoja ja erimielisyyksiä samalla tavoin kuin niin sanotun tositelevisio-sarjan juonikäänteitä. Läpinäkyvän populistiset, mainoskampanjat, joille ei ole mitään konkreettista jatkotukea yksilön kannalta ja ennen kaikkea kantaa ottamattomuus on outoa. Sen voi kokea julmaksi välinpitämättömyydeksi. Ihmisten tajuntaan on piirtynyt kirkon historia pyyteettömästä auttajasta, joka kerää siipiensä suojaan heikot, nälkäiset, sairaat, orvot ja lesket, myös omassa maassa, riippumatta siitä tuntevatko he kirkon historiaa vai eivät ja sitoutuvatko he itse kirkon arvoihin. Kirkon tutkimuskeskuksen mediatutkimus tukee tekemääni havaintoa. Kirkon kuva mediassa oli varsin kapea ja riittävä Kirkon oman sisäisen riitaisuuden vuoksi uutisoinnin aiheeksi nousivat kirkkoa repivät asiat esille. Näistä kiistakysymyksistä kirkon sisällä tehtiin tutkimuksia kirkon sisällä. (Monikasvoinen kirkko, 308.)

Yhteistyö

Käsittelen tutkimukseni alussa sitä, miten tärkeää yhteisön tiedottajan olisi pitää yhteyttä mediaan jatkuvasti. Kun välit ovat hyvät, vaikeuksien tullessa yhteydenpito kantaa, eivätkä yksittäiset vaikeatkaan kiistat valtaa alaa liiaksi. Tämä on täysin mahdotonta realiteettien valossa, koska ei ole olemassa mitään säännöllistä, luontevaa yhteydenpitoa mediaan. Kirkko tarvitsisi kriisiviestintää, jonka jälkeen koulutetut tiedottajat lähtisivät arjen tasolla kohtaamaan, jalkautumaan, tuottamaan avoimesti materiaalia ja olemaan osa suomalaista elämää ja yhteiskuntarakenteita. Nyt kirkko on yksinäinen, hajallaan, etäinen ja se näkee kriisitiedotuksen vain itsensä ulkopuolella tapahtuvissa asioissa,

vaikka se tarvitsisi itse kriisissä ollessaan kriisiviestinnän ammattilaisia tiedottamaan ja luomaan pohjaa uudelle viestinnän aikakaudelle ja avoimuudelle.

Jokainen meistä viestii päivittäin kohtaamisilla, kohtaamattomuudella, sanoilla, vaikeutumisella, kirjoittamalla, kirjoittamatta jättämisellä sekä pelkällä olemassa olollamme, pukeutumisellamme, olemuksellamme, äänellämme, äänen painoillamme, kehon kielellä ja niin edelleen. Koko elämä on viestintää. Hengellisessä yhteisössä viestinnän ja erillisuuden sietäminen nousee erittäin tärkeään rooliin. Bisnesmaailmassa on itsestään selvä käsite: ”Kaikkien kanssa pitää tulla toimeen, koska yksin et voi toimia”. Kirkon sisällä yksittäisessä seurakunnassa sekä seurakuntien välillä työpaikkakiusaaminen, keskinäiset riidat ja niin edelleen syövät työntekijöiden voimia enemmän kuin vaikeissa elämäntilanteissa olevien seurakuntalaisten asiat. Ihmiset pakotetaan tietyllä tavalla seuraamaan vastentahtoisesti kirkon sisäisiä kiistoja.

Kirkon kriisi

Tutkimuksen löydös vahvistui selkeästi. Kirkon kriisitoiminnan ja –tiedotuksen aika on ollut pitkään käsillä. Mitä enemmän kirkon sisällä kiistellään julkisuudessakin naisen oikeudesta toimia pappina tai seksuaalinen suuntautuminen nostetaan vahvasti esiin, ihmiset kokevat ne ihmisoikeuskysymyksiksi, eivät teologisiksi pohdinnoiksi ja linjauksiksi, joina niitä kirkon sisällä käsitellään. Ihmiset äänestävät jaloillaan eli eroavat kirkosta. Kun ihminen kokee ihmisoikeuksia poljettavan, hän reagoi paeten, hyökäten, lamaantuen tai passivoituen täydelliseen välinpitämättömyyteen, eikä hän halua kuulla tai olla osan riitelevää organisaatiota, joka ei hyväksy edes omia työntekijöitään.

Ihmiset hakevat hektiseen ja kuluttavaan elämäänsä tarkoitusta, mielekkyyttä ja asioita jotka voimaannuttavat ja auttavat jaksamaan. Kirkon perusviesti ei tavoita, eikä toisaalta anna ihmisille sitä mitä he kaipaavat: tunnetta hyväksymisestä, kuulumista johonkin suurempaan kokonaisuuteen, yhteisöllisyyttä ja oman elämän tarkoituksen löytymistä. Kirkolla on haasteellinen tehtävä tiedotuksen saralla. Kirkon olisi ryhdyttävä juuri ammattimaiseen kriisitiedotukseen.

Monet niin sanotut vapaita suuntia edustavat seurakunnat kouluttavat vuosien ajan vapaaehtoisia ihmisten kohtaamiseen. Rekrytointi, sielunhoitajien haastattelu, ja käytän-

nön harjoittelu tulevia tilanteita varten ovat tärkeä osa ihmisten vastuullista kohtaamista. Varsinaisen vierailevan puhujan tai järjestetyn tapahtuman jälkeen jatko-ohjaus, jälkisielunhoito, uskon elämässä kasvaminen ynnä muut yksilön kannalta oleelliset seikat on huomioitu ensiluokkaisesti suunnittelun ja toteutuksen tasolla. Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla olisi paljon opittavaa tästä toimintamallista.

Aasian tsunamikatastrofi, Konginkankaan bussiturma sekä kouluampumiset koettiin kriisiviestinnäksi ja nostivat kirkon roolin merkittäväksi. (Kirkon tutkimuskeskus, 308). Kirkko ei tunnista omaa sisäistä kriisiviestinnän tarvettaan. Ensin on kerättävä omat voimavarat ja otettava käyttöön kaikki, resurssit, tieto, taito ja osaaminen. Vasta sitten voi kohdata muita. Kirkko ei voi tarjota kuin ensiapua katastrofien tiimoilta ihmisille, koska sen omat voimat eivät riitä kantamaan arjessa. Kirkon viesti tavoittaa pääsiäisenä, jouluna ja kriisien yhteydessä, muuna aikana kirkon perusviesti evankeliumi odottaa kuulijoitaan lähestulkoon tyhjiissä kirkkosaleissa ja kirkosta eroaminen on tehty helpoksi esimerkiksi internetin välityksellä eroakirkosta.fi-sivuilla. Turhat kiistat vievät viimeiset voimavarat. Kirkon tulisi mennä seurakunnittain itseensä, rakentaa yhteistyötä, verkottua muiden evankelisluterilaisten seurakuntien kanssa ja tehdä yhteistyötä tiedotus-, viestintä- ja mainoskampanjoiden suhteen.

Itselleni tutkijana on käsittämätöntä koordinoimaton yhteinen tiedotuksen ja viestinnän kenttä maanlaajuisesti. Yksittäiset seurakunnat tekevät kyselyjä ja jonkinasteisia tutkimuksia, mutta eivät julkista niitä yhteiseen käyttöön. Jatkoyhteyksiä vaille jäävät kalliit televisio- ynnä muut mainoskampanjat, jotka eivät ole selvästikään yhdessä tehtyjä, ohjattuja eikä mainonnan tutkimustuloksia ja jatko-ohjausta ole mitenkään mietitty saati toteutettu.

Kirkon eri toimijat ilmaisevat huolestuneisuutensa kirkon omasta käymistilasta. Tilastot puhuvat omaa karua kieltään. Kirkosta erotaan enemmän kuin koskaan aiemmin. Julkisuudessa käydyt keskustelut mediassa tuovat ilmi sen tosiseikan, että kirkko on ajautunut pakotettuun rakenteelliseen muutokseen erinäisistä syistä. Taloudellinen lama ajaa ihmisiä talouden suhteen tiukoille, jokainen euro on säästöä, myös kirkollisveroissa säästäminen. Kirkosta eroaminen on tehty helpoksi, liittyminen vaikeaksi. Kirkon homo- sekä naispappeuskiistat ahdistavat ihmisten ihmisoikeuksia. Julkisuudessa käytävä kiistely murtaa ihmisten luottamusta kirkon arvoihin. Kaksoisviestintä on nonverbaalis-

ta kommunikointia jota suomalaiset joutuvat seuraamaan, halusivatpa tai eivät. Kirkon näkyvät mainoskampajat sekä yksittäisten seurakuntien tapahtumat eivät tavoita ihmisiä, koska niistä puuttuu puhuttelevuus. Haastateltavat olivat hyvin tietoisia oman seurakunnan sekä kirkon tapahtumista, mutta heitä ei kutsunut riitelevä kirkko. Suomen evankelis-luterilaisissa seurakunnissa kirkossa kävijöiden määrä sekä kirkkoon kuuluvien määrä laskee jatkuvasti.

Arkkipiispan vaalin myötä media seuraa kiinnostuneena kahden toisella kierroksella olevan arkkipiispaehdokkaan ajatuksia ja arvoja sekä pohdintaa kirkon tilasta, nostaen esiin samoja teemoja kuin tästä tutkimuksesta nousee esiin. Tutkimuslöydös vahvistuu yksittäisten toimittajien sekä arkkipiispaehdokkaiden mielipiteistä, vahvistaen tämän tutkimuksen tutkimuslöydöksiä. Keskiviikkona 24.2.2010 TV1-kanavalla esitetyssä Voimala-ohjelmassa esitetyt kysymykset ja arkkipiispaehdokkaiden sekä kahden tutkijan vastaukset tukivat vahvasti tutkimuslöydöstä.

Kirkon tiedotuksen ja viestinnän sosiaalipoliittinen merkitys

Tiedotuksella ja viestinnällä on muitakin funktioita kuin pelkkä tiedon välittäminen ja vuoropuhelun syntyminen. Parhaimmillaan oikean tiedotuksen löytäminen ja sen hyödyntäminen siten, että ihminen löytää tiensä erilaisiin tilaisuuksiin, tapahtumiin ja ihmisten pariin, madaltaa kynnystä avun saamisen ihmisen tarpeeseen. Välillisesti tiedotus ja viestintä parantavat niin sanotun tavallisen arjen elämistä ja jaksamista työelämän hektistymisen haasteissa ja ennaltaehkäisee ihmisten mahdollista kriisiavun tarvetta, mikäli elämäntilanne muuttuu ratkaisevasti. Tämä on yhteiskunnallisesti merkittävä asia, koska toteutuessaan se säästää sosiaali- ja terveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja erityisdiakonian paineita ehkäisten tapaturmia, erilaisia sairauksia, masennusta ja ahdistusta. Elämän muutokset ja elämän jatkuvat muutospaineet luovat erityishaasteensa. Parhaimmillaan seurakunnat ja kirkko antavat mahdollisuuden harjoittaa kirkon tiloissa sellaista toimintaa joka estää syrjäytymistä, työttömyyttä, sairaslomia, työkyvyttömyyseläkkeitä, jopa itsemurhia, samalla mahdollistaen ihmisen täysivaltaisen toimijuuden yhteiskunnassa.

Kirkon tiedotuskeskuksen kokoama linkki tiedottajille on ainut laatuaan. Tosiasia on, ettei yhteisö voi hoitaa ulkoista tiedotusta, kohtaamatta ensin sisäistä tiedotusta ja vies-

tintää. Tutkijana pohdin sitä, onko Vuoropuhelun kirkko –julkaisun yksikään tavoitteista totta vuonna 2010? Tavoitetaanko ihmisiä yksilöinä kunnioittaen ja keskustellen vai meneekö kirkon ja työntekijöiden aika oikeaoppisuuden ja iankaikkisuusnäkökulmasta asioita tarkastellen epäolennaisten oppikiistojen selvittämiseen ja riitelyyn. Onko niin sanotulla tavallisella kansalaisella realistisia mahdollisuuksia ottaa kantaa kirkon sisäisiin asioihin, jotta viestinnän kriteeri, vastavuoroisuus toteutuisi. Julkisoikeudellisessa prosessissa vuorovaikutus toteutuu. Kansalaisilla on oikeus viestiä viestin lähettäjätaholle. Nämä mahdollisuudet ovat olemattomat kirkon toiminnan puitteissa. Alkukristillisyydelle tunnusomaista oli piispojen ja diakonien yhteen liittyminen, vääräuskoisten surmaaminen. Tämän päivän seurakuntakiistoissa ei riistetä ihmiseltä fyysisesti henkeä, hänet jätetään heitteille ja mitätöidään henkisesti ja sen myötä hengellisesti. Papiston valta on noussut huomattavaksi. Tilanne ei ollut näin kirkon historian alkuaikoina. Piispat ja diakonit toimivat yhdessä seurakunnissa.

Mitä ammattitaitoisemmin, edes perustiedot oman, tiedotus tapahtuisi, sitä vahvemmin kirkko valtaisi itselleen alaa. On ymmärrettävää, että pääkaupunkiseudulla syntyy erilaisia suurten seurakuntien ja kristillisten toimijoiden liikkeitä, jotka varmistavat oman profiilinsa mukaisia pappivetoiseen ja toteutukseltaan maallikoenemmistöiseen vapaaehtoistyöhön perustuvia liikkeitä, kuten ympäri maailmaa levinnyt Tuomasmessu, One Way Mission (entinen Perjantai Kristukselle) sekä Luther-säätiön tilaisuudet. Tuomasmessu ja One Way Mission ovat matalan kynnykset avaria paikkoja, kaikkien uskovien tai ei –uskovien ja epäilijöiden paikkoja. Luther-säätiö opettaa monen mielestä puhdasta Raamatun oppia, hyväksyen kuitenkin vain miehet papeiksi. Ihmisiä eivät ilmiselvästi häiritse rankatkaan linjaukset vaan linjausten puute ja kiistat. Nämä liikkeet tavoittavat viikoittain satoja, jopa tuhansia ihmisiä viikoittain. Papeista, diakoneista ja niin sanotuista maallikoista, erilaisista seurakuntalaisista muodostuu viikkotasolla messun toteutus.

Tutkijana pohdin sitä, miten elämässään rikki mennyt ihminen voi luottaa kirkkoon ja seurakuntaan, puhumattakaan Jumalasta, jota meistä jokainen kristitty edustaa, halusi tai ei. Palaan tutkimukseni hengelliseen lähtökohtaan, jossa erittäin merkittäväksi kirkon viestinnässä nousee esille jumalallinen näkökulma: Kristus toisessa ihmisessä. Pitääkö minun nähdä tuossa hankalassa työtoverissani muka Kristus, moni kysyy. Pitää, ehdottomasti pitää. Jokaisen tulee nähdä toisissa ihmisissä Kristus. Jos otamme Hänet mu-

kaan moniin tilanteisiin, väitän että tilanteet muuttuvat radikaalisti. Jeesus ei onneksi ollut mikään maan hiljainen luonteeltaan; hän itki, koki myötätuntoa, tarvitsi ystäviä, tukea, rakasti ja sai raivokohtauksia, sivalsi sanoilla, raivosi, suri ja tunsi kipua, mutta palasi aina perustehtäväänsä ja viesti selkeästi: joka miekkaan tarttuu, se miekkaan hukkuu. Asioista voi ja pitääkin puhua, mutta vihan kantaminen syö voimia, eikä ole ihmisen itsensä eikä muiden kannalta suositeltavaa.

Seurakuntalaisen oikeus tiedotukseen ja viestintään

Viestinnällä ja tiedotuksella on yllättävän suuri merkitys ja sen esittäminen ymmärrettävässä muodossa on ensiarvoisen tärkeää. Viestinnän oikeuden voisi katsoa olevan myös yksi kirkon jäsenen oikeuksiin kuuluva asia. Miten kirkko voisi tuoda sanomansa esiin totuudenmukaisesti, kutsuvasti ja raikkaasti? Ihmisten moraalikäsitteet ja arvot ovat muuttuneet radikaalisti lähivuosisikymmeninä ja vuosina. Jos nykyihminen uskoo Jumalaan, hän usein muovaa ”jumalastaan” oman mielensä mukaisen hahmon, joka ymmärtää ja sallii kaiken, eikä hän vaadi minkäänlaisia valintoja tai edes yhteydenpitoa Jumalaan. Kirkon tehtävä on pitää esillä perustuotettaan evankeliumia. Kun evankeliumi tavoittaa ihmisen, moni kysymys saa vastauksensa. Miten mikään kahden osapuolen suhde voi toimia, elleivät osapuolet puhu eivätkä kuuntele toisiaan?

Itselleni tulee mieleen viisivuotiaana lapsena kuulemani fraasi. ”Soita Jumalalle, Jumalan puhelinnumero on 5051”. Osasin lukea ja monet Raamatussa olevat Vanhan Testamentin kohdat mietityttivät. Halusin keskustella asioista. Tunnemuistiini on piirtynyt pienen viisivuotiaan tytön juhlallinen tunne, kun kädet hikoillen tartuin painavaan norsunluunvalkoiseen puhelimeen. Tiesin, ettei Jumala vastaa puhelimeen vaan ihminen. Pyöritin pienellä sormellani numerot huolella, eikä pettymyksen tunteelle ollut sanoja kun ymmärsin, ettei puhelin edes soi. Tällaista numeroa ei ollutkaan olemassa. Minua oli petetty. Nyt tiedän, että kyseessä on Raamatussa Vanhan Testamentin psalmi 50, jae 51. Tällaisia sisäpiiritietoja ei tule käyttää missään yhteydessä. Aina on mukana ihmisiä jotka eivät ymmärrä yhteisön sisäistä kieltä. Sanottava tulee aina sanoa asiallisesti ja ymmärrettävästi. Vitsit ovat erikseen, mutta ne tulee erottaa selkeästi saarnasta, todistuspuheenvuoroista, puheenvuoroista, rukoustilanteista ja kaikista sellaisista joihin tarvitaan vastuuta tuotetusta sanomasta.

Kirkon perustuote evankeliumi on loistava tuote. Miten löytää sille toimiva tuotteistus, brändäys ja imago, sekä konkreettinen tuki yksilötasolla kirkon työntekijöiden toimiessa yhteistyössä vapaaehtoisten kanssa? Kirkon omien palkattujen työntekijöiden resurssit eivät riitä yhä kasvavaan ihmisten arjen kohtaamiseen ja laman myötä syvenevään häntään. Tarvitaan erilaista seurakuntamallia, viestintää, tiedotusta ja kohtaamista, jotta nykyihminen voi vasta Jeesuksen selkeään viestiin ja kutsuun; ”Tule ja seuraa minua. Minä annan tulevaisuuden ja toivon”.

Kiitos

Kiitän edes mennyttä varatuomari, asianajaja, YK:n apulaispääsihteeri ja presidenttiehdokas Helvi Sipilää, joka on toiminut läpi elämäni henkilökohtaisena innoittajanani ja esikuvanani hänen kuolemaansa asti. Professori Juha Siltalaa kiitän rohkeana innoittajanani ja yhteiskunnallisena vaikuttajana. Hänen luentonsa sekä kirjansa ovat merkittävä osa omakohtaista vastuullista asioiden tarkastelua. Olen kiitollinen YK:n ihmisoikeusraportoija Elisabeth Rehnille hänen ennakkoluulottomuudestaan ryhtyä käytännön toimenpiteisiin ehdottaessani hänelle oikeuslääkäreiden lähettämistä Bosniaan. Olen työskennellyt Helsingin yliopiston oikeuslääketieteen laitoksella. Olen kiitollinen, että ohjaaja Tarja Tallqvist lähti tutkimaan ja kuvaamaan vanhusten hoidon tasoa 1990 –luvun alussa esittäessäni hänelle vaiennettujen omaisten tuskan vanhusten hoidon tilasta salaa otettujen valokuvien perusteella. Arkkipiispaehdokas, professori, teologian tohtori, ystävänä ja työtoverini Miikka Ruokanen on toiminut rohkaisevana ystävänä ja käytännön tukena elämässäni, myös tämän tutkimuksen puitteissa. Kiitän läheisiäni. Pyyteetön rakkaus ja tuki on kantanut ja kantaa vaikeinakin hetkinä. Heillä jokaisella on ollut ja on merkittävä rooli oman urani, elämäni ja unelmieni toteutumisen osalta.

Suurin kiitos ja kunnia kuuluu Jumalalle, Taivaalliselle Isälleni, joka on kantanut minua lapsesta asti. Uskovan suvun jälkikasvuna ei ole ollut helppo elää, kiitos sukuni rosoisuuden. Jumala on antanut minulle paljon. Hän on avannut minulle useita ovia, joista inhimillisesti katsottuna olisi ollut mahdotonta mennä ilman Hänen apuaan. Asian voi kiteyttää yhteen lauseeseen: Mahdottomalta näyttämiin asioihin voi pieni, tavallinen ihminen vaikuttaa Jumalan avulla. Toivon ja rukoilen tämän tutkimuksen olevan osuutta alkanutta muutosta kirkon toiminnassa, yhtenäisyydessä, tiedotuksessa ja viestinnässä.

LIITE 4: Hyvä tutkimukseen osallistuja

Olen Diak Järvenpään ammattikorkeakoulusta valmistuva sosionomi-diakoni AMK ja teen tutkimusta opinnäytetyön muodossa, kartoittaakseni Mikaelin seurakunnan alueella asuvien työssäkäyvien ihmisten tarpeita kirkon tarjonnan suhteen sekä sitä miten tiedotus saavuttaisi parhaiten ihmiset, myös Sinut. Luovutan opinnäytetyöni Mikaelin seurakunnan käyttöön. Olen tehnyt heille erilliset tutkimuslomakkeet; he voivat jatkaa omaa toimintansa kehittämistä luomallani kyselylomakkeella. Heidän jatkotutkimuksellaan ei ole mitään tekemistä tämän opinnäytetyön kanssa.

Kiitos ajastasi. Käsittelen tietojasi täysin luottamuksellisesti, henkilöllisyyttäsi ei tunnisteta. Kokoamaani äänimateriaalia käytetään vain tähän opinnäytetyöhön. Nauhoitan keskustelut, litteroin ne ja työn valmistumisen jälkeen hävitän ne.

Mikäli Sinulla on kysyttävää tutkimuksesta sen edetessä tai valmistuttua, voit ottaa minuun yhteyttä hannele.saxelin@luukku.com ja puh. 040-5922152.

Helsingissä 9. päivänä syyskuuta 2009

Ystävällisesti

Hannele Saxelin

Tutkimuksen jatko ei liity opinnäytetyöhön.

LIITE 5: KYSELYLOMAKE**Taustatiedot**

1. Sukupuoli

nainen _____

mies _____

transsukupuolinen _____

en osaa sanoa _____

2. Ikä

alle 16 vuotta _____

16-20 vuotta _____

21-35 vuotta _____

36-50 vuotta _____

51-65 vuotta _____

yli 65 vuotta _____

3. Ammattiasema

työntekijä _____

alempi toimihenkilö _____

ylempi toimihenkilö _____

johtavassa asemassa _____

yksityisyrittäjä / ammatinharjoittaja _____

kotiäiti _____

hoitovapaalla / vanhempainlomalla _____

työtön _____

eläkeläinen _____

muu _____

4. Työala

tieteellinen, tekninen, taiteellinen ja humanistinen työ _____

terveydenhuolto- ja sosiaalialan työ _____

hallinto- toimisto-, matkailu- ja it -alan työ _____

kaupallinen työ _____

kuljetus- ja liikennetyö _____

rakennusala _____

teollisuus: vaatetus-, kone-, sähkö-, puu-, maalausalan työ _____

muu teollisuus, varastoala _____

palvelutyö _____

muu työ _____

5. Siviilisääty

naimaton _____

naimisissa _____

avioliitossa, asuminen eri osoitteissa _____

asumuserossa _____

asumuserossa, asuminen eri osoitteissa _____

eronnut _____

avoliitossa _____

seurusteleva pari, asuminen eri osoitteissa _____

leski _____

6. Perheen koko

1 _____

2 _____

3 _____

4 tai enemmän _____

7. Lasten lukumäärä
 0 ____
 1 ____
 2 ____
 3 ____
 4 tai enemmän ____
 Lapset eivät asu enää kotona ____
8. Lapsen / lasten ikä / iät _____
9. Suhde seurakuntaan ja sen palveluihin _____
10. Onko Mikaelin seurakunnan toiminta Sinulle tuttua?
 Kyllä ____
 Ei ____
11. Osallistutko seurakunnan toimintaan
 Kyllä ____
 Ei ____
12. Kuinka usein osallistut seurakunnan toimintaan
 päivittäin ____
 viikoittain ____
 muutaman kerran kk ____
 muutaman kerran vuodessa ____
 kerran vuodessa ____
 harvemmin kuin kerran vuodessa ____
 en lainkaan ____
13. Mikäli et osallistu seurakunnan toimintaan tai osallistut vähemmän kuin toivoisit, mitkä tekijät haittaavat osallistumistasi
 ei ole aikaa osallistua ____
 terveydelliset syyt ____
 en ole löytänyt itselleni sopivaa toimintaa ____
 en ole saanut riittävästi tietoa toiminnasta ____
 huonot kulkuyhteydet ____
 epäsojivat alkamisajankohdat ____
 toiminta ei ole kiinnostavaa ____
 jokin muu syys, mikä _____
14. Mitkä seuraavat Mikaelin seurakunnan toiminnoista ovat Sinulle tuttuja
 kirkolliset toimitukset eli
 (kaste, konfirmaatio, avioliittoon vihkiminen, hautaan siunaaminen) ____
 jumalanpalvelukset (messut, perhemessut, diakoniamessut, nuorten messu, sanajumalanpalvelukset) ____
 päivystävä pappi ____
 diakoniapäivystys ____
 Yhteisvastuukeräys ____
 vertaistukiryhmät (kirkon järjestämät ja kirkolla kokoontuvat; paluumuuttajien ryhmä, maahanmuuttajaryhmä, päihde- ja mielenterveysryhmät, työttömien ryhmät) ____
 päiväpiirit ____
 lähetyspiirit ____
 lähetystilaisuudet messun yhteydessä ____
 avoin kahvila ____
 konsertit ____
 kuorotoiminta ____

päiväkerhot lapsille ____
 iltapäiväkerhot lapsille ____
 isokoulutus ____
 nuorten illat ____
 vanhus- ja koulutyö ____
 Saapas –toiminta, etsivä ja jalkautuva työ ____
 yökahvila ____
 leirit ____
 retket ____
 kesäkahvila ____
 Metrolla musiikkiin, ortodoksista kirkkolaulua Mikaelin kirkossa ____
 joku muu toiminta / kohtaaminen kirkon puitteissa ____

15. Mihin toimintaan olet itse / perheesi jäsen on osallistunut?

kirkolliset toimitukset eli
 (kaste, konfirmaatio, avioliittoon vihkiminen, hautaan siunaaminen) ____
 jumalanpalvelukset (messut, perhemessut, diakoniamessut, nuorten messu, sanajumalanpalvelukset ____
 päivystävä pappi ____
 diakoniapäivystys ____
 Yhteisvastuukeräys ____
 vertaistukiryhmät (kirkon järjestämät ja kirkolla kokoontuvat; paluumuuttajien ryhmä, maahanmuuttajaryhmä, päihde- ja mielenterveysryhmät, työttömien ryhmät, miesten ryhmät) ____
 päiväpiirit ____
 lähetyspiirit ____
 lähetystilaisuudet messun yhteydessä ____
 avoin kahvila ____
 konsertit ____
 kuorotoiminta ____
 päiväkerhot lapsille ____
 iltapäiväkerhot lapsille ____
 isokoulutus ____
 nuorten illat ____
 vanhus- ja koulutyö ____
 Saapas –toiminta, etsivä ja jalkautuva työ ____
 yökahvila ____
 leirit ____
 retket ____
 kesäkahvila ____
 Metrolla musiikkiin, ortodoksista kirkkolaulua Mikaelin kirkossa ____
 joku muu toiminta / kohtaaminen kirkon puitteissa ____

16. Millaisena olet kokenut seurakunnan järjestämän toiminnan?

Hyvää

Huonoa

17. Millaista muuta toimintaa toivoisit seurakunnan järjestävän

18. Saatko mielestäsi tarpeeksi tietoa Mikaelin seurakunnan toiminnasta ja palveluista

Kyllä ____

Ei ____

En osaa sanoa ____

19. Mistä olet saanut tietoa seurakunnan toiminnasta

Mikael –lehdestä _____
 Sanomalehdistä: Helsingin Sanomat, Hufvudstadsbladet, Iltalehti, Iltasanomat _____
 Aikakausilehdistä (Seura, Apu, Anna, Me Naiset, Kodin Kuvalehti) _____
 Hengellisistä aikakausilehdistä (Askel, Sana) _____
 Kirkko ja Kaupunki-lehdestä _____
 Paikallislehdistä kotiinkannettuna _____
 Ilmaisjakelulehdistä julkisissa tiloissa Metro, Vartti ym. _____
 Kaupan ilmoitustaululta _____
 Henkilökohtaisella kirjeellä / soitolla / käyntillä seurakunnasta _____
 Kirkon ilmoitustaululta, johon kaikki toiminta koottuna aakkosjärjestyksessä _____
 Kirkon ilmoitustaululta, johon kaikki toiminta koottuna aiheittain _____
 Kirkon aulassa olevista esitteistä _____
 Mikaelin seurakunnan internetsivuilta www.helsinginseurakunnat.fi/mikael _____
 Internetin välityksellä _____
 En ole saanut tietoa seurakunnan toiminnasta mistään _____

20. Miten haluaisit saada tietoa seurakunnan toiminnasta?

Mikael –lehdestä _____
 Sanomalehdistä: Helsingin Sanomat, Hufvudstadsbladet, Iltalehti, Iltasanomat _____
 Aikakausilehdistä (Seura, Apu, Anna, Me Naiset, Kodin Kuvalehti) _____
 Hengellisistä aikakausilehdistä (Askel, Sana) _____
 Kirkko ja Kaupunki-lehdestä _____
 Paikallislehdistä kotiinkannettuna _____
 Ilmaisjakelulehdistä julkisissa tiloissa Metro, Vartti ym. _____
 Kaupan ilmoitustaululta _____
 Henkilökohtaisella kirjeellä / soitolla / käyntillä seurakunnasta _____
 Kirkon ilmoitustaululta, johon kaikki toiminta koottuna aakkosjärjestyksessä _____
 Kirkon ilmoitustaululta, johon kaikki toiminta koottuna aiheittain _____
 Kirkon aulassa olevista esitteistä _____
 Mikaelin seurakunnan internetsivuilta www.helsinginseurakunnat.fi/mikael _____
 Internetin välityksellä _____
 En halua tietoa seurakunnan toiminnasta _____

Jos et halua, miksi _____

21. Mistä haluaisit saada lisää tietoa (aihe) _____

22. Mitä haluaisit seurakunnan tarjoavan Sinulle ja perheellesi / läheisillesi

23. Oletko vaikuttanut seurakunnan toimintaan

luottamushenkilönä _____
 yhteisvastuukerääjänä _____
 jumalanpalveluksessa avustajana _____
 ryhmänohjaajana _____
 tapahtumavastaavana / tapahtumien juontajana _____
 Palvelevan puhelimen päivystäjänä _____
 äänestämällä kirkollisissa vaaleissa _____
 ollut kirkollisten vaalien ehdokas _____

24. Haluaisitko vaikuttaa seurakunnan toimintaan
 luottamushenkilönä ____
 yhteisvastuukerääjänä ____
 jumalanpalveluksessa avustajana ____
 ryhmänohjaajana ____
 tapahtumavastaavana / tapahtumien juontajana ____
 Palvelevan puhelimen päivystäjänä ____
 äänestämällä kirkollisissa vaaleissa ____
 ollut kirkollisten vaalien ehdokas ____

25. Millä tavoin seurakunta mielestäsi voisi osallistua oman asuinalueesi Kontulan, itä-Helsingin ja Helsingin kehittämiseen

26. Millä tavoin seurakunnan tulisi osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon kannanottajana ja vaikuttajana

27. Mielikuvasi Mikaelin seurakunnasta; mitkä ominaisuudet kuvaavat Mikaelin seurakuntaa?

- 1-5
- 1 = sopii erittäin huonosti
- 5 = sopii erittäin hyvin
- en osaa sanoa

Aikaansa seuraava ____
 Ankara ____
 Armollinen ____
 Avoin ____
 Byrokraattinen ____
 Esillä oleva ____
 Etäinen ____
 Helposti lähestyttävä ____
 Kuunteleva ____
 Luotettava ____
 Myötäelävä ____
 Oikeudenmukainen ____
 Passiivinen ____
 Perinteisiin nojaava ____
 Suvaitsematon ____
 Tuttu ____
 Varovainen ____
 Vastuullinen ____
 Välinpitämätön ____
 Väritön ____

28. Mikaelin seurakunnan toiminta; mitä mieltä olet

1 = täysin eri mieltä

5 = täysin samaa mieltä

en osaa sanoa

Seurakunnalla on avoin viestintä ____

Seurakunnalla on riittävästi viestintää ____

Seurakunnalla on riittävän monipuolinen palvelutarjonta ____

Seurakunnalla on halu uusiutua ajan vaatimusten mukaan ____

Seurakunnalla on helposti saavutettavat tilat ____

Jumalanpalveluksen sisältö puhuttelee minua ____

Jumalanpalvelus vahvistaa seurakuntayhteyttä ____

Kirkkoon on helppo tulla henkisesti ____

Kirkkoon on helppo tulla fyysisesti ____

Seurakuntalaisilla on riittävästi mahdollisuuksia vaikuttaa seurakunnan toimintaan ____

Seurakunta tarjoaa riittävästi tilaa ja mahdollisuuksia pohtia Raamattuun, uskoon ja kristittynä elämiseen liittyviä kysymyksiä ____

Seurakunta auttaa vaikeissa elämäntilanteissa ja kriisin kohdatessa ____

Seurakuntalaisilla on osaava henkilöstö ____

Seurakunnan työntekijöitä on helppo lähestyä ____

Seurakunnalla on riittävästi toimintaa ja osallistumismahdollisuuksia nuorille aikuisille ____

Seurakunnalla on riittävästi toimintaa ja osallistumismahdollisuuksia aikuisille ____

Seurakunnalla on riittävästi toimintaa ja osallistumismahdollisuuksia vaikeassa elämäntilanteessa eläville ____

Kirkolliset toimitukset (kaste, konfirmaatio, avioliittoon vihkiminen, hautaan siunaaminen) ovat oleellinen osa elämää ____

Kirkolliset toimitukset välittävät pyhän läsnäolon ____

29. Mitä muuta haluaisit vielä sanoa Mikaelin seurakunnan toiminnasta, tiedotuksesta

30. Sana vapaa, terveisiä seurakunnan työntekijöille, kirkolle